

OŠHO

PSIHOLOGIJA EZOTERIČNOG

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Narodna biblioteka Srbije, Beograd

14 Osho

RADŽNIŠ, Bagvan Šri

Psihologija ezoteričnog / Osho ; prevod s engleskog
Mila Matijašević. - (1. izd.) - Beograd: Esoteria, 1997
(Beograd: "Junior"). - 199 str. ; 20 cm.
(Beli oblak : edicija dela Osha)

Prevod dela: The psychology of the Esoteric

ISBN 86-81585-85-1

ID=51293196

*Prevod s engleskog
Mila Matijašević*

Naslov originala: Osho
THE PSYCHOLOGY OF THE ESOTERIC
© Copyright originala:
Osho International Foundation 1978, 1997.
© Copyright za Jugoslaviju: IP "ESOTHERIA" Beograd
Sva prava prevoda i objavljivanja zadržava izdavač

SADRŽAJ

Izdavač: IP ESOTHERIA, Beograd
Izdavački savet: Maja Mandić i Vladimir Madić
Glavni i odgovorni urednik: Vladimir Madić

Idejno rešenje korica: Izdavač
Korektura: Saša Novaković
Prelom, priprema i grafički dizajn: Srđan Krstić

Štampa: "Junior", Beograd
Prvo izdanje
Beograd 1997.

YU ISBN 86-81585-85-1

UVOD.....	7
1 UNUTRAŠNJA REVOLUCIJA.....	9
2 TAJNA MEDITACIJE.....	21
3 SEKS, LJUBAV I MOLITVA: TRI KORAKA KA BOŽANSKOM.....	33
4 KUNDALINI JOGA: POVRATAK KORENIMA.....	47
5 EZOTERIČNE IGRE: PREPREKA RASTU.....	63
6 PSIHOLOGIJA SNEVANJA.....	77
7 TRANSCENDIRANJE SEDAM TELA.....	93
8 POSTATI I BITI.....	113
9 PRIVID ZNANJA.....	129
10 PROZORI KA BOŽANSKOM.....	141
11 PRAVA PITANJA.....	157
12 URAVNOTEŽAVANJE RACIONALNOG I IRACIONALNOG.....	173

UVOD

Proces evolucije je proces razvoja svesti. Drveće je svesnije od stenja; životinje su svesnije od drveća; čovek je svesniji od životinje; bude su svesnije od čoveka. Svest Bude, Hrista, prosvetljenje, sve to znači jedno: procvat potpune svesti. Materija je potpuno nesvesna; buda je potpuna svest. Čovek je negde između: ni jedno ni drugo. On živi u stanju čistilišta, više nije životinja ali još uvek nije ni bog; nije više ono što je bio, ali još uvek nije ni ono što može da bude.

Osho nam govori "da se nesvesna evolucija završava a svesna započinje sa čovekom. Međutim, evolucija ne mora neminovno da započne u svakom pojedincu. Do nje dolazi samo ako vi sami odlučite da je pokrenete."

Život znači pokret. Nemoguće je da ostanemo tu gde jesmo. Ili ćemo se razviti do višeg nivoa svesti ili ćemo ići unazad. Izbor je na nama. Ne možemo da se ne opredelimo. Čak i nedonošenje odluke predstavlja odluku na finom nivou. Većina ljudi teži zaboravu: povratku u nesvesnost. Oni traže zaborav u alkoholu, drogi, radu, seksu, nadražujući čula. Samo mali broj odlučuje da započne put ka višoj svesti. Tom malom broju se Osho obraća u raspravama *Psihologije ezoteričnog*.

On počinje tu gde se psihologija Zapada zaustavlja. On ide dalje od Frojda, dalje od Junga, dalje od novih shvatanja mogućnosti ljudskog razvoja. Ukoliko je Frojdova psihologija psihologija patolo-

gije, a Maslovljeva psihologija psihologija zdravog čoveka, onda je Oshoova psihologija psihologija prosvetljenja, psihologija svesti bude. Osho nije samo prosvetljeni učitelj, On je takođe i učitelj psihologije. On skida omotače sa našeg bića otkrivajući unutrašnje dubine koje se nalaze skrivene unutar nas. On počinje od fizičkog i ide korak po korak ka transcendentalnom. On počinje od poznatog i ide ka nepoznatom. On polazi od tačke gde jesmo ka nivou gde možemo da budemo. On kaže: "Na Istoku to nije pitanje psihologije već pitanje bivstvovanja. To nije pitanje mentalnog zdravlja. To je, dakako, pitanje duhovnog rasta. Ne postavlja se pitanje šta vi radite; već ono šta jeste." Ono o čemu Osho govori u ovim raspravama nije ništa manje do stvaranje novog čoveka. Sav njegov napor usmeren je na stvaranje klime u kojoj može da počne da se razvija svest bude. Da bi se to dogodilo, kaže On, moramo prihvatiti čoveka u njegovoj potpunosti. Ne sme se poricati ni racionalno ni iracionalno; ni intelekt ni osećanja; ni naučno ni versko. Čovek mora sačuvati pokretljivost, gipkost, sposobnost kretanja od jednog pola ka drugom. "Um mora da bude pripremljen na logičan, racionalan način," kaže On, "ali istovremeno mora da bude pripremljen i za iracionalnu - ne-racionalnu - meditaciju. Razum mora da bude razvijen, ali u isto vreme i osećanja. Sumnja mora da postoji, ali i vera takođe... Ne razvija se niti onaj ko poriče iracionalno niti onaj ko poriče racionalno. Ne možete da se razvijate ako se ne razvijate u potpunosti."

Osho nije filosof. Njegove reči nisu pokušaj da naš um stekne veće znanje. One su pokušaj da nas gurne put neposrednog iskustva onog što je izvan reči. One su pokušaj da nas gurne ka vlastitoj unutrašnjoj evoluciji, vrhunskom ostvarenju naših mogućnosti, mogućnosti našeg semena.

1.

UNUTRAŠNJA REVOLUCIJA

*Da li je na čovekovom putu evolucije u nekom određenom trenutku u budućnosti moguće da čovečanstvo u celini postigne prosvetljenje?
Na kom je stepenu evolucije čovek danas?*

Prirodni automatski proces evolucije završava se sa čovekom. Čovek je poslednji proizvod nesvesne evolucije. Sa čovekom započinje svesna evolucija. Mnogo toga bi trebalo imati na umu.

Kao prvo, nesvesna evolucija je mehanička i prirodna. Ona se odvija sama po sebi. Zahvaljujući ovoj vrsti evolucije razvija se svest. Međutim, u trenutku kad se svest pojavi zaustavlja se nesvesna evolucija budući da je ispunila svoju svrhu. Nesvesna evolucija je neophodna samo do trenutka dok se ne razvije svest. Čovek je postao svestan. On je na neki način transcendirao prirodu. Sada priroda više ne može da učini ništa; pojavio se poslednji proizvod koji je prirodna evolucija mogla da ostvari. Sada je na čoveku da slobodno odlučuje hoće li da se razvija ili neće.

Drugo, nesvesna evolucija je kolektivna pojava, ali u trenutku kad evolucija postane svesna ona postaje i individualna. Nikakva kolektivna, automatska evolucija ne ide dalje od ljudske vrste. Od tog trenutka evolucija postaje individualni proces. Svest stvara individualnost. Nema individualnosti dok se ne razvije svest. Postoji samo vrsta ali ne i individualnost.

Sve dok je evolucija nesvesna ona je automatski proces; oko toga nema nikakve neizvesnosti. Sve se odvijaju u skladu sa zakonom uzroka i posledice. Postojanje je mehaničko i izvesno. Međutim, sa čovekom, sa svešću javlja se i neizvesnost. Sada više ništa nije izvesno.

Do evolucije će doći ili neće. Mogućnost postoji, ali odluku može doneti isključivo svaki pojedinac. Zato je teskoba pojava svojstvena čoveku. Niže vrste ne znaju za teskobu budući da na tim nivoima nema izbora. Sve se odvija onako kako mora. Nema izbora pa nema ni onog ko bira, a kad izostane izbor nemoguće je osećanje teskobe. Ko će osećati teskobu? Ko će osećati napetost?

Teskoba prati mogućnost izbora kao senka. Sada o svemu mora da se donosi odluka; sve postaje svesni napor. Vi sami ste odgovorni. Ako doživite neuspeh, neuspeh je vaš. To je vaša odgovornost. Ako uspete, vi ste uspeali. To je opet vaša odgovornost. I svaka odluka je u izvesnom smislu poslednja. Ne možete je poništiti, ne možete je zaboraviti, ne možete je izigrati. Vaš izbor postaje vaša sudbina. On će ostati uz vas i postati deo vas; ne možete ga poreći. Međutim, vaš izbor je uvek kocka. Svaki izbor učinjen je u tami budući da ništa nije izvesno.

Zato čovek pati od teskobe. Osećanje teskobe ga prožima do same srži. Ono što ga muči je sledeće: biti ili ne biti? učiniti ili ne učiniti? uraditi ovo ili uraditi ono? "Ne odlučiti" nije moguće. Ukoliko ne odlučite znači da ste odabrali da se ne odlučite; i to je izbor. Tako ste primorani na izbor; nije vam dopušteno da se ne odlučite. Ne doneti odluku imaće isti učinak kao i svaka druga odluka.

Dostojanstvo, lepotu i slavu čoveka čini njegova svest. Ali, svest je i njegovo breme. Slava i breme se udružuju onog trenutka kad postanete svesni. Svaki korak je kretanje između toga dvoga. Sa čovekom se pojavio izbor i svesna individualnost. Možete da se razvijate, ali vaša evolucija predstavlja poduhvat pojedinca. Možete da se razvijate tako da postanete buda, a možete i da ne donesete takvu odluku. Izbor je vaš.

Postoje, prema tome, dve vrste evolucije: kolektivna evolucija i individualna, svesna evolucija. 'Evolucija' podrazumeva nesvesni kolektivni napredak, zato je bolje da se kad je reč o čoveku koristi pojam 'revolucija'. Sa čovekom revolucija postaje moguća.

Revolucija, u smislu u kome ja ovde koristim tu reč, znači svestan individualni napor u pravcu evolucije. Ona predstavlja vrhunac individualne odgovornosti. Sami ste odgovorni za svoju evoluciju. Čovek obično pokušava da pobegne od odgovornosti za vlastitu evoluciju, od odgovornosti slobodnog izbora. Postoji veliki strah od slobode. Kada ste rob odgovornost za vaš život nije vaša; odgovoran je neko drugi. Zato je u neku ruku robovanje veoma ugodno. Ne postoji

breme. U tom smislu robovanje predstavlja slobodu: slobodu od svesnog izbora.

Onog trenutka kada postanete potpuno slobodni morate i da donosite vlastite odluke. Niko vas ne primorava da bilo šta učinite; sve mogućnosti su vam otvorene. Tada počinje borba sa umom. I čovek počinje da se plaši slobode.

Deo privlačnosti ideologija kao što su komunizam ili fašizam je u tome što obezbeđuju bekstvo od individualne slobode i izbegavanje individualne odgovornosti. Breme odgovornosti se skida sa pojedinca; odgovorno postaje društvo. Ukoliko nešto ne ispadne kako treba uvek možete da uperite prstom na državu, organizaciju. Čovek postaje samo deo kolektivne strukture. Međutim, poricanjem individualne slobode fašizam i komunizam poriču takođe i mogućnost ljudske evolucije. To je uzmicanje od velike mogućnosti koju nudi revolucija: potpuni preobražaj ljudskih bića. Uzmicanjem uništavate mogućnost da postignete ono vrhunsko. Vi se vraćate nazad; ponovo se svodite na životinju.

Po meni, dalja evolucija je moguća samo uz individualnu odgovornost. Vi ste jedino odgovorni! Ta odgovornost je veliki prerušeni blagoslov. Individualnu odgovornost prati borba koja na kraju vodi ka svesnosti bez izbora.

Stari obrazac nesvesne evolucije za nas je završen. Vi možete da mu se ponovo vratite, ali ne možete u njemu da se zadržite. Vaše biće će se pobuniti. Čovek je postao svestan; on mora ostati svestan. Nema drugog puta.

Filosofi kao što je Aurobindo veoma su privlačni za sve sklone bekstvu. Oni govore da je kolektivna evolucija moguća. Božansko će se spustiti i svi će postati prosvetljeni. Ja, međutim, smatram da to nije moguće. Pa čak iako se čini mogućim ne isplati se. Ako se prosvetlite ne ulažući vlastiti individualni napor, onda je takvo prosvetljenje bezvredno. Ono vam neće pružiti ushićenje koje kruniše napor. Biće prihvaćeno samo zdravo za gotovo – kao što su vaše oči, ruke, sistem za disanje. To su divni blagoslovi, ali ih zapravo niko ne ceni, ne poštuje.

Jednog dana se možete roditi prosvetljeni kao što obećava Aurobindo. To neće imati nikakvu vrednost. Imaćete mnogo, ali pošto ste to dobili bez napora, bez muke, neće vam ništa značiti; njegov značaj će biti izgubljen. Nužan je svestan napor. Postignuće nije u toj meri značajno koliko je to sam napor. Napor mu daje smisao, borba značaj.

Po mom shavatanju prosvetljenje ostvareno kolektivno, nesvesno, kao božanski dar, ne samo da je nemoguće već isto tako i beznačajno. Morate se boriti za prosvetljenje. Zahvaljujući borbi razvijate sposobnost da vidite i osetite i očuvate blaženstvo koje ćete osetiti.

Nesvesna evolucija se završava a svesna evolucija – revolucija – započinje sa čovekom. Međutim, svesna evolucija ne mora neminovno da započne u svakom pojedincu. Do nje dolazi samo ako vi sami odlučite da je pokrenete. Ukoliko se na nju ne odlučite – a većina ljudi donosi upravo takvu odluku – vi ulazite u veoma napeto stanje. Današnje čovečastvo je u sledećem stanju: nema kud da ide, nema šta da postigne. Ništa sada ne može da se postigne bez svesnog napora. Ne možete da se vratite nazad u stanje nesvesnosti. Vrata su zatvorena; most je srušen.

Svesni izbor da se razvijate predstavlja veliku pustolovinu, jedinu pustolovinu koja postoji za ljudsko biće. Put je vrlentan; neminovno je takav. Neminovno je da na tom putu bude grešaka, neuspeha, budući da ništa nije izvesno. Takve okolnosti u umu rađaju napetost. Vi ne znate gde ste, ne znate kuda idete. Izgubili ste svoj identitet. Okolnosti mogu biti takve da izazovu samoubilačko raspoloženje.

Samoubistvo je pojava vezana za čoveka; ona se javlja zajedno sa mogućnošću čoveka da bira. Životinje ne mogu da izvrše samoubistvo, budući da je nemoguće da svesno odaberu smrt. Rođenje je nesvesno, smrt je nesvesna. Međutim, sa čovekom – čovekom koji ne zna, čovekom koji se nije razvio – postaje moguće: sposobnost da se odabere smrt. Vaše rođenje nije vaš izbor. Što se vašeg rođenja tiče vi ste u rukama nesvesne evolucije. U stvari, vaše rođenje nije čak ni događaj vezan za čoveka. Ono je po prirodi životinjsko, budući da nije vaš izbor. Čovečanstvo nastaje tek sa izborom. Međutim, vi možete da odaberete svoju smrt – konačni čin. Samoubistvo zato postaje isključivo ljudski čin. A ukoliko ne odaberete svesnu evoluciju, velika je verovatnoća da ćete se odlučiti da izvršite samoubistvo. Možda nećete imati hrabrosti da aktivno izvršite samoubistvo, ali ćete prolaziti kroz spori, produženi proces samoubistva – čeznje, iščekivanja da umrete.

Ne možete preneti odgovornost za vašu evoluciju na nekog drugog. Prihvatanje takve okolnosti daje vam snagu. Koračate na

putu rasta, razvoja. Stvaramo bogove ili nalazimo pribežište kod gurua, kako ne bi morali da snosimo odgovornost za vlastite živote, za vlastitu evoluciju. Pokušavamo da odgovornost premostimo na neko drugo mesto, podalje od nas. Ako nismo u stanju da prihvatimo nekog boga ili gurua, onda pokušavamo da pobeđemo od odgovornosti koristeći opojna sredstva ili droge, pribegavajući bilo čemu što će nas učiniti nesvesnim. Međutim, ti pokušaji poricanja odgovornosti su besmisleni, nezreli, detinjsati. Oni samo odlažu problem; oni nisu rešenje. Možete odlagati do smrti, ali problem će ostati i dalje a vaše sledeće rođenje će se nastaviti na isti način.

Kad postanete svesni da ste jedino vi odgovorni, nijedna vrsta nesvesnosti vam neće pružiti utočište. Pokušaj bekstva bila bi ludost, budući da je odgovornost izvanredna prilika za evoluciju. Iz borbe do koje dolazi može se razviti nešto novo. Postati svestan znači znati da sve zavisi od vas. Čak i vaš bog zavisi od vas budući da ga je stvorila vaša mašta.

Na kraju je sve deo vas i vi ste za to odgovorni. Ne postoji niko ko će čuti vašu izvinjenju; ne postoje sudovi kojima možete da uložite žalbu, odgovornost je samo vaša. Sami ste, potpuno sami. To se mora veoma jasno shvatiti. U trenutku kad neko postane svestan on ostaje sam. Što razvijenija svest to razvijenija i svesnost da ste sami. Zato ne bežite od te činjenice u društvo, među prijatelje, u organizacije, masu. Ne bežite od toga! To je divna pojava: ceo proces evolucije se kreće u tom pravcu.

Svest je došla do tačke kad znate da ste sami. A samo u samoći možete da postignete prosvetljenje. Nisam rekao *usamljenost*. Osećanje usamljenosti je osećanje koje se javlja kad se beži od samoće, kad ne postoji spremnost da se prihvati samoća. Ako ne prihvatate samoću, osetićete se usamljeno. Tada ćete naći neku grupu ili neko opojno sredstvo koje će omogućiti da zaboravite. Usamljenost će stvoriti sopstvenu magiju zaboravnosti. Ukoliko možete da budete *sami* makar samo i na trenutak, *potpuno sami*, ego će umreti; "Ja" će umreti. Vi ćete eksplodirati: neće vas više biti. Ego ne može da bude sam. On može postojati samo u odnosu sa drugima. Svaki put kad ste sami događa se čudo. Ego postaje slab. Ne može više da živi dugo. Ako ste dovoljno hrabri da budete sami postepeno ćete se osloboditi ega.

Samoća je krajnje svestan i voljan čin, u većoj meri voljan nego što je to samoubistvo, zato što ego ne može da postoji sam, ali može

da postoji kod je u pitanju samoubistvo. Sebični ljudi su skloniji samoubistvu. Samoubistvo je uvek u vezi sa nekim drugim; to nikad nije čin samoće. Ego neće patiti kod samoubistva. Naprotiv, biće daleko izraženiji. Ući će u novo rođenje sa većom snagom.

Samoća uzdrma ego. Nema oslonca pa ne može da postoji. Ako ste spremni da budete sami, istrajno sami, da ne bežite niti uzmaknete, već da jednostavno prihvatite činjenicu samoće kao takvu – samoća će prerasti u izvanrednu priliku. Onda ste nalik semenu koje sadrži ogromne mogućnosti. Ali zapamtite, seme mora sebe da razori da bi biljka izrasla. Ego je seme, mogućnost. Ako se razbije, rađa se božansko. Božansko nije ni "ja" ni "ti", to je *jedno*. Kroz samoću dospevate do jedinstva.

Možete stvoriti lažne zamene za jedinstvo. Hindusi postaju jedinstvo, hrišćani postaju jedinstvo, Muhamedanci postaju jedinstvo, Indija je jedinstvo, Kina je jedinstvo. To su samo zamene za jedinstvo. Jedinstvo se ostvaruje samo potpunom samoćom.

Masa ljudi može sebe nazivati jedinstvo, međutim, jedinstvo je uvek suprotno nečem drugom. Budući da ste u masi, možete da se opustite. Niste više odgovorni. Nećete sami spaliti džamiju, nećete razoriti hram, ali kao deo mase to možete da učinite jer sada niste pojedinačno odgovorni. Svako je odgovoran, pa tako niko pojedinačno nije odgovoran. Ne postoji individualna svest, već samo grupna svest. U masi nazadujete i postajete nalik životinji.

Masa je lažna zamena za osećanje jedinstva. Ko je svestan okolnosti, svestan svoje odgovornosti kao ljudskog bića, svestan teškog mučnog zadatka koji vas prati budući da ste ljudsko biće, neće izabrati nijednu lažnu zamenu. On živi sa činjenicama onakvim kakve jesu; on ne stvara nikakve lažne pretpostavke. Vaše vere i vaše političke ideologije su samo lažne pretpostavke koje stvaraju zabludu o osećanju jedinstva.

Jedinstvo se javlja tek onda kad nestane ego, a ego može da da prestane da postoji samo kad ste potpuno sami. Kad ste sasvim sami, kad vas nema. Sam taj trenutak je trenutak eksplozije. Eksplozirate u beskonačnost. To i samo to je evolucija. Nazivam to revolucijom budući da se ne odvija nesvesno. Možete da se oslobodite ega ili ne. Sve zavisi od vas. Biti sam je jedina stvarna revolucija. Potrebno je mnogo hrabrosti.

Samo je Buda sam, samo je Hrist sam ili Mahavira. Nisu oni napustili svoje porodice, napustili svet. Izgleda tako ali nije. Nisu oni

u negativnom smislu napustili nešto. Čin je bio pozitivan; to je bilo kretanje ka samoći. Oni nisu odlazili. Oni su bili u potrazi za potpunom samoćom. Svekoliko traganje usmereno je ka tom trenutku eksplozije kad je neko sam. U samoći je blaženstvo. I samo tada se postiže prosvetljenje. Ne možemo da budemo sami, drugi ne mogu da budu sami, zato stvaramo grupe, porodice, društva, narode. Svi narodi, sve porodice, sve grupe čine kukavice, čine oni koji nisu dovoljno hrabri da budu sami.

Prava hrabrost je hrabrost da se bude sam. To znači svesno ostvarenje činjenice da *ste* sami i da ne može biti drugačije. Sebe možete ili da zavaravate ili da živite sa tom činjenicom. Možete da nastavite da se zavaravate kroz živote i živote, ali ćete se samo kretati u začaram krugu. Samo ako možete da živite sa tom činjenicom samoće krug se razbija i vi stižete do središta. To središte je središte božanskog, celine, svetosti. Ne mogu da pojmem to vreme kada će svako ljudsko biće biti u stanju da ostvari to kao svoje prirodno pravo. To je nemoguće.

Svest je individualna. Samo je nesvesnost kolektivna. Ljudsko biće je stigla do te tačke svesti kad je postalo pojedinac. Ne postoji čovečanstvo kao takvo; postoje samo pojedinačna ljudska bića. Svako ljudsko biće mora da shvati vlastitu individualnost i odgovornost koju snosi za nju. Prva stvar koju moramo da učinimo jeste da samoću prihvatimo kao osnovnu činjenicu i naučimo da živimo sa njom. Ne smemo da stvaramo lažne pretpostavke. Ako stvarate lažne pretpostavke nikada nećete biti u stanju da saznate istinu. Lažne pretpostavke su projektovane, stvorene, odgajane istine koje vas sprečavaju da spoznate ono što jeste. Živite sa činjenicom da ste sami. Ako možete da živite sa tom činjenicom, ako nema lažnih pretpostavki između vas i te činjenice, onda će vam se otkriti istina. Svaka činjenica ako se dublje u nju prodre, otkriva istinu.

Zato živite sa činjenicom da ste odgovorni, sa činjenicom da ste sami. Ako možete da živite sa tom činjenicom eksplozija će se dogoditi. To je mučno, ali je to jedini put. Kroz teškoće, prihvatanje ove istine vi ćete dosegnuti tačku eksplozije. Samo će tada postojati blaženstvo. Ako sve dobijete gotovo to onda gubi na vrednosti budući da nije stečeno vlastitom zaslugom. Bićete nesposobni da osetite blaženstvo. Ta sposobnost je isključivo plod discipline.

Ako možete da živite sa činjenicom da ste odgovorni za sebe, disciplina će uslediti automatski. Kad snosite potpunu odgovornost

za sebe, neminovno ste disciplinovani. Međutim, disciplina nije nešto što vam se nameće spolja. Ona dolazi iznutra. Budući da snosite potpunu odgovornost za sebe, svaki vaš korak će biti disciplinovan. Nećete biti u stanju čak nijednu reč da izgovorite neodgovorno. Ako ste svesni vlastite samoće, bićete svesni i patnje drugih. Tada nećete biti u stanju da učinite ništa neodgovorno, jer više ne osećate odgovornost samo prema sebi već i prema drugima. Ako možete da živite sa činjenicom da ste sami, znaćete da su svi sami. Sin zna da je otac sam; muž zna da je žena sama. Kad to shvatite, nije moguće da ne budete saosećajni.

Živeti prihvatajući činjenice je jedina joga, jedina disciplina. Kad postanete potpuno svesni položaja ljudske vrste postaćete i pobožni. Postaćete gospodar sebe samog. Ali uzdržanost koja to prati nije uzdržanost askete. Ona nije iznudena, nije ružna. Ta uzdržanost je estetska. Osećate da je to jedino moguće, da ne možete da postupate drugačije. Odričete se tada stvari; postajete neposesivni.

Potreba za posedovanjem je potreba da se ne bude sam. Čovek ne može da bude sam pa traži društvo. Međutim, ne može da nađe društvo drugih ljudi i tada, umesto toga, traži društvo stvari. Živeti sa ženom je teško, živeti sa automobilom nije tako teško. Na kraju je posesivnost usmerena na stvari.

Možda ćete čak pokušavati da ljude pretvarate u stvari. Pokušavate da ih ukalupite na takav način da izgube svoju ličnost, svoju individualnost. Žena je stvar nije ličnost, muž je stvar nije ličnost.

Ako postanete svesni svoje samoće onda postajete svesni i samoće drugih. Znaćete da je pokušaj da se drugi poseduje zloupotreba. Nikada se ne odrićete u pozitivnom smislu. Odricanje postaje negativna senka vaše samoće. Postajete neposesivni. Tada ste ljubavnik, a ne muž, ne žena.

Ne-posesivnost prati saosećanje i uzdržljivost. Postajete bezazleni. Ne možete da budete bezazleni ukoliko poričete životne činjenice; tada postajete prepređeni. Zavaravate sebe i druge. Ali ako ste dovoljno hrabri da živite sa činjenicama onakvim kakve jesu, onda postajete bezazleni. Ta bezazlenost nije odgojena. Vi jeste: bezazleni.

Po meni, bezazlenost je ono što je potrebno postići. Budite bezazleni i božansko blaženstvo će se uvek izlupati na vas.

Bezazlenost je sposobnost primanja, bezazlenost je biti deo božanskog. Budite bezazleni i gost je tu. Budite domaćin.

Bezazlenost ne može biti odgajana budući da gajenje uvek podrazumeva neki proizvod. Podrazumeva proračun. Međutim, bezazlenost nikad ne može da bude proračunata; to je nemoguće.

Bezazlenost je pobožnost. Biti bezazlen je vrhunac pravog ostvarenja. Međutim, prava bezazlenost može da se razvije isključivo svesnom revolucijom; nju ne može da razvije nikakva kolektivna, nesvesna evolucija. Čovek je sam. On može slobodno da izabere nebesa ili pakao, život ili smrt, ushićenje ostvarenja ili bedu našeg takozvanog života.

Sartr je negde rekao: "Čovek je osuđen da bude slobodan." Možete izabrati bilo nebo bilo pakao. Sloboda znači da možete da izaberete jedno. Ako možete da birate samo nebo, onda nema izbora; to nije sloboda. Nebo bez mogućnosti izbora pakla bilo bi sam pakao. Izbor uvek znači ili/ili. To ne znači da ste slobodni da birate samo dobro. Tada to ne bi bila sloboda.

Ako odaberete pogrešno, sloboda postaje prokletstvo; ali ako izaberete ispravno, onda znači blaženstvo. Od vas zavisi hoće li vaš izbor slobodu da pretvori u prokletstvo ili blaženstvo. Izbor je u potpunosti vaša odgovornost.

Ako ste spremni onda se iz vaših dubina može da izroni nova dimenzija: dimenzija revolucije. Evolucija je završena. Sada je potrebna revolucija da bi vas otvorila ka onom što je izvan. To je individualna revolucija, unutrašnja revolucija.

2.

*TAJNA
MEDITACIJE*

Šta je meditacija

Meditacija nije indijska metoda; to nije jednostavno tehnika. Ne možete je naučiti. To je rast; rast vašeg svekolikog života izvan vašeg svekolikog života. Meditacija nije nešto što može da se pridoda vama takvim kakvi jeste. Ona može da vam dođe samo putem korenitog preobražaja, mutacije. To je cvetanje, rast. Rast je uvek nešto izvan potpunog; on nije dodatak. Ka meditaciji morate da rastete.

Potpuno cvetanje ličnosti mora pravilno da se shvati, inače se mogu igrati igre sa samim sobom, čovek može da pribegava mentalnim varkama. A toliko mnogo obmana postoji! Ne samo što su u stanju da vas zavedu, ne samo da ništa nećete postići, već vam u onom pravom smislu mogu naneti štetu. Već je sam pristup da za meditaciju postoji trik – shvatanje meditacije u smislu metoda – suštinski pogrešan. A kad neko počne da se služi mentalnim obmanama, prava osobina uma počinje da se izopačuje.

Um kakav postoji nije sklon meditaciji. Um se mora u potpunosti promeniti da bi se dogodila meditacija. Ali, šta je um koji sad postoji? Kako on funkcioniše?

Um uvek prevodi na reči. Možete da znate reči, možete da znate jezike, može da vam bude poznata pojmovna građa razmišljanja, ali to nije razmišljanje. Naprotiv, to je bekstvo od razmišljanja. Vidite cvet i prevodite ga u reč; vidite čoveka kako prelazi ulicu i pretačete to u reči. Sve što postoji um može da pretvori u reči. Reči tada postaju prepreka, zatvor. Stalno pretvaranje stvari u reči, postojanja u reči, postavlja prepreke meditativnom umu.

Prvi uslov na putu ka meditativnom umu je postati svestan stalnog prevođenja na reči i sposobnost da se to zaustavi. Samo

posmatrajte stvari; ne pretvarajte ih u reči. Budite svesni njihovog prisustva, ali ih ne zamenjujte rečima. Neka stvari postoje bez jezika, neka ljudi postoje bez jezika; neka okolnosti postoje bez jezika. To nije nemoguće; to je prirodno. Upravo su okolnosti koje sada vladaju veštačke, ali smo se mi do te mere na njih navikli, toliko je to mehanički, da čak nismo ni svesni da stalno pretvaramo iskustvo u reči.

Postoji svitanje. Nikad niste svesni jaza između posmatranja tog čina i njegovog opisivanja rečima. Vidite Sunce, osećate ga i odmah ga pretvarate u reč. Izgubljen je jaz između videti i izgovoriti. Morate da postanete svesni činjenice da svitanje nije reč. To je u stvari prisustvo. Um automatski premešta iskustvo u reči. Te reči se zatim umeću između vas i iskustva.

Meditacija znači život bez reči, život bez jezika. Ponekad do toga dolazi spontano. Kad ste zaljubljeni oseća se prisustvo, ne jezik. Svaki put kad su dvoje ljubavnika bliski jedan drugome oni začute. To nije zato što nema šta da se izrazi. Naprotiv, postoji strahovita količina toga što hoće da se izrazi. Međutim, reči uvek izostanu; njih ne može biti. One naviru samo kad ljubavi više nema.

Ako dvoje ljubavnika nikad ne čuti, to je znak da je ljubav umrla. Tada jaz popunjavaju rečima. Kad je ljubav živa nema reči zato što je samo postojanje ljubavi tako silovito, tako prožimajuće da prelazi granice jezika i reči. A ta granica se obično prelazi kad je čovek zaljubljen.

Meditacija je vrhunac ljubavi; ne ljubav prema jednoj osobi, već prema svekolikom postojanju. Za mene je meditacija živi odnos sa svekolikim postojanjem koje nas okružuje. Ako možete da budete zaljubljeni u svaku okolnost, onda ste u meditaciji.

To nije mentalna obmana. To nije metoda za smirivanje uma. To zahteva duboko razumevanje mehanizma uma. Jaz stvarate onog trenutka kad shvatite mehaničku naviku prevodenja na reči, prevodenja postojanja u reči. To dolazi spontano. To kao senka prati razumevanje. Pravi problem nije kako da uđete u meditaciju, već da znate zašto niste u meditaciji. Sam proces meditacije je odrećan. To nije dodavanje nečeg; već je oduzimanje nečeg što je ranije bilo dodato.

Društvo ne može da postoji bez jezika; njemu je jezik potreban. Međutim, postojanju je izlišan. Ne kažem da treba da postojite bez jezika. Moraćete da ga koristite. Međutim, morate da razvijete

sposobnost za uključivanje i isključivanje mehanizma prevodenja na reči. Kad postojite kao socijalno biće potreban vam je mehanizam jezika; međutim kad ste sami u postojanju, morate imati sposobnost da ga isključite. Ako ne možete da ga isključite – on traje i traje i vi niste u stanju da ga zaustavite – i postajete njegov rob. Um mora biti oruđe a ne gospodar.

Stanje ne-meditacije traje sve dok je um gospodar. Kad ste vi gospodar, vaša svest je gospodar i uspostaviće se i meditativno stanje. Meditacija znači postati gospodar mehanizma uma.

Um i jezička funkcija uma nisu vrhunac. Vi ste izvan toga; postojanje je izvan toga. Svest je izvan jezika; postojanje je izvan jezika. Kad su svest i postojanje jedno one ostvaruju zajedništvo. To zajedništvo je meditacija.

Jezik mora da se odbaci. Pritom ne mislim da treba da ga potiskujete ili da ga se oslobodite. Hoću samo da kažem da on ne treba da bude vaša navika koja traje dvadeset i četiri sata dnevno. Kad hodate morate da pokrećete noge. Međutim, ako se one kreću dok vi sedite, onda ste ludi. Morate da budete u stanju da ih zaustavite. Isto tako vam kad ne razgovarate sa nekim nije potreban ni jezički izraz. To je tehnika komuniciranja. Jezik je nepotreban kad ne komunicirate.

Ako ste u stanju da to uradite možete da rastete ka meditaciji. Meditacija je proces rasta a ne tehnika. Tehnika je uvek mrtva, zato može uvek da vam se doda, međutim proces je uvek živ. On raste, širi se.

Jezički izraz je potreban, ali vi ne smete uvek da ga koristite. Neophodni su trenuci kad prestaje prevodenje na reči, kad samo postojite. To ne znači da samo vegetirate. Svest je prisutna. Ona je naglašena, živilja, budući da je jezik inače uspavljuje. Jezik je osuđen na ponavljanje i zato rađa dosadu. Što vam je jezik važniji to će vam dosadnije biti.

Postojanje se nikad ne ponavlja. Svaka ruža je nova ruža, potpuno nova. Nikad je nije bilo pre niti će je biti opet. Međutim mi je nazivamo ruža, a reč 'ruža' je ponavljanje. Uvek je postojala; uvek će postojati. Ubili ste novo starom rečju.

Postojanje je uvek mlado, a jezik je uvek star. Putem jezika bežite od postojanja, bežite od života, zato što je jezik mrtav. Što ste više vezani za jezik, to će vas više ubijati. Pandit je potpuno mrtav zato što nije ništa drugo do jezik, reči.

Sartr je svoju autobiografiju naslovio *Reči*. Živimo u rečima. To će reći da ne živimo. Na kraju nema ničeg drugog do niza nagomilanih reči. Reči su kao fotografije. Vidite nešto što je živo i slikate to. Fotografija je mrtva. Potom sastavite album od mrtvih fotografija. Osoba koja nije živela u meditaciji je kao album mrtvih fotografija. Postoje samo fotografije reči, samo sećanja. Ništa nije proživljeno; sve je pretočeno u reči.

Meditacija znači živeti potpuno, međutim potpuno da živite možete samo ako ćutite. Pod ćutanjem ne podrazumevam nesvesnost. Možete da ćutite i budete nesvesni ali to nije živo ćutanje. Opet niste uspeli.

Mantrama možete sami sebe da hipnotišete. Jednostavnim ponavljanjem reči možete da stvorite takvu količinu dosade u umu da će on zaspati. Padate u san, padate u nesvesno. Ako pevate 'Ram, Ram, Ram' um će zaspati. Neće postojati jezička prepreka, ali vi ste nesvesni.

Meditacija znači da jezik ne sme biti prisutan, ali vi morate da budete svesni. Inače se neće ostvariti zajedništvo sa postojanjem, sa svim što jeste. Nema mantre koja može da pomogne, nikakvo pevanje ne može da pomogne. Autohipnoza nije meditacija. Naprotiv, stanje autohipnoze je nazadovanje. Ono ne ide iznad jezika; ono pada ispod njega.

Odbacite zato sve mantre, odbacite sve ove tehnike. Dopustite da postoje trenuci gde nema reči. Ne možete se manтром osloboditi reči budući da sam taj proces koristi reči. Ne možete odbaciti jezik rečima; to je nemoguće.

Šta valja, dakle, činiti? Ne možete, zapravo, učiniti ništa drugo do da razumete. Sve što ste u stanju da učinite može da potekne samo sa mesta na kom se nalazite. Zbunjeni ste, niste u meditaciji, um nije tih, zato će sve što izvire iz vas proizvesti još veću zbrku. Sve što sada može da se učini jeste buđenje svesti o tome kako um funkcioniše. To je sve – samo budite svesni. Svesnost nema ničeg zajedničkog sa rečima. To je životni a ne mentalni čin.

Na prvom mestu je zato postati svestan. Budite svesni svog mentalnog procesa, kako funkcioniše vaš um. Tog trenutka kad postanete svesni funkcionisanja uma, više niste um. Sama svesnost znači da ste izvan njega; po strani, svedok. I što ste toga svesniji, to ćete biti više u stanju da uočite jaz između iskustva i reči. Jaz postoji, ali vi ste do te mere nesvesni da ga nikad ne vidite.

Između dve reči uvek postoji jaz, ma kako neuočljiv, ma kako mali. Dve reči inače nikad ne bi bile dve; postale bi jedna. Dve reči ili dve note ne bi bile dve da između njih ne postoji interval. Postoji uvek tišina, ali čovek mora da bude stvarno svestan, stvarno pažljiv da bi to osetio.

Što vi postajete svesniji to um postaje sporiji. To je uvek povezano. Što ste manje svesni to je um brži; što ste svesniji to je sporiji proces uma. Kad se razvije vaša svest o umu, um usporava i proširuje se jaz između misli. Tada možete da ga uočite.

To je kao sa filmom. Kad se projektor okreće polako, možete da vidite jaz. Kad podižem ruku to mora da se snima u hiljadu sekvenci. Svaki deo će postati jedna slika. Ako tih hiljadu pojedinačnih slika projuri ispred vaših očiju takvom brzinom da ne vidite jaz, vi ćete podizanje ruke videti kao proces. Ali ako se prikazuje usporeno, jaz postaje uočljiv.

Um je kao film. Jaz postoji. Što ste pažljiviji prema svom umu to ćete ga bolje uočiti. To je kao sa geštalt slikom: slika koja istovremeno sadrži dva različita lika. Može da se vidi jedan lik ili drugi, ali se ne mogu videti oba istovremeno. To može biti slika neke stare gospode i istovremeno slika neke mlade gospode. Ali ako ste usredsređeni na jednu nećete videti drugu; a kad ste usredsređeni na drugu, prva se gubi. Čak iako savršeno dobro znate da ste videli oba lika ne možete ih videti istovremeno.

Ista stvar se događa i sa umom. Ako vidite reči ne možete opaziti jaz, a ako vidite jaz ne možete uočiti reči. Posle svake reči sledi jaz, a posle svakog jaza sledi reč, ali ih ne možete videti istovremeno. Ako ste usredsređeni na jaz, reči se gube i vi ćete biti gurnuti u meditaciju.

Svest usredsređena isključivo na reči je ne-meditativna, dok je svest usmerena isključivo na jaz meditativna. Svaki put kad ste svesni jaza, reči se gube. Ako pažljivo posmatrate nećete uočiti reči već samo jaz.

Možete osetiti razliku između dva jaza. Reči su uvek množina, a jaz je uvek jednina: "taj" jaz. Oni se stapaju i postaju jedno. Meditacija je usmeravanje na jaz. Tada se menja cela slika.

Još nešto je potrebno da se shvati. Ako posmatrate sliku lika i vaša pažnja je usmerena na staru gospodu, vi ne možete da vidite drugu sliku. Međutim, ako nastavite da se usredsređujete na staru gospodu – nastavite da se usredsređujete na nju, ako ste potpuno okrenuti njoj – naići će trenutak kad će se žiža promeniti i iznenada će stara gospoda nestati a druga se slika pojaviti.

Zašto se to događa? To se događa zato što um ne može na duže staze neprekidno da bude usredsređen. On mora da menja ili će zaspati. To su jedine dve mogućnosti. Ako nastavite da se usredsređujete na jednu stvar um će zaspati. On ne može da ostane usredsređen; to je živ proces. Ako mu dopustite da se dosađuje on će zaspati da bi pobeo od nepokretnosti vašeg usredsređivanja. Tada može da nastavi da živi u snovima.

To je meditacija tipa Mahariši Maheš Jogija. Ona je mirna, osvežavajuća, može da pomogne vašem fizičkom zdravlju i mentalnoj ravnoteži, ali to nije meditacija. Ista stvar može da se postigne samohipnozom. Indijska reč 'mantra' znači nagovor, ništa drugo. Shvatiti to kao meditaciju je ozbiljna greška. Ona to nije. Ako to shvatite kao meditaciju nikad nećete krenuti u potragu za istinskom meditacijom. To je ona prva šteta koju su nanele takve vežbe i oni koji prenose takve vežbe. To je puko psihološko opijanje samog sebe.

Ne koristite zato mantru da bi uklonili reči. Postanite samo svesni reči i usmerenost vašeg uma će se automatski premestiti na jaz.

Ukoliko se poistovećujete sa rečima nastavićete da skaćete sa jedne reči na drugu i propustićete jaz. Druga reč je nešto novo, na nju se može usmeriti. Um nastavlja sa promenama; usmerenje se menja. Međutim, ako se ne poistovećujete sa rečima, ako ste samo svedok – po strani, samo promatrač reči koje prolaze kao u litiji – onda će svesnik usredsređenost da se promeni a vi ćete postati svesni jaza. To je isto kao kad bi na ulici posmatrali ljude kako prolaze. Jedna osoba je prošla druga još nije stigla. Postoji jaz; ulica je slobodna. Ako posmatrate spoznaćete jaz.

Jednom kad spoznate jaz, vi ste u njemu; skočili ste u njega. To je provalija – koja daruje mir, rada svest. Meditacija je biti u jazu; to je preobražaj. Tada jezik nije potreban; odbacićete ga. To je svesno odbacivanje. Vi ste svest tišine, vi ste beskrajna tišina. Vi ste deo toga, jedno sa tim. Niste svesni provalije kao nečeg drugog; vi ste svesni provalije kao sebe. Vi znate, a sada ste spoznato. Vi posmatrate jaz, ali sad je posmatrač posmatrano.

Što se tiče reči i misli, vi ste svedok, odvojeni, a reči su ono drugo. Međutim, kad nema reči, vi ste jaz – pa ipak svesni da jeste. Između vas i jaza, između svesti i postojanja sada više nema prepreke. Samo su reči prepreka. Sada ste u životnim okolnostima. To je meditacija; biti jedno sa postojanjem, biti potpuno u tome pa ipak svesni. To je

protivurečnost, to je paradoks. Sada ste spoznali okolnost u kojoj ste svesni, a ipak ste jedno sa njom.

Obično kad smo nečeg svesni, to postaje ono drugo. Ukoliko se poistovetimo sa nečim, onda to nije ono drugo, ali mi nismo svesni – to se događa kad smo ljuti ili kad vodimo ljubav. Postajemo jedno samo kad smo nesvesni.

Seks je toliko privlačan zato što dok vodite ljubav za trenutak postajete jedno. Međutim, u tom trenutku vi ste nesvesni. Težite nesvesnosti zato što težite jedinstvu. Međutim, što više težite to svesniji postajete. Tada nećete osetiti blaženstvo seksa, zato što je blaženstvo izviralo iz nesvesnosti.

Možete da postanete nesvesni u trenutku strasti. Odbacite svest. Za trenutak ste u ponoru – ali nesvesni. Ali, što više težite, to je blaženstvo dalje. Na kraju nastupa trenutak kad vodite ljubav a nesvesnost se ne javlja. Izgubljen je ponor, izgubljeno je blaženstvo. Tada čin postaje besmislen. Postaje samo mehaničko olakšanje; nema ničeg duhovnog u tome.

Mi smo spoznali samo nesvesno jedinstvo. Meditacija je svesno jedinstvo. To je drugi pol seksualnosti. Seks je jedan pol, nesvesno jedinstvo; meditacija je drugi pol, svesno jedinstvo. Seks je najniža tačka jedinstva a meditacija je vrhunac, najviši vrh jedinstva. Razlika je u različitoj svesti.

Zapadni um sada razmišlja o meditaciji zato što je seks izgubio svoju privlačnost. Svaki put kad neko društvo prestane da potiskuje seksualnost, usledi meditacija, jer kad seks prestane da bude predmet zabrane to ubija čar i romantiku seksa; ubija njegovu duhovnu stranu. Seks je prisutan u velikoj meri, ali vi više ne možete da budete nesvesni.

Društvo u kome se seks potiskuje može da ostane seksualno, ali u društvu koje ne potiskuje seks seksualnost ne može zauvek da se očuva. Seksualnost će morati da se transcendirira. Ako je društvo seksualno, uslediće meditacija. Po meni je društvo slobodnog seksa prvi korak ka traganju, ka težnji.

Budući da postoji težnja, ona naravno može da se iskoristi. Nju je iskoristio Istok. Gurue možete da pošaljete; oni mogu da se izvezu. I njih su izvozili. Međutim, ti gurui mogu samo da nauče obmanama. Razumevanje dolazi kroz život, življenje. Ono ne može da se daje, prenese.

Ne mogu da vam dam svoje razumevanje. Mogu o tome da govorim, ali ne mogu da vam ga dam. Moraćete da u njega proniknete. Morate da uronite u život. Moraćete da grešite, moraćete da pretrpите neuspeh, moraćete da prodete kroz mnoga razočarenja. Međutim, do meditacije ćete doći samo preko neuspeha, grešaka, razočarenje, samo otkrivanjem pravog življenja. Zato kažem da je to rast. Nešto može da se razume, ali razumevanje do kojeg se dolazi posredstvom nekog drugog nikad ne može da prevaziđe intelektualno. Zato Krišnamurti zahteva nemoguće. On kaže, "Ne shvatajte me intelektualno" – međutim onaj drugi je sposoban samo za intelektualno razumevanje. Zato je Krišnamurtijev pokušaj bio besmislen. Ono što on kaže je istinito, ali kad od slušaoca zahteva više od intelektualnog razumevanja, to je nemoguće. Ništa više od toga onaj drugi ne može, ništa više ne može da se postigne. Međutim, intelektualno razumevanje može da bude dovoljno. Ako intelektualno možete da razumete ono što govorim, možete da razumete i ono što nije rečeno. Možete takođe da shvatite i jaz; ono što ne kažem, ono što ne mogu da kažem. Prvo razumevanje mora biti intelektualno, zato što je intelekt kapija. Ono nikad ne može biti duhovno. Duhovnost je unutrašnje svetilište.

Sa vama mogu da komuniciram jedino intelektualno. Ako to možete stvarno da razumete, onda ono što nije rečeno može da se oseti. Ne mogu da komuniciram bez reči, ali kad koristim reči ja takođe koristim i ćutanje. Morate biti svesni i jednog i drugog. Ako se razumeju samo reči onda je to komunikacija; ali ako možete da budete svesni i jaza onda je to zajedništvo.

Negde se mora početi. Svaki početak je neminovno lažan početak, ali se mora početi. Preko lažnog, tapkanjem nalazite vrata. Ko misli da počne tek kad se pojavi pravi početak, taj nikad neće početi. Čak je i lažan korak korak u pravom smeru zato što je korak, početak. Počinjete da tapkate u mraku i tapkajući nalazite vrata.

Zato kažem da treba biti svestan jezičkog procesa – procesa reči – i težiti ka svesti o jazu, intervalima. Doći će trenutak kad nećete svesno pokušavati da postanete svesni jaza. To je susret sa božanskim, susret sa stvarnim. Ne bežite nikad kad dođe do takvog susreta. Budite sa tim. U početku će biti zastrašujuće; tako je suđeno da bude. Svaki susret sa nepoznatim rada strah zato što je za nas nepoznato jednako smrti. Svaki put kad se pojavi jaz osetićete da vam se smrt

približava. Budite mrtvi! Budite sa tim i umrite potpuno u tom jazu. I vaskrsnućete. Umirući u tišini smrti, život vaskrsava. Po prvi put ste živi, stvarno živi.

Za mene meditacija nije metod nego proces; meditacija nije tehnika već razumevanje. Ona se ne može poučavati; ona može biti samo nagoveštena. Ne možete o njoj da budete obavešteni zato što nijedno obaveštenje nije obaveštenje. Obaveštenje dolazi spolja a meditacija dolazi iz vaših unutrašnjih dubina.

Zato tragajte, budite tragač, ne budite učenik. Tako nećete postati učenik nekog gurua, već učenik potpunog života. Tada nećete samo učiti reči. Duhovno učenje ne može da usledi preko reči, već preko jaza, tišine koja vas uvek okružuje. Ona je prisutna čak i u gužvi, na pijaci, u trgovačkom centru. Težite tišini, težite jazu unutra i spolja, i jednog dana ćete ustanoviti da ste u meditaciji.

Meditacija je došla k vama. Ona uvek dolazi; ne možete je prizvati. Ali morate za njom da tragate, zato što samo kad ste u potrazi za njom vi joj se otvarate, ranjivi ste. Domaćin ste njen. Meditacija je gost. Možete je pozvati i čekati. Došla je Budi, došla je Isusu, dolazi svakom ko je spreman, ko je otvoren i traga.

Nemojte je, pak, učiti od nekog; prevariće vas. Um uvek traga za nečim lakšim. To postaje izvor iskorišćavanja. Postoje gurui i učenja i duhovni život je zatrovan.

Najopasniji čovek je svako ko iskorišćava nečiju duhovnu potrebu. Ako vam neko ukrade imetak to nije tako opasno, ako vas neko izneveri to nije tako opasno, ali ako vas neko prevari i ubije, ili samo odgodi vašu težnju ka meditaciji, ka božanskom, ka ushićenju, onda je greh veliki i neoprostiv.

Međutim, to se dogodilo. Budite svesni toga i ne pitajte nikog "Šta je meditacija? Kako da meditiram?" Pitajte umesto toga kakve su prepreke, koje su teškoće. Pitajte zašto nismo stalno u meditaciji, gde je zaustavljen rast, gde smo obogaljeni. I ne tragajte za guruima zato što gurui obogaljuju. Svako ko vam daje gotove formule nije prijatelj već neprijatelj.

Tapkajte u mraku. Ništa drugo ne može da se učini. Samo tapkanje prerašće u razumevanje koje će vas osloboditi tame. Isus kaže: "Istina je sloboda." Razumite tu slobodu. Istina dolazi uvek preko razumevanja. To nije nešto sa čim se sretnete i upoznate; to je nešto u šta izrastate. Zato tragajte za razumevanjem, jer što se više bude proširivalo vaše razumevanje, to ćete bliži biti istini. I u jednom

neznanom, očekivanom, nepredvidljivom trenutku, kad razumevanje dostigne vrhunac, vi ste u jazu. Vas nema, a meditacija je tu.

Kad vas više nema, onda ste u meditaciji. Meditacija ne znači više vas; ona je izvan vas. Kad ste u ponoru, tu je meditacija. Tada nema ega; nema vas. Tada je postojanje. To je ono što sve vere podrazumevaju pod Bogom; vrhovno biće. To je suština svih vera, svih traganja, ali se nigde ne može naći već gotovo. Čuvajte se stoga svakoga ko polaže pravo na to.

Nastavite da tapkate i ne strašite se neuspeha. Priznajte greške, ali ne činite istu grešku ponovo.

Jednom rečju; to je dovoljno. Čoveku koji nastavlja da greši u potrazi za istinom uvek se prašta. To je obećanje samih ponora postojanja.

3.

*SEKS, LJUBAV I MOLITVA:
TRI KORAKA KA BOŽANSKOM*

Molimo da nam objasniš duhovni značaj seksualne energije. Kako možemo da oplemenimo i produhovimo seks? Da li je moguće da seks, vođenje ljubavi kao meditacija, bude odskočna daska ka višim nivoima svesti?

Ne postoji ništa što bi moglo da se nazove seksualna energija. Energija je jedna jedina. Seks je jedan njen odušak, jedan njen pravac; jedan način primene energije. Životna energija je jedna, ali se može manifestovati na razne načine. Seks je jedan od njih. Kad životna energija postane biološka ona postaje seksualna energija.

Seks je samo jedan način primene životne energije. Ne postoji znači pitanje oplemenjivanja. Ukoliko životna energija teče u drugom smeru, nema seksa. Međutim, to nije oplemenjivanje; to je preobražaj.

Seks je prirodan, biološki tok životne energije i najniži način njene primene. Prirodan je zato što život ne može postojati bez nje, a najniža zato što je temelj a ne vrh. Kad seks postane potpunost, onda je ceo život promašaj. To je kao kad položite temelje i nastavite da i dalje polazete temelje i nikad ne sazidate kuću kojoj su ti temelji namenjeni.

Seks je samo mogućnost za viši preobražaj životne energije. Dok je tako sve je u redu, ali ako seks postane sve, ako postane jedini izlaz životne energije, energija će se pretvoriti u rušilačku. Ona može samo da bude sredstvo a ne cilj. A sredstva imaju smisla samo ako se ostvare ciljevi. Svrha je u potpunosti uništena ukoliko čovek zloupotreb

trebi sredstva. Ukoliko seks postane središte života, onda se sredstva pretvaraju u cilj. Seks stvara biološke temelje za postojanje života, za njegovo trajanje. On je sredstvo; ne sme da postane cilj.

Duhovna dimenzija se gubi onog trenutka kad se seks pretvori u cilj. Međutim, ukoliko seks postane meditativan, onda je usmeren ka duhovnoj dimenziji. On postaje stepenik, odskočna daska. Nema potrebe za oplemenjivanjem, budući da energija kao takva nije ni seksualna ni duhovna. Energija je uvek neutralna. Kao takva ona je bezimena. Naziv joj daju vrata kroz koja protiče. Ime nije ime same energije; to je naziv oblika koji energija poprima. Kad kažete "seksualna energija" to znači energiju koja protiče kroz seksualni izlaz, kroz biološki izlaz. Ista energija je duhovna energija kad teče ka božanskom.

Sama energija je neutralna. Kad se ispoljava biološki, onda je to seks. Kad se ispoljava emocionalno, onda je to ljubav, može da postane mržnja, može da postane gnev. Kad se ispoljava intelektualno postaje naučna, može da postane književna. Kad se kreće kroz telo postaje fizička. Kad se kreće kroz um, postaje mentalna. Razlike nisu u energiji kao takvoj, već u njenom primenjenom ispoljavanju.

Nije zato tačno reći "oplemenjivanje seksualne energije". Ako se ne koristi izlaz za seks, energija ponovo postaje čista. Energija je uvek čista. Ukoliko se ispoljava kroz vrata božanskog postaje duhovna, međutim oblik je samo jedan vid ispoljavanja energije.

Reč "oplemenjivanje" prate veoma ružna sećanja. Sve teorije o oplemenjivanju su teorije o potiskivanju. Svaki put kad izgovorite "oplemenjivanje seksa" vi mu se suprotstavljate. Osudujete ga u pravom smislu te reči.

Pitate šta se može učiniti sa seksom. Sve što se neposredno radi sa seksom je potiskivanje. Postoje samo posredni načini kada se uopšte ne bavite seksualnom energijom, već naprotiv težite da otvorite vrata ka božanskom. Kad se kapije ka božanskom otvore sve energije koje su u vama počinju da teku ka tim vratima. Seks je nestao. Svaki put kad je moguće ostvariti viši oblik blaženstva niži oblici blaženstva postaju nevažni. Ne smete da ga potiskujete ili se borite protiv toga. On će sam nestati. Seks nije oplemenjen već transcendiran.

Nijedan negirajući čin prema seksu neće preobraziti energiju. Naprotiv, samo će stvoriti sukob unutar vas koji će imati razarajuće dejstvo. Kad se borite protiv neke energije, borite se sa samim

sobom. U toj borbi niko ne može da pobedi. Jednog trenutka ćete osetiti da ste pobedili, a već sledećeg misliti da je seks odneo pobjedu. To će trajati tako neprekidno. Ponekad neće postojati seksualna pobuda i pomislite da vladate seksom, a već sledećeg trenutka ćete ponovo osetiti njegov zov i sve što ste naizgled postigli i biće izgubljeno. Niko ne može da dobije bitku protiv vlastite energije.

Ako vam je energija potrebna na nekom drugom mestu, negde gde donosi veće blaženstvo, seks će nestati. To ne znači da je energija oplemenjena; to ne znači da ste vi tome doprineli. To znači da vam se otvorio novi put ka većem blaženstvu i energija automatski, spontano, počinje da teče ka novim vratima.

Ako u ruci držite kamenje i iznenada naidete na dijamante, nikada nećete primetiti da ste bacili kamenje. Oni će sami otpasti, kao da ih nikad niste ni imali. Nećete zapamtiti ni da ste ih se odrekli, da ste ih odbacili. Nećete to ni primetiti. To ne znači da je nešto oplemenjeno. Otvorio se veći izvor sreće, a niži izvori su otpali sami po sebi.

To teče tako automatski, tako spontano, da ne iziskuje nikakvo pozitivno delovanje u odnosu na seks. Uvek kad preduzimate nešto protiv neke energije to je negativno. Pravo pozitivno delanje nije čak ni povezano sa seksom već se tiče meditacije. Nećete ni primetiti da seksa više nema. Ono novo ga je jednostavno upilo.

Oplemenjivanje je ružna reč. Ona u sebi nosi ton neprijateljstva, sukoba. Seks treba shvatiti onakvim kakav jeste. On je samo biološki temelj postojanja života. Nemojte mu davati nikakav duhovni ili neduhovni smisao. Shvatite jednostavnu činjenicu njegovog postojanja.

Ako ga shvatite kao biološku činjenicu, onda vas se on uopšte ne tiče. On vas se tiče samo ako dobije neki duhovni smisao. Ne dajte mu zato nikakvo značenje; ne razvijajte nikakvu filosofiju oko njega. Posmatrajte samo činjenice. Ne radite ništa ni za ni protiv. Ostavite ga takvog kakav jeste; prihvatite ga kao nešto normalno. Ne zauzimajte nikakav nenormalni stav prema njemu.

Kao što imate oči i ruke tako imate i seks. Niste protiv svojih očiju i ruku, nemojte biti ni protiv seksa. Tada pitanje šta uraditi sa seksom postaje izlišno. Sučeljavanje za i protiv seksa nema nikakvog smisla. To je postojeća činjenica. Postojite zahvaljujući seksu i imate ugrađeni program da na taj način ponovo date život. Deo ste velikog trajanja. Vaše telo će umreti, ono zato ima ugrađeni program da stvori drugo telo koje će ga zameniti.

Smrt je izvesna. Zato se seks toliko nameće. Nećete ovde biti zauvek zato mora da vas zameni novo telo, potrebna je zamena. Seks je tako važan zato što svekolika priroda na njemu istrajava; čovek inače ne bi mogao da nastavi da postoji. Da je seks nešto što je na dobrovoljnoj osnovi ne bi bilo nikog više na zemlji. Seks se toliko nameće, prinuda je tako velika, nagon za seksom je tako snažan, zato što je svekolika priroda na njegovoj strani. Bez njega život ne bi mogao da postoji.

Razlog što je seks pobožnim tragačima tako važan jeste što ga ne vole, što je prinuda, što je prirodan. Postao je merilo za ocenjivanje da li je životna energija u određenoj osobi dosegla božansko. Ne postoji neposredan način na koji bi mogli da saznamo da li se neko susreo sa božanskim – ne možemo neposredno da saznamo da li neko ima dijamante – ali smo u stanju da neposredno saznamo da li je neko bacio kamenje, zato što nam je kamenje poznato. Možemo neposredno da saznamo da li je neko transcendirao seks zato što nam je seks poznat.

Seks je tako snažna sila, tako velika prinuda, do te mere nevezan za volju, da se ne može transcendirati sve dok se ne dosegne božansko. Zato je *bramačarja* postao merilo za ocenjivanje da li je neko dosegao božansko. Seks, kakav postoji za normalna bića, za njega više ne postoji.

To ne znači da će svako ko odbaci seks doseći božansko. Takav put je lažan. Čovek koji je našao dijamante odbacuje kamenje koje je nosio, ali obrnuti proces je lažan. Možete da odbacite kamenje, ali to ne znači da ste dosegli nešto izvan toga.

Bićete negde između. Imaćete um koji je potisnut a ne transcendiran. Seks će da ključa unutar vas i stvorice unutrašnji pakao. To nije prevazilaženje seksa. Kad se seks potiskuje, on postaje ružan, bolestan, neurotičan. Postaje izopačen.

Takozvani verski pristup seksu stvorio je izopačenu seksualnost, kulturu koja je potpuno seksualno neurotična. Ja nisam za to. Seks je biološka činjenica; tu nema ničeg lošeg. Zato se ne borite protiv toga inače će seks postati izopačen, a izopačen seks nije korak napred. To je pad ispod normalnog; to je korak ka ludilu. Kad potiskivanje postane tako snažno da ne može više da traje, onda eksplođira – a u toj eksploziji vi ćete nestati.

Vi predstavljate *sve* ljudske osobine, *sve* mogućnosti. Normalan seks je zdrav, ali kad se nenormalno potiskuje on postaje nezdrav.

Od normalnog veoma lako idete ka božanskom, ali kretanje ka božanskom polazeći od neurotičnog uma postaje mučno i, na neki način, nemoguće. Prvo morate da postanete zdravi, normalni. Potom, na kraju, postoji mogućnost da se seks transcendira.

Šta valja činiti? Upoznajte seks! Udite u njega svesno! Tu leži tajna otvaranja novih vrata. Ako u seks udete nesvesno onda ste samo oruđe u rukama biološke evolucije, ali ako u seksualnom činu možete da budete svesni, sama svest postaje duboka meditacija.

Seksualni čin je do te mere nevoljan i prinudan da je teško biti svestan u njemu, ali nije nemoguće. Ako možete da budete svesni tokom seksualnog čina, onda ne postoji ništa u životu što možete da radite a da pritom ne budete svesni, budući da nijedan čin nije tako dubok kao seks.

Ako možete da postanete svesni tokom seksualnog čina, onda ćete čak i u smrti biti svesni. Dubine seksualnog čina i dubina smrti su jednake, uporedne. Dosežete istu tačku. Zato ako možete da budete svesni u seksualnom činu, postigli ste veliku stvar. To je od neprocenjive vrednosti.

Koristite zato seks kao čin meditacije. Ne borite se protiv toga, ne idite protiv toga. Ne možete se boriti protiv prirode; vi ste njena suština. Morate imati prijateljski, naklonjen stav prema seksu. To je najdublji dijalog između vas i prirode.

Seksualni čin, ustvari, nije dijalog između muškarca i žene. On je dijalog muškarca i prirode preko žene, i žene i prirode preko muškarca. To je dijalog sa prirodom. Za trenutak ste u kosmičkom toku; u nebeskom skladu; jedno ste sa celinom. Na taj je način muškarac ispunjen preko žene i žena preko muškarca.

Muškarac nije celina i žena nije celina. Oni su dva dela jedne celine. Svaki put zato kad oni postaju jedno u seksualnom činu, u stanju su da postignu sklad sa najsušastvenijom prirodom stvari, sa Taom. Taj sklad može biti biološko rođenje novog bića. Ako ste nesvesni to je jedina mogućnost. Ali, ako ste svesni taj čin može biti vaše rođenje, vaše duhovno rođenje. Bićete dvostruko rođeni na taj način.

Postajete svedok istog trenutka kad u tome budete učestvovali svesno. A kad postanete svedok u seksualnom činu vi ćete transcendirati seks, budući da vas uloga svedoka oslobađa.

Sada više neće postojati prinuda. Više niste nesvesni učesnik. Kad postanete svedok čina, vi ste ga tarnscendirali. Sada znate da niste samo telo. Sila svedoka u vama spoznala je nešto izvan toga.

To "izvan" može se spoznati samo kad ste duboko unutra. To nije susret na površini. Kad se cenjkate na pijaci vaša svest ne može da se spusti duboko zato što je sam čin površinski. Što se čoveka tiče, seksualni čin je obično jedini čin koji mu omogućava da postane svedok unutrašnjih dubina.

Što češće ulazite u meditaciju preko seksa, to će manji učinak seks imati. Meditacija će izrastati iz njega, a zahvaljujući rastu meditacije otvoriće se nova vrata i seks će otići. To neće biti oplemenjivanje. To je nalik suvom lišću koje pada sa drveća. Drvo čak i ne zna da lišće opada. Ni vi isto tako nećete znati da je mehanički poriv za seksom nestao.

Razvijajte meditaciju na seksu; pretvorite seks u predmet meditacije. Ponašajte se prema njemu kao prema hramu i tada ćete ga transcendirati a vi ćete se preobraziti. Potrebe za seksom tada više neće biti, ali to neće biti posledica nekakvog potiskivanja, ni oplemenjivanja. Seks će jednostavno postati nevažan, besmislen. Izražaćete izvan njega. Više za vas neće imati smisla.

Isti je slučaj sa detetom kad odraste. Igračke su sada bespredmetne. Dete nije ništa oplemenilo; ništa nije potisnulo. Samo je odraslo; postalo je odraslo. Igračke su sada besmislene. One su detinjaste a dete sada više nije dete.

Isto tako, što više meditirate, to će vam seks biti manje privlačan. I vremenom, spontano, bez svesnog napora da se seks oplemeni, energija će dobiti novi cilj prema kome će teći. Ista energija koja je tekla zahvaljujući seksu sada će teći zahvaljujući meditaciji. A kada teče zahvaljujući meditaciji, otvorena su vrata ka božanskom.

Još nešto. Upotrebili ste reči 'seks' i 'ljubav'. Obično koristimo obe reči kao da postoji neka unutrašnja veza. Nje nema. Ljubav dolazi tek kad seks ode. Pre toga ljubav je samo mamac, predigra, ništa više. Ona je samo pripremanje terena za seksualni čin. Ona nije ništa drugo do uvod u seks, predgovor. Što je češći seks između dvoje ljudi, to je manje ljubavi zato što uvod nije potreban.

Ako se dvoje ljudi voli i ako u njihovoj vezi nema seksa, ljubav će biti veoma romantična. Međutim, čim u igru uđe seks, ljubav odlazi. Seks je žestok. On je sam po sebi tako nasilan. Potreban mu

je uvod, potrebna mu je predigra. Ljubav je kao što znamo samo odeća za голу činjenicu seksa. Ako dublje zavirite u ono što nazivamo ljubav videćete da je tu stoji seks spreman da skoči. Uvek je iza ugla. Ljubav je pričanje. Seks je pripravnost.

Takozvana ljubav je udružena sa seksom, ali samo kao njegov uvod. Kad dođe seks, ljubav odlazi. Zato brak ubija romantičnu ljubav, ubija je potpuno. Dvoje ljudi se upoznaju i predigra, ljubav, postaje izlišna.

Prava ljubav nije uvod. Ona je miris. Ona ne ide pre seksa već ga sledi. Ona nije uvod već epilog. Kad završite sa seksom i saosećate sa partnerom, tada se razvija ljubav. Ako meditirate, onda saosećate. Ako meditirate tokom seksualnog čina, tada vaš seksualni partner neće biti samo oruđe za vaše fizičko zadovoljstvo. Bićete mu zahvalni zato što ste oboje stigli do duboke meditacije.

Meditiranje tokom seksualnog čina rodiće novo prijateljstvo između dvoje ljudi jer su jedno drugom omogućili da zavire u nepoznate dubine stvarnosti. Osćaćete zahvalnost i saosećanje jedan prema drugom; saosećanje zbog patnji; saosećanje zbog traganja; saosećanje prema bliskom biću, saputniku.

Kad seks postane meditativan, onda za sobom ostavlja miris: osećanje da to nije predigra za seks već zrelost, rast, ostvarenje meditacije. Osećate ljubav uvek kad seksualni čin postane meditacija. Ljubav je spoj zahvalnosti, prijateljstva i saosećanja. Ako su te tri stvari prisutne, onda volite.

Kad se takva ljubav razvije ona transcendira seks. Seks razvija ljubav ali ga ljubav prevazilazi. Isto kao što cvet izrasta iz korena, ali ga prevazilazi. I neće se vratiti; nema povratka. Ako se ljubav razvije, seksa neće biti. To je zapravo jedan od načina da se spozna da se ljubav razvila. Seks je kao ljuska jajeta, ljuska kroz koju se probila ljubav. Čim se ljubav promoli ljuske više nema. Ona je razbijena, razneta.

Seks može da dosegne ljubav samo u meditaciji; nema drugog načina. Ako izostane meditacija, seks će se ponavljati i prerasti u dosadu. Seks će biti sve dosadniji i vi nećete biti zahvalni partneru. Osećaćete se prevarenim; bićete neprijateljski nastrojeni prema njemu. On vlada vama. Vlada putem seksa, zato što je to za vas postala potreba. Postali ste rob jer ne možete da živite bez seksa. Ne možete biti prijateljski nastrojeni prema nekome čiji ste rob postali.

Oboje ćete osećati isto: da je onaj drugi gospodar. Protiv te vladavine ćete se boriti i poricati je, ali će se seks i dalje ponavljati. Postaće svakodnevna rutina. Borićete se protiv svog partnera a potom zagladiti stvari. Potom ćete se opet boriti, pa opet zagladiti stvari. Ljubav je uglavnom prilagođavanje. Ne možete osećati prijateljstvo; nema saosećanja. Umesto toga javlja se surovost i nasilje; osećate se prevarenim. Postali ste rob, seks neće moći da se razvije u ljubav. Ostaće samo seks.

Iskusite seks! Ne bojte se toga, budući da strah ne vodi nikud. Ako se nečega treba plašiti, onda je to jedino strah. Ne bojte se seksa i ne borite se protiv njega zato što je i to jedna vrsta straha. "Borba ili beg" – bitka ili bekstvo – to su dva puta straha. Zato ne bežite od seksa; ne borite se protiv njega. Prihvatite ga; uzмите ga zdravo za gotovo. Uronite duboko u njega, spoznajte ga u potpunosti, razumite ga, meditirajte u njemu – i transcendiraćete ga. Tog trenutka kad budete u seksualnom činu meditirali, otvoriće se nova vrata. Uzdignućete se u novu dimenziju, krajnje nepoznatu, za koju niste čuli, i bićete prožeti većim blaženstvom.

Biće to susret sa takvim blaženstvom da će seks postati nevažan i povući će se. Tada vaša energija neće više teći u tom smeru. Energija uvek teče u pravcu blaženstva. Budući da se blaženstvo javlja u seksu, energija teče u tom smeru, ali ako tražite veće blaženstvo – blaženstvo koje transcendira seks, koje prevazlazi seks, blaženstvo koje više ispunjava, dublje, snažnije – tada će, sama od sebe, energija prestati da teče u smeru seksa.

Kad seks postane meditacija on se razvija u ljubav a to cvetanje je kretanje ka božanskom. Zato je ljubav božanska. Seks je fizički; ljubav je duhovna. Ako postoji cvet ljubavi, javlja se molitva; ona će doći. Tada niste daleko od božanskog. Bliži ste kući.

Počnite da meditirate sad o ljubavi. To je drugi korak. Kad se javi trenutak zajedništva, kad se javi trenutak ljubavi, počnite da meditirate. Udite duboko; budite svesni toga. Sada se tela ne sreću. U seksu se tela sreću; u ljubavi se sreću duše. To jeste sretanje, susret dve osobe.

Sada posmatrajte ljubav kao što ste posmatrali seks. Vidite zajedništvo, unutrašnji susret, unutrašnje spajanje. Tada ćete transcendirati čak i ljubav i dosegnućete molitvu. Ta molitva je kapija. To je još uvek susret, ali ne dve osobe. To je zajedništvo vas i celine. Sada je onaj drugi kao osoba odbačen. To je bezličan drugi – svekoliko postojanje – i vi.

Ali, molitva je ipak samo susret i na kraju i ona mora da se transcendira. U molitvi se obožavalac i božansko razlikuju; *bhakta* i *bhagwan* se razlikuju. To je još uvek susret. Zato je bilo moguće da Mira ili Tereza koriste seksualne pojmove u opisivanju iskustva do kojih su došli u molitvi.

Potrebno je meditirati tokom molitve. Budite ponovo svedok toga. Uočite zajedništvo vas i celine. Za to je potrebna najfinija moguća svesnost. Ako možete da budete svesni susreta vas i celine onda ćete transcendirati i jedno i drugo i sebe i celinu. Tada *ste* vi celina. A u toj celini ne postoji dvojnost; postoji samo jedinstvo.

Tom jedinstvu se teži kroz seks, ljubav, molitvu. Za tim jedinstvom se čezne. Čak i u seksu se čezne za jedinstvom. Do blaženstva dolazi zato što ste u jednom trenutku postali jedno. Seks se produbljuje u ljubav, ljubav se produbljuje u molitvu, a molitva se produbljuje u potpuno transcendiranje, potpuno jedinstvo.

To produbljivanje se ostvaruje uvek u meditaciji. Način je uvek isti. Razlikuju se nivoi, dimenzije, koraci, ali način je uvek isti. Razgrnite seks i naći ćete ljubav. Utonite duboko u ljubav i stići ćete do molitve. Razgrnite molitvu i eksplodiraćete u jedinstvu. To jedinstvo je potpuno, to jedinstvo je blaženstvo, to jedinstvo je ushićenje.

Od suštinske je važnosti ne pribegavati borbi. U svemu je prisutno božansko. Može biti prikriveno, obučeno, ali vi ga morate ogoliti. Naići ćete na još finije velove. Opet ih uklonite. Sve dok se ne susretnete sa jedinstvom u svojoj svojoj obnaženosti, neće biti ni zadovoljstva, niti ćete se osećati ispunjenim.

Tog trenutka kad doprete do neprekrivenog, do oslobođenog od svih velova, vi postajete jedno sa tim, budući da je to spoznato niko drugi do vi. Svako zapravo traži sebe kroz druge. Čovek mora da nađe svoj dom kucajući na vrata drugog.

Trenutak stvarnosti je razodenut i vi ste jedno sa njim, budući da je sva razlika samo u velovima. Odeća predstavlja prepreke, pa ne možete da razodenete stvarnost dok ne razodenete sebe. Zato je meditacija dvostruko oružje: ona razodeva stvarnost i razodeva vas. Stavnost postaje ogoljena i vi postajete ogoljeni. I u trenutku potpune nagote, potpune praznine vi postajete *jedno*.

Nisam protiv seksa. To ne znači da sam za seks. To znači da sam za to da se uroni duboko u seks i otkrije ono izvan. Ono izvan uvek postoji, ali običan seks je udari-i-pobegni seks, pa niko ne ulazi duboko. Ako možete da udete duboko bićete zahvalni božanskom što su se vrata otvorila zahvaljujući seksu. Ali, ako je seks samo udari-i-pobegni nikad nećete saznati da ste bili blizu nečeg važnijeg.

Tako smo lukavi da smo stvorili lažnu ljubav koja ne prati seks već dolazi pre njega. To je odnegovana, veštačka stvar. To je razlog što osećamo da je ljubav nestala kad se seksualni čin ostvari. Ljubav je bila samo uvod, i sada uvod više nije potreban. Međutim, prava ljubav uvek prati seks; ona se krije iza seksa. Udite duboko u to, meditirajte pobožno o tome, i procvetaćete u stanje ljubavi.

Nisam protiv seksa i nisam za ljubav. I to morate da transcendirate. Mediirajte o tome, transcendirajte to. Pod meditacijom podrazumevam da to proživite u stanju pune pripravnosti, svesnosti. Ne smete da ostanete slepi i pretrpите neuspeh. To slepilo mora da se preobrazi; morate da otvorite oči. Kad su vam oči otvorene seks može da vas povede na put jedinstva.

Kap može da postane okean. Za tim čeznete svakim damarom srca svog. U svakom činu, u svakoj želji, pronaći ćete istu čežnju. Otkrijte je, sledite je. To je velika pustolovina! Danas živimo nesvesno. Ali, toliko toga može da se uradi. Mučno je, ali nije nemoguće. To je mogao da ostvari Isus, Buda, Mahavira, može da ostvari i svako drugi.

Ako prodrete u seksualni čin sa tom snagom, sa tom budnošću, sa tom osećajnošću, vi ćete ga transcendirati. Nije to nikakvo oplemenjivanje. Kad transcendirate neće biti seksa, čak ni oplemenjenog seksa. Postojaće ljubav, molitva i jedinstvo.

To su tri stanja ljubavi: fizička ljubav, psihička ljubav, duhovna ljubav. Kada se one transcendiraju, javlja se božansko. Kad je Isus rekao: "Bog je ljubav," to je bila najtačnija moguća odrednica, zato što je poslednje što je poznato na putu ka Bogu ljubav. Iza toga je nepoznato, a nepoznato se ne može odrediti. Božansko možemo samo da nagovestimo našim poslednjim ostvarenjem: ljubavlju. Posle ljubavi nema više iskustva zato što ne postoji više onaj ko će iskusiti. Kap je postala okean!

Idite korak po korak, ali prijateljskim pristupom, bez napetosti, bez borbe. Samo koračajte budni. Budnost je jedina svetlost u tamnoj

noći života. S tom svetlošću zakoraćite u život. Težite i tražite u svakom ćošku. Svugde je božansko, zato ne budite ni protiv čega.

Ali, nigde se ni ne zadržavajte. Prevazilazite sve, zato što na vas čeka još veće blaženstvo. Putovanje se mora nastaviti. Ako vam je blizak seks, koristite seks. Ako vam je bliska ljubav, koristite ljubav. Ne razmišljajte u okvirima potiskivanja ili oplemenjivanja; ne razmišljajte u okvirima borbe. Božansko se može sakrivati iza bilo čega, zato se ne borite ni protiv čega. Ne bežite ni od čega. Božansko je, zapravo, iza svega, zato ma gde bili, otovrite najbliža vrata i napredovaćete. Ne zaostajte bilo gde i dosegnućete, jer je život svugde.

Isus je rekao: "Ispod svakog kamena je Gospod," ali vi vidite samo kamenje. Morate da prodete kroz to kamenito stanje svesti. Ako seks vidite kao neprijatelja, on će postati kamen. Postaće neprovidan; ne možete da vidite dalje od njega. Koristite ga, meditirajte o njemu i kamen će postati kao staklo. Videćete iza njega i zaboravićete staklo. Zapamtićete ono što je iza stakla.

Sve što postane prozračno nestaje. Zato seks ne pretvarajte u kamen; učinite ga prozračnim. A postaće prozračan u meditaciji.

4.

*KUNDALINI JOGA:
POVRATAK KORENIMA*

*Šta je to kundalini joga i kako ona može da pomogne
Zapadu? Zašto je Tvoj metod buđenja kundalini
joge nesređen za razliku od tradicionalnih
metoda, od metoda nadzora?*

Postojanje je energija, postojanje je kretanje energije na mnogo načina i u mnogim vidovima. Ta energija je, kad je reč o ljudskom postojanju, kundalini energija. Kundalini je koncentrisana energija ljudskog tela i ljudske duše.

Energija može da postoji bilo kao ispoljena bilo kao neispoljena. Ona može da ostane u semenu ili može da se javi u ispoljenom obliku. Energija je energija bilo da je u semenu ili je u ispoljenom obliku. Kundalini predstavlja vaš puni potencijal, vašu svekoliku mogućnost. Međutim, ona je seme; ona je mogućnost. Metodi buđenja kundalini su metodi za oživljavanje vašeg potencijala.

Kundalini, pre svega, nije nešta jedinstveno. Ona je samo ljudska energija kao takva. Čovek, pak, obično oživi samo jedan njen deo, samo veoma mali deo. Ali, čak ni delovanje tog dela nije skladno; on je u sukobu. U tome je sav jad, to je mora. Kad je vaša energija u stanju da deluje skladno vi osećate blaženstvo, ali ona je u sukobu – neprijateljski nastrojena prema samoj sebi – i vi se osećate očajno. Taj očaj je znak da je vaša energija u sukobu, dok sreća, blaženstvo znači da je vaša energija skladna.

Zašto je svekolika energija samo mogućnost, zašto nije oživljena u celini? Nije neophodna kad je u pitanju svakodnevni život – nije potrebna. Oživljava samo onaj deo koji je potreban, izazvan. Za nju svakodnevni život ne predstavlja izazov, pa se ispoljava samo veoma mali deo. Ali, čak i taj mali, ispoljeni deo nije skladan zato što vaš svakodnevni život nije potpun.

Vaše potrebe su u sukobu. Društvo traži jedno a vaši instinkti zahtevaju nešto sasvim suprotno. Zahtevi društva i lični zahtevi su u sukobu. Društvo ima svoje zahteve; moral i vera imaju svoje zahteve. Ti sukobi sprečavaju čoveka da postane skladna celina. Oni su razbili jedinstvo čoveka.

Ujutro su jedni zahtevi; poslepodne sasvim drugi. Vaša žena od vas nešto traži; vaša majka traži nešto sasvim suprotno. Vaš svakodnevni život tako postaje zbir sukobljenih zahteva i mali deo vaše svekolike energije koji se ispoljio ulazi u sukob sa samim sobom.

Prisutan je još jedan sukob. Deo koji se ispoljio uvek će biti u sukobu sa delom koji se još uvek nije ispoljio; oživljeno će uvek biti u sukobu sa potencijalom. Mogućnost će stalno raditi na svom ispoljavanju, a oživljeno će te podsticaje potiskivati.

Nesvesno je uvek u sukobu sa svesnim, da se poslužimo pojmovima psihologije. Svest će pokušati da vlada nesvesnim zato što je ispoljavanje nesvesnog ugrožava. Svest je uvek pod nadzorom a potencijal, nesvesno, nije. Sveću ste u stanju da upravljate, ali kad dode do eksplozije nesvesnog vi ćete biti na nesigurnom terenu. Nesvesnim niste u stanju da upravljate. To je strah svesti. To je drugi sukob, veći i dublji od prvog: sukob između svesti i nesvesnog, između energije koja se ispoljila i energije koja hoće da se ispolji.

Te dve vrste sukoba su razlog što niste u skladu. Kad niste u skladu, energija postaje neprijateljska. Energiji je potrebno kretanje, a pokret uvek ide od neispoljenog ka ispoljenom, od semena ka drvetu, od tame ka svetlu.

To kretanje je moguće samo kad nema potiskivanja. U suprotnom se narušava pokret, sklad i energija postaje vaš neprijatelj. Tada ste kuća podeljena na svoju štetu; tada ste masa. Više niste jedan; tada ste mnoštvo.

Ljudsko biće živi upravo u takvim okolnostima. Međutim, to ne mora da bude tako. To je razlog što postoji ružnoća i jad. Blaženstvo i lepota mogu da se jave samo kad se vaša životna energija kreće, sa

lakoćom kreće, opuštено kreće – kad se ne potiskuje, ne sputava; kad se kreće u celini, kad nije rasparčana; kad nije u sukobu sa samom sobom, već je jedinstvena i organska. Pod pojmom kundalini se podrazumeva stanje u kome je vaša energija dosegla skladno jedinstvo. Kundalini je samo tehnički pojam za vašu svekoliku energiju koja je postigla jedinstvo, koja je u pokretu, u skladu, izvan svakog sukoba; koja saraduje, dopunjuje i koja je organska. Samo tada dolazi do preobražaja – jedinstvenog i nepoznatog.

Kad su energije u sukobu vi želite da ih se oslobodite. Osećate olakšanje kad se oslobodite sukobljenih energija, kad ih odbacite. Međutim, svaki put kad ih odbacite, vi okrećete tok životne energije, životnosti prema dole ili prema spolja. Kretanje prema dole je kretanje prema spolja, a kretanje prema gore je kretanje prema unutra. Što se više vaše energije penju prema gore to više ulaze u vas; što češće idu prema dole, to češće ističu iz vas. Kad izbacite sukobljene energije vi osetite olakšanje, ali to je ravno obacivanju života malo po malo, u delovima, na rate. To je samoubistvo. Sve dok naša životna energija ne postane jedno i sklad, i tok se ne usmeri prema unutra, mi ćemo biti samoubilački nastrojani.

Izbacivanje energije vam donosi olakšanje, ali to je neminovno samo trenutno olakšanje budući da ste vi stalni izvor energije. Energija se ponovo gomila i bićete prinudeni da se opet nje oslobadate. Ono što se obično naziva zadovoljstvom predstavlja ustvari odbacivanje sukobljenih energija. Zadovoljstvo znači da ste se oslobodili bremena. To je uvek negiranje, nikad nije prihvatanje. Međutim, blaženstvo je pozitivno. Do njega dolazi samo kad su vaše energije ostvarene.

Do kretanja energija prema unutra dolazi kad se ne odbacuju veće njihov tok usmerava prema unutra, kad ste postali jedno i niste u sukobu sa njima. To kretanje je beskrajno. Ono postaje dublje i dublje, i što dublje prodire, to veće blaženstvo, veće ushićenje sa sobom donosi.

Postoje dve mogućnosti. Prva je puko olakšanje, odbacivanje energija koje su vam postale teret, koje niste mogli da iskoristite i koje nisu pobudile vaše stvaralačke osobine. Takvo stanje svesti je suprotno kundalini.

Uobičajeno stanje ljudskog biće je suprotno kundalini. Energija se kreće od središta prema spolja budući da je to smer kojim se

krećete. Kundalini znači upravo suprotno. Sile, energije se kreću od spolja prema središtu.

Kretanje prema unutra, kretanje okrenuto središtu, donosi blaženstvo, dok kretanje prema spolja donosi kako sreću tako i jad. Javlja se trenutna sreća i stalni jad. Sreća se javlja samo u jazu. Jaz se ostvaruje samo kad se nadate, samo kad očekujete. Prava posledica je uvek jad.

Sreća je uvek očekivanje, nadanje, želja, sanjarenje. Samo kad se oslobodite tereta; sreća je potpuno negiranje. Ne postoji sreća kao takva, ona je samo trenutak kad nema jada. Izostanak jada se tumači kao sreća.

Stalno stvarate nove energije. Pod tim se podrazumeva život: sposobnost stalnog stvaranja životne sile. Onog trenutka kad ta sposobnost zakaže, vi umirete. U tome leži protivurečnost: stalno stvarate energiju i ne znate šta sa njom da otpočnete. Kad je stvorite vi je odbacujete, a kad nije stvorena vi se osećate jadno, bolesno.

Čim izostane životna sila, vi se osećate bolesno; međutim, osećate se bolesno i kad je stvarate. Prva bolest je zbog slabosti, a druga bolest je zbog toga što energija postaje teret. Niste u stanju da je uskladite, da je pretvorite u stvaralačku, da joj omogućite da daruje blaženstvo. Stvorili ste je i sad ne znate šta sa njom da radite, zato je jednostavno odbacujete. Potom ponovo stvarate energiju. To je besmisleno, ali besmislenost je ono pod čim podrazumevamo ljudsko postojanje: stalno stvaranje energije koja stalno postaje breme koga vi stalno morate da se oslobadate.

Zato je seks postao tako važan, tako značajan, jer je jedno od najvažnijih oruđa za odbacivanje energije. Što je društvo bogatije to će biti i više mogućnosti koje mogu da se koriste za stvaranje energije. Tada će seksualnost biti još izraženija, budući da ćete biti prinuđeni da se oslobadate veće napetosti.

Energija se stalno stvara i odbacuje. Svako ko je dovoljno inteligentan, dovoljno osetljiv, osetiće besmislenost, svekoliku besmislenost toga. Osetiće sav besmisao života. Da li je čovek puko oruđe za stvaranje i odbacivanje energije? Kakav je smisao svega toga? U čemu se uopšte ogleda potreba za postojanjem? U tome da postoji oruđe koje stvara i odbacuje energiju? Što je čovek osetljiviji to više oseća besmisao nama poznatog života.

Kundalini znači tu besmislenu okolnost zameniti smislenom. Nauka o kundalini je jedna od najtananijih nauka. Prirodne nauke se takode bave energijom, ali materijalnom energijom, ne i psihičkom. Joga se bavi psihičkom energijom. To je nauka o metafizičkom, o onome što je transcendentalno.

Isto kao što materijalna energija kojom se bavi nauka može da bude stvaralačka i rušilačka, tako može da se ponaša i psihička energija. Ako se ne koristi ona postaje rušilačka; ukoliko se koristi postaje stvaralačka. Međutim, ona može da se upotrebi i na nestvaralački način. A može da postane stvaralačka samo ukoliko pre svega shvatite da ne bi trebalo da ostvarujete samo deo svog potencijala. Ostvarivanje samo jednog dela i neostvarivanje ostalog, onog većeg dela vašeg potencijala, ne predstavlja okolnost koja omogućava stvaralaštvo.

Mora se ostvariti celina; mora se oživeti vaš svekoliki potencijal. Postoje metodi koji mogu da ostvare, ožive, probude vaš potencijal. Ti metodi spavaju nalik zmiji. Zato nose ime kundalini; snaga zmije, spavajuća zmija.

Ako ste ikad videli zmiju kako spava biće vam jasno poređenje energije sa njom. Zmija je sklupčana; nema nikakvog pokreta. Ali, zmija može da se uspravi, da stoji na svom repu. U tom položaju je drži njena energija. To je razlog što se zmija uzima kao simbol. Vaša životna energija je na isti način sklupčana i spava. Međutim, ona može da se uspravi; može da se probudi ostvarujući svoj svekoliki potencijal. Tada ćete se preobraziti.

Život i smrt su samo dva stanja energije. Život znači delujuća energija, a smrt znači umirena energija. Život znači budna energija; smrt znači spavajuća energija. U odnosu na kundalini jogu ljudi su uglavnom samo delimično živi. Vaš život čini deo energije koji je oživeo. Ostali deo je u tako dubokom snu da kao i da ne postoji.

Međutim, taj deo može da se probudi. Kundalini joga pokušava na bezbroj načina da oživi potencijal. Jedan od načina buđenja usnule energije jeste, na primer, *pranajama*, upravljanje disanjem. Disanje omogućava buđenje zato što predstavlja most između vaše životne energije – vaše *prane*, vašeg prvobitnog izvora života – i vašeg sadašnjeg postojanja. To je most između potencijala i probuđenog.

Čim promenite način disanja menjate i svoj svekoliki sistem energije. Za vreme spavanja dišete na jedan način. Kad ste budni

vaše se disanje menja. Kad ste ljuti disanje je opet drugačije; kad ste zaljubljeni disanje vam je drugačije, kad vas obuzme seksualna strast disanje se razlikuje. Svako stanje svesti prati određena osobina životne sile, u zavisnosti od toga menja se i disanje.

Ljutnja iziskuje više energije na periferiji. Kad ste u opasnosti – ako morate da napadate ili da se branite – biće vam potrebna veća energija na periferiji. Energija će stoga pohitati iz središa.

Posle seksualnog čina osećate iscrpljenost, budući da za vreme njegovog trajanja vaše telo izbacuje veliku količinu energije. Međutim, posle trenutaka ispunjenih ljubavlju vi nećete biti iscrpljeni. Zašto se dogodilo suprotno? U vreme kad ste ispunjeni ljubavlju na periferiji se ne ukazuje potreba za energijom jer ne postoji opasnost. Spokojni ste, opušteni ste i energija teče ka unutra. Kada energija teče prema unutra vi se osećate sveže.

Posle dubokog disanja vi ćete se osećati sveže zato što je energija za to vreme tekla prema unutra. Kad energija teče prema unutra vi se osećate živahno, ispunjeno; osećate se dobro.

Još nešto treba zapamtiti: kad se energija kreće prema unutra, vaše disanje počinje da poprma drugačiji kvalitet. Ono će biti opušteno, ritmično, skladno. Biće trenutaka kad ga uopšte nećete osećati, kad ćete se osećati kao da ste prestali da dišete. Do te će se mere profiniti! Energija nije potrebna, disanje prestaje. U *samadhiju*, u ushićenju, čovek oseća da je disanje potpuno prestalo. Ne postoji potreba da se energije izlivaju napolje, pa je i disanje nepotrebno.

Pranajama taj energetski potencijal u vama neprekidno održava u budnom stanju. Energija se takođe može pokrenuti *asanama*, položajima joga, zato što je svaka tačka vašeg tela povezana sa izvorom energije. Svaki položaj proizvodi odgovarajuću posledicu na izvor energije.

Položaj koji je koristio Buda naziva se *padmasan*, položaj lotosa. To je položaj koji zahteva najmanji utrošak energije. Ako sedite uspravno, sedenje je tako uravnoteženo da postajete jedno sa zemljom. Ne postoji gravitaciona sila. Ako su vam ruke i noge u takvom položaju da oblikuju zatvoreni krug, životni elektricitet će teći u krug. Budin položaj je zaokružen položaj. Energija počinje da kruži; ne izbacuje se.

Energija stalno izlazi kroz prste, na rukama ili nogama. Ali u zaokruženom položaju energija ne može da ističe. To je razlog što

su žene otpornije na bolesti od muškaraca i zašto žive duže. Što oblije telo, to manje energije ističe.

Žene posle seksualnog čina nisu mnogo iscrpljene zato što je oblik njihovog polnog organa obao i upijajući. Muškarac se iscrpi u daleko većoj meri. On zahvaljujući obliku svog polnog organa izbacuje veću količinu energije. Ne samo biološku energiju već i psihičku energiju.

Kad se zauzme *padmasan* svi se izlazi energije spajaju i energija ne može da otiče prema spolja. Obe noge su prekrštene, ruke dodiruju noge, a noge dodiruju polno središte. Položaj je do te mere uspravan da nestaje uticaj gravitacione sile. U tom položaju čovek može potpuno da zaboravi na telo budući da životna energija ne ističe prema spolja. Oči moraju takođe da budu zatvorene ili poluzatvorene, očne jabučice mirne, budući da su oči takođe veliki izlaz za energiju.

Kad pomerate oči čak i tokom sna vi izbacujete veliku količinu energije. Jedan od načina da ustanovite da li neko sanja ili ne jeste da stavite prste na njegove kapke. Ako se oči pomeraju, on sanja. Probudite ga i ustanovićete da je sanjao. Ako se očne jabučice ne kreću on je u dubokom snu bez snova, *sušupti*. Sva energija se kreće ka unutra i ništa se ne izliva napolje.

Asane, pranajama – postoji mnogo načina da se energije nateraju da teku prema unutra. Kada teku prema unutra one se sažimaju u jednu budući da u središtu ne može biti više njih, samo jedna. Prema tome, što više energije teče prema unutra, to više sklada postoji. Sukobi nestaju. U središtu ne postoje sukobi. Postoji organsko jedinstvo celine. Otud i osećanje blaženstva.

Još nešto: asana i pranajama su telesna pomagala. To su važne, ali su samo telesna pomagala. Ako je vaš um u sukobu onda one neće biti od neke koristi, budući da telo i um nisu zapravo nešto odvojeno. Oni su dva dela jedne celine. Niste vi telo i um već telo/um. Vi ste psiho/somatski ili somatsko/psihički. Govorimo o telu kao jednoj stvari a o umu kao nečem drugom, međutim telo i um su dva pola jedne energije. Telo je grubo a um je fin, ali energija je ista.

Neophodno je da se radi i sa jedni i sa drugim polom. Za telo postoji hata joga: asane, pranajama, itd; a za um postoji rada joga i druge joga koje se pre svega bave vašim mentalnim pristupom.

Telo i um su jedna energija. Na primer, ako možete da upravljate disanjem kad ste ljuti, ljutina će zamreti. Ako možete da nastavite

da ritmički dišite, ljutina ne može da vas nadvlada. Na isti način, ako nastavite ritmički da dišite, seksualna strast ne može da vas nadvlada. Biće prisutna, ali se neće ispoljiti. Niko neće znati da je prisutna. Čak ni vi nećete biti u stanju da znate. Tako seks može da se potisne, bes može da se potisne. Ritmičkim disanjem možete da ih potisnete do te mere da čak ni sami nećete toga biti svesni. Međutim, ljutina ili seks će i dalje biti prisutni. Telo ih je potisnulo ali su ostali unutra, neokrnjeni.

Čovek mora da radi i sa telom i sa umom. Telo treba sistematski podvrgavati vežbama joge, a um vežbati da bude budan. Bavljenje jogom iziskuje veću budnost zato što će se sve profiniti. Obično ste svesni svoje ljutnje zato što je ljutnja tako gruba. Ali, ako radite vežbe pranajame, neminovno ćete morati da u većoj meri budete budni, u većem stepenu osetljivi da bi ste mogli da postanete svesni ljutnje, jer će ljutnja sada biti profinjenija. Telo više ne saraduje sa njom i zato se ljutnja neće fizički ispoljiti.

Ako čovek istovremeno primenjuje tehnike svesnosti i jogu, spoznaće dublje nivoe svesnosti. U suprotnom će biti svestan samo onog grubog. Ako promenite samo grubo a ne promenite ono fino bićete u nedoumici. Sukob će se sada ispoljiti na nov način.

Joga je od pomoći, ali ona je samo jedan deo. Drugi deo je ono što Buda naziva pripravnost. Primenjujte jogu da bi telo bilo ritmično i počelo da saraduje sa vašim unutrašnjim kretanjem i istovremeno vežbajte pripravnost.

Budite pripravnii u disanju. U jogi morate da menjate proces disanja. U pripravnosti morate da budete svesni disanja kao takvog. Budite jednostavno svesni toga. Ako možete da budete svesni svog disanja, onda možete da budete svesni svog misaonog procesa; u suprotnom to nije moguće.

Oni koji pokušavaju da neposredno postanu svesni misaonog procesa neće biti u stanju da to postignu. Biće to veoma mukotrno, neugodno. Disanje je kapija ka umu. Ako za trenutak zaustavite disanje, zaustaviće se i vaše misli. Kad stane disanje, staje i misaoni proces. Ako je vaše razmišljanje zbrkano i disanje će biti zbrkano. Disanje će istovremeno otlikavati vaš misaoni proces.

Buda govori o *anapanaśati*: jogi svesnosti udaha i izdaha. On kaže, "počni tu." I to je ispravan početak. Čovek treba da počne od disanja a nikad od samog misaonog procesa. Kad ste u stanju da

osetite fino kretanje disanja, tada ćete jedino biti u stanju da osetite fino kretanje misli.

Svest o misaonom procesu promeniće kvalitet uma; asane i pranajama izmeniće kvalitet tela. Doći će trenutak kad će vaše telo i um postati jedno, oslobođeni svakog sukoba. Kada se usklade nećete više biti ni telo ni um. Po prvi put ćete sebe spoznati kao Sopstvo. Transcendirali ste.

Transcendiranje je moguće samo kad nema sukoba. U trenutku uspostavljenog sklada kad su telo i um jedno, oslobođeni sukoba, vi transcendirate i jedno i drugo. Niste ni jedno ni drugo. Sada ste u izvesnom smislu ništa: ni-šta. Jednostavno ste svest. Ne svest o nečemu već jednostavno sama svesnost.

Ta svest lišena svesti o bilo čemu predstavlja trenutak eksplozije. Vaš potencijal je oživeo. Eksplođirate u novo carstvo: vrhovno. Tim vrhovnim se bave sve vere.

Postoji mnogo načina da se dosegne vrhovno. Može da se govori o kundalini ili ne; ona je nematerijalna. Kundalini je samo reč. Možete da upotrebite drugu reč. Međutim, ono što se označava rečju 'kundalini' neminovno postoji na neki način kao tok energije prema unutra.

Taj tok prema unutra je jedina revolucija, jedina sloboda. U suprotnom bi bez prestanka stvarali novi pakao, budući da što češće izlazite napolje to ste dalje od sebe. A što ste dalje od sebe, to ste bolesniji.

Kundalini je prvobitni izvor svekolikog života, ali vi ste odsečeni od nje na razne načine. Sami sebi ste postali stranac i ne znate kako da se vratite kući. Taj povratak čini nauku joge. Kad je u pitanju preobražaj čoveka, kundalini joga je najfinija nauka.

Pitali ste zašto su tradicionalne metode sredene, a moj metod zbrkan. Tradicionalne metode su sredene zato što su se ljudi drevnih vremena od kojih ti metodi potiču ostvarili. Savremen čovek je sasvim nova pojava. Nijedan tradicionalni metod ne može da se primeni u potpunosti bez izmena, zato što savremen čovek nije postojao ranije. Zato su na neki način svi tradicionalni metodi izgubili na značaju.

Na primer, telo se mnogo promenilo. Ono nije više tako prirodno kao u vreme kada je Patandali razvio svoj sistem joge. Potpuno je

drugačije. Ono je tako omamljeno da nijedan tradicionalni metod više ne može biti od koristi.

U drevna vremena ljudima koji su radili *hata* jogu nije bilo dopušteno uzimanje lekova, zato što hemijske promene do kojih dolazi ne samo da otežavaju primenu metoda već imaju i štetne posledice. Međutim, sada je svekolika atmosfera veštačka: vazduh, voda, društvo, uslovi života. Ništa više nije prirodno. Rodili ste se u veštačkom okruženju; u njemu se razvijate. Danas bi se tradicionalni metodi pokazali kao štetni. Oni moraju da se menjaju u skladu sa savremenim prilikama.

Još nešto: Osobine uma su se iz osnove promenile. U Patandali-jevo vreme središte ljudske ličnosti nije bio mozak; bilo je srce. Još dalje u prošlosti, središte nije bilo čak ni srce. Bilo je još niže, u blizini pupka. *Hata* joga je razvila metode koji su bili korisni, smisleni ljudima čije je se središte ličnosti nalazilo kod pupka. Središte je zatim postalo srce. Jedino je tada mogla da se koristi *bhakti* joga. *Bhakti* joga se razvila u srednjem veku zato što se tada središte ličnosti pomerilo od pupka na srce.

Metod mora da se menja u skladu sa čovekom koji ga primenjuje. Sada više ni *bhakti* joga nema značaja. Središte se još više udaljilo od pupka. Sada je središte mozak. Zato su učenja slična Krišnamurtijevim privlačna. Nije potreban nikakav metod, nije potrebna nikakva tehnika – samo razumevanje. Međutim, ako je to samo verbalno razumevanje, samo intelektualno, ništa se neće promeniti, ništa se neće preobraziti. Sve se pretvara samo u nagomilano znanje.

Ja radije koristim zbrkane metode nego sredene zato što su zbrkane metode od velike pomoći u pomeranju središta iz mozga na dole. Središte ne može da se pomera sredenim metodama budući da je sređivanje posao koji obavlja mozak. Sredene metode doprinose snaženju mozga; daju mu još više energije.

Zbrkanim metodom mozak se poništava. Nema šta da radi. Metoda je tako zbrkana da se središte automatski gura sa mozga na srce. Ako primenjujete moj metod Dinamične Meditacije¹

¹ Dinamična Meditacija i druge tehnike koje je razvio Osho razmotrene su do pojedinosti u knjizi *Meditation: The First and Last Freedom; Osho (The Rebel Publishing House, Cologne, Germany: 4th ed.)* odlučno, nesistematski, zbrkano, vaše središte će se pomeriti ka srcu. Tada dolazi do katarze. Katarza je neophodna budući da je mozak snažno potisnuo srce. Vaš mozak je preuzeo dobar deo vašeg bića i ovladao vama. Nema mesta za srce i sve težnje srca su potisnute. Nikad se

Zato je prvenstveno neophodan zbrkan metod da bi se središte svesti pomerilo od mozga ka srcu. Zatim je potrebna katarza da bi se rasteretilo srce, da bi se odbacilo potiskivanje, da bi se srce otvorilo. Kad srce postane lako i rasterećeno, središte se gura još niže; spušta se na pupak. Pupak je izvor životnosti, seme izvora iz kojeg sve izlazi: telo, um i sve ostalo.

Zbrkanu metodu koristim veoma smišljeno. Sređena metodologija sada nije od pomoći zato što će je mozak upotrebiti kao vlastito oruđe. Od pomoći ne može biti ni pevanje *bhadana*, zato što je srce do te mere opterećeno da pesma na može da se rascveta u pravo pevanje. Pevanje može da bude samo bekstvo; molitva može da bude samo pribežište. Srce ne može da se rascveta u molitvu zato što je preopterećeno potiskivanjem. Nisam video nikog ko može duboko da utone u pravu molitvu. Molitva je nemoguća zato što je sama ljubav postala nemoguća.

Svest mora da se gurne dole ka izvoru, ka korenima. Samo će se tada ukazati mogućnost za preobražaj. Koristim zbrkane metode da bi svest gurnuo niže od mozga.

Svaki put kad ste u zbrci mozak prestane da radi. Na primer, ako vozite kola i neko iznenada istrči ispred vas, vi reagujete tako naprasno da to ne može biti delo mozga. Mozgu je potrebno vreme. On razmišlja šta da radi i šta da ne uradi. Zato svaki put kad postoji mogućnost nesrećnog slučaj i pritisnete kočnicu, vi osetite neki nadražaj u blizini pupka, kao da je stomak taj koji daje odgovor. Mogućnost nesreće je vašu svest gurnula dole ka pupku. Kad bi nesreća mogla unapred da se predvidi mozak bi bio u stanju da sa tim izađe na kraj; ali kad do nesreće dođe, događa se nešto nepoznato. Tada primećujete da se svest spustila ka pupku.

Ako pitate monaha iz zen manastira, "Gde misliš?" on će ruku položiti na stomak. Kad se Zapadnjaci sretnu sa japanskim monasima prvi put oni nisu u stanju da to razumeju. "Kakva besmislica. Kako možete da mislite iz stomaka?" No, odgovor monaha zena je smislen. Svest može da koristi bilo koje središte tela, a središte koje je najbliže prvobitnom izvoru je pupak. Mozak je najudaljeniji od prvobitnog izvora, pa ako životna energija ide prema spolja, središte

ne nasmejete od srca, nikad ne živite svim srcem, nikad ništa ne uradite od srca. Stalno se ubacuje mozak da sredi, da stvari svede na matematiku, a srce se potiskuje.

svesti će postati mozak. Ako se životna energija kreće prema unutra, pupak će na kraju postati središte.

Zbrkani metodi su potrebni da bi se svest gurnula ka svojim korenima, zato što je samo odatle moguć preobražaj. U suprotnom ćete sve svoditi na reči i nećete dosegnuti preobražaj. Nije dovoljno samo da znate šta je ispravno. Morate da preobrazite korene; inače se nećete promeniti.

Kad čovek zna šta je ispravno a ne može ništa da učini, on postaje dvostruko napet. On razume, ali ništa ne može da učini. Razumevanje ima smisla samo kad dolazi iz pupka, iz korena. Ako razumete u mozgu to ne preobražava.

Ono najviše se ne može spoznati razumom, jer kad delate razumom ulazite u sukob sa korenima iz kojih potičete. Sav vaš problem je u tome što ste napustili pupak. Došli ste pomoću pupka i tako ćete umreti. Morate da se vratite korenima. Ali povratak je težak, mučan.

Kundalini joga se bavi životnom energijom i njenim tokom ka unutra. Bavi se tehnikama vraćanja tela i uma ka tački odakle je moguće transcendirati. Tada se sve menja. Telo je drugačije; um je drugačiji; život je drugačiji. Samo je život.

Zaprega je korisna ali više nije potrebna. Sada vozite automobil i ne možete da koristite tehniku koja je korišćena u vreme zaprege. Bila je korisna u doba zaprege, ali je izlišna u vreme automobila.

Tradicionalne metode su privlačne budući da su drevne i da je mnogo ljudi u prošlosti uspelo zahvaljujući njima da se ostvari. One su za nas možda postale nevažne, ali nisu bile nevažne. Budi, Mahaviri, Patandaliu ili Krišni. Njima su bile smislene, od pomoći. Stare metode su možda sada besmislene, ali su i dalje privlačne budući da je Buda tako ostvario postignuće. Tradicionalista razmišlja: "Ako je Buda postigao ostvarenje tim metodama zašto ne bih mogao i ja?" Međutim, mi smo sada u potpuno drugačijim okolnostima. Celokupna atmosfera, svekoliko sfera misli se promenila. Svaki metod je organski vezan za određene prilike, određen um, određenog čoveka.

Suprotan kraj predstavlja Krišnamurti. On poriče sve metode. Ali, da bi to učinio on mora da porekne Budu. To je druga strana iste medalje. Ako poričete metode onda morate da poreknete Budu, a ako ne poričete Budu onda ne možete da poričete njegove metode.

To su krajnosti. Krajnosti su uvek pogrešne. Ne možete da poričete laž zauzimanjem ekstremnog stava prema njoj, zato što je suprotna krajnost takode laž. Istina je uvek tačno u sredini. Po meni, činjenica da stari metodi nisu uspešni ne znači da nijedan metod nije koristan. To samo znači da se sami metodi moraju menjati.

Čak je i ne-metod metoda. Moguće je da nekome ne-metod bude metod. Metod je uvek ispravan u odnosu na određenu osobu; on nikad nije opšta. Kada se istine uopštavaju one postaju lažne. Kad nešto treba da se koristi ili nešto da se kaže, uvek je namenjeno jednom određenom ljudskom biću: njegovoj pažnji, njegovom umu, njemu i nikome drugome.

I to je sada postalo teško. U stara vremena uvek je postojao odnos licem-u-lice između učitelja i učenika. To je bio lični odnos, lična komunikacija.

Danas je odnos uvek bezličan. Obraćate se masi, morate da uopštavate. Međutim, uopštene istine postaju laži. Nešto je smisljeno samo određenoj osobi.

Sa tom teškoćom se suočavam svakodnevno. Kad dodete kod mene i nešto me pitate, odgovaram vama i nikom drugom. Drugi put me neko drugi nešto pita i ja odgovaram njemu i nikom drugom. Ta dva odgovora mogu biti čak i protivurečna, zato što te dve ličnosti koje su uputile pitanja mogu biti protivurečne. Ako treba da vam pomognem, moram da razgovaram posebno sa vama. A kad razgovaram posebno sa svakim pojedincem, neminovno ću reći mnoge protivurečne stvari.

Govor svakog ko govori uopšteno može da bude konzistentan, ali tada će istina postati laž, zato što je svaka izjava neminovno namenjena određenoj osobi. Istina je, naravno večna – nikad nova, nikad stara – ali istina je ostvarenje, cilj. Sredstva su za neku određenu osobu, određeni um, određeni pristup ili važna ili nebitna.

Kako ja sagledavam stvari, savremeni čovek se do te mere promenio da su mu potrebni novi metodi, nove tehnike. Zbrkane metode će savremenom umu biti korisne budući da je savremeni um i sam zbrkan. Ta zbrka, ta pobuna savremenog čoveka je zapravo pobuna nečeg drugog: tela protiv uma i njegovog pritiska. Ako o tome govorimo pojmovima joge onda možemo da kažemo da je to pobuna središta srca i središta pupka protiv mozga.

Ta središta su protiv mozga zato što je mozak stavio monopol na celokupnu teritoriju ljudske duše. To se više ne može dopustiti. Zato

su univerziteti postali središta pobune. To nije slučajno. Ako se celokupno društvo shvati kao organsko telo, onda je univerzitet glava, mozak.

Zahvaljujući pobuni savremeni um je neminovno prijemljiv prema nevezanim zbrkanim metodama. Dinamična Meditacija će pomoći da se središte svesti pomeri dalje od mozga. Čovek koji koristi ovaj metod se više nikad neće pobuniti budući da je zadovoljen razlog za pobunu. On će se opustiti.

Po meni, meditacija nije samo spas za pojedinca, preobražaj pojedinca; već može da pruži i osnovicu za preobražaj svekolikog društva, ljudskog bića kao takvog. Čovek će ili morati da izvrši samoubistvo ili će morati da preobrazi svoju energiju.

5.

***EZOTERIČNE IGRE:
PREPREKA RASTU***

*Da li postoji podela na telo i um,
materiju i svest, fizičko i duhovno?
Kako može čovek da transcendirira
telo i um da bi stekao duhovnu svest?*

Prvo što valja shvatiti jeste da je podela na telo i um potpuno lažna. Ako podete od te podele nigde nećete stići; pogrešan početak nikud ne vodi. Ne vodi nikud zato što svaki korak sledi svoju logiku razvoja. Drugi korak se nastavlja na prvi, a treći na drugi i tako dalje. To je logičan sled. U trenutku kad ste učinili prvi korak vi ste na neki način odabrali sve.

Prvi korak je važniji od poslednjeg, početak je važniji od kraja, zato što je kraj samo posledica, rast. Međutim, mi uvek vodimo računa o kraju, nikad o početku; uvek se bavimo ciljevima, nikad sredstvima. Kraj je postao tako značajan za nas da gubimo trag semenu, početku. Na taj način možemo da nastavimo da sanjamo, ali nikad nećemo dosegnuti ono pravo.

Za svakog tragača je poimanje podeljene ličnosti, poimanje dvojnog postojanja – tela i uma, fizičkog i duhovnog – pogrešan korak. Postojanje je nepodeljeno; sve podele su isključivo proizvod mentalnog. Već sam način na koji um posmatra stvari rađa dvojnost. To je tamnica uma koji deli.

Um ne može da postupi drugačije. Umu je teško da prihvati dve protivurečnosti kao jedno, suprotne krajeve kao jedno. Um ima

neodoljivu potrebu, pod prinudom je da bude konzistentan. On ne može da shvati kako su svetlost i tama jedno. To je nesaglasno, protivrečno.

Um mora da stvara suprotnosti: Bog i đavo, život i smrt, ljubav i mržnja. Kako možete da pojmite ljubav i mržnju kao jednu energiju? To umu pada teško. Um zato deli. Teškoća se tada prevazilazi. Mržnja je suprotna ljubavi, a ljubav je suprotna mržnji. Na taj način možete da budete konzistentni i um može da se opusti. Podela je olakšica za um – a ne istina, stvarnost.

Lako je podeliti sebe na dvoje: telo i vi. Međutim, tog trenutka kad počnete da delite vi ste učinili pogrešan korak. Ukoliko se ne vratite i izmenite prvi korak, možete da lutate kroz živote i živote i sve će to biti uzalud zato što jedan pogrešan korak vodi ka daljim pogrešnim koracima. Počnite zato sa pravim početkom. Zapamtite da vi i telo niste dvoje, to dvoje je samo olakšica. Jedno je dovoljno što se tiče postojanja.

Deliti sebe na dvoje je veštačka podela. Uvek osećate zapravo da ste jedno, ali kad počnete o tome da razmišljate javlja se problem. Kad je telo povređeno, u tom trenutku nikad ne osećate da ste dvoje. Osećate da ste jedno sa telom. Kasnije, tek kad o tome počnete da razmišljate, vi počnete da delite.

Sadašnjost ne zna za podelu. Na primer, ako neko prisloni nož na vaše grudi, u tom trenutku nema podele. Ne razmišljate da će neko da ubije vaše telo, nego da hoće da ubije vas. Kasnije, kad događaj postane deo vašeg sećanja, tek tada možete da delite. Sada možete da se osvrnete na događaj, da razmišljate o njemu. Možete da kažete da je taj čovek nameravao da ubije vaše telo. Ali to ne možete da kažete u samom tom trenutku.

Uvek kad osećate, osećate jedinstvo. Uvek kad mislite, počinjete da delite. Tada se rada neprijateljstvo. Kad niste telo započinje neka vrsta borbe. Javlja se pitanje: "Ko je gospodar? Telo ili ja?" Tada se ego oseti povređenim. Počinjete da potiskujete telo, potiskujete sebe; kad se borite sa telom, vi se borite sa sobom. Stvorena je velika zbrka. To izaziva sklonost ka samoubistvu.

Uprkos naporima vi zapravo ne možete da potisnete telo. Kako mogu da potisnem levu ruku desnom? Izgledaju da su dve, ali ista energija protiče kroz obe. Da su zaista dve potiskivanje bi bilo moguće – i ne samo potiskivanje, bilo bi moguće i potpuno uništenje – ali ako ista energija protiče kroz obe, kako mogu da potisnem svoju

levu ruku? To je samo nametanje uverenja. Mogu da dopustim da moja desna ruka spusti levu ruku, i mogu da se pretvaram da je moja desna ruka pobedila, ali već sledećeg trenutka mogu da podignem levu ruku i nikog neće biti da je zaustavi. To je igra koju igramo. Ona traje i traje. Ponekad odbacite seks, ponekad seks odbaci vas. Otvara se začarani krug. Nikad ne možete da potisnete seks. Možete da ga preobrazite, ali nikad ne možete da ga potisnete.

Ako počnete da delite na sebe i telo stići ćete do potiskivanja. Ukoliko želite da se preobrazite ne bi trebalo da počnete od podele. Do preobražaja može da dođe samo ako se celina shvati *kao celina*. Potiskivanje proističe iz pogrešnog shvatanja celine kao podeljene na delove. Ako znam da su obe ruke moje, pokušaj da potisnem jednu je besmislen. Borba postaje besmislena, jer koja ruka treba da potisne drugu? Ko se bori protiv koga? Ako ste opušteni sa svojim telom možete da učinite prvi korak koji će biti ispravan. Tada neće doći do podele, potiskivanja.

Ako sebe odvajate od tela, mnoge će stvari uslediti automatski. Što više potiskujete telo, to nezadovoljniji ćete biti, budući da je potiskivanje nemoguće. Moguće je da se postigne privremeno primirje, ali potom ćete ponovo pretrpeti poraz. Što ste nezadovoljniji, to je veća podela, to se više produbljuje jaz između vas i tela, sve ste više neprijateljski nastrojeni prema njemu. Počinjete da osećate da je telo veoma snažno i da zato niste u stanju da ga potisnete. Tada mislite, "Moram oštrije da se borim protiv njega!"

Zato kažem da sve sledi svoju logiku. Ako krenete od pogrešne pretpostavke, tim putem možete da nastavite sve do samog kraja ne stižući nikud. Svaka borba vas vodi u drugu borbu. Um oseća, "Telo je snažno a ja sam slab. Moram više da ga potisnem." Ili, "Sada moram da oslabim svoje telo." Žestina je samo pokušaj da se oslabi telo. Međutim, što više slabite svoje telo, to i sami postajete slabiji. Između vas i vašeg tela se uvek održava isti odnos snaga.

Kad oslabite, vaše je nezadovoljstvo još veće zato što ste izloženiji porazu, a niste u stanju bilo šta da učinite; što ste slabiji, to je manja mogućnost da prevažite snagu tela i to više morate protiv njega da se borite.

Prva stvar je znači da ne razmišljate u okvirima podele. Podela – fizičko i duhovno, materijalno i duhovno, svest i materija – to je samo jezička laž. Sav besmisao stvorio je jezik.

Na primer, kad neko nešto kaže ja moram da odgovorim sa da ili ne. Ne postoji neutralan pristup. Da je uvek konačno, ne je takođe konačno. Ni u jednom jeziku ne postoji neutralna reč. De Bono je skovao novu reč *po*. On kaže da bi po trebalo da se upotrebljava kao neutralna reč. Ona znači: "Čuo sam vaše stanovište. Ne kažem ni da ni ne."

Upotrebite 'po' i svekolika mogućnost se menja. 'Po' je veštačka reč koju je De Bono preuzeo od neke hipoteze, pretpostavke ili poezije. To je neutralna reč koja ne sadrži ocenu, osudu, prihvatanje, predanost, ni za ni protiv. Ako vas neko vređa, recite mu jednostavno "po". Osetite razliku u sebi. Jedna jedina reč u stanju je da napravi veliku razliku. Kad kažete "po" vi kažete, "Čuo sam te. Sad znam da je to tvoj stav prema meni. Možda si u pravu; možda grešiš. Ne procenjujem to."

Jezik stvara podele. Čak i veliki mislioci jezički stvaraju nešto što ne postoji. Ako ih pitate, "Šta je um?" oni odgovaraju, "To nije materija." Ako ih pitate, "Šta je materija?" oni odgovaraju, "To nije um." Ni materija ni um nisu spoznati. Oni određuju materiju služeći se umom i um služeći se materijom. Koreni ostaju nespoznati. To je besmisleno, ali nam je mnogo lakše tako nego da kažemo, "Ne znam. O tome se ništa ne zna."

Kad kažemo, "Um nije materija", osećamo olakšanje – kao da je nešto određeno. Ništa nije određeno. I um i materija su nespoznati, ali reći, "Ne znam", bi bilo poražavajuće za ego. Tog trenutka kad podelimo, osećamo da smo postali gospodari onoga o čemu ama baš ništa ne znamo.

Jezik čini devedesetdevet odsto filosofije. Različiti jezici stvaraju različite vrste filosofije, pa kad promenite jezik, promenili ste i filosofiju. Zato se filosofija ne može prevoditi. Nauka uvek može da se prevede, ali filosofija ne. A poezija je još manje prevodljiva budući da zavisi od određene svežine jezika. Tog trenutka kad promenite jezik, miris je izgubljen; ukus je izgubljen. Ukus pripada određenom rasporedu reči, određenoj upotrebi reči. To ne može da se prevede.

Prva stvar koju treba imati na umu jeste da se ne počinje od podele. Jedino je tada početak ispravan. Ne mislim da treba početi sa pojmom "Ja sam jedno". To ne mislim. Na taj način opet počinjete sa pojmom. Počnite sa neznanjem, sa poniznim neznanjem; od osnove "Ne znam".

Možete da kažete du su telo i um odvojeni, ili možete da zauzmete suprotan stav i kažete, "Ja sam jedno. Telo i um su jedno." Međutim, ta izjava pretpostavlja podelu. Kažete jedno ali osećate dvoje. Protiv osećanja dvojnosti ističete jedinstvo. To isticanje je fino potiskivanje.

Ne počinjite stoga od *advaita*, filosofije o nedvojnosti. Počnite od postojanja, a ne od pojmova. Počnite od duboke, nepojmljive svesti. Pod tim podrazumevam ispravan početak. Počnite da osećate postojanje. Ne govorite jedan ili dva; ne govorite to ili ono. Počnite da osećate ono što jeste. Ono što jeste možete da osetite kad um nije prisutan, kad pojam nije prisutan, kad filosofije i učenja nisu prisutni – zapravo kad jezik nije prisutan. Kad izostane jezik, vi ste u postojanju. Kad je jezik prisutan vi ste u umu.

Sa drugim jezikom, vi imate drugi um. Postoji toliko mnogo jezika. Ne samo u lingvističkom smislu, već i u verskom, političkom. Komunisti koji sedi pored mene nije uopšte sa mnom. On živi u drugom jeziku.

Sa moje druge strane možda sedi neko ko veruje u *karmu*. Komunisti i taj drugi čovek ne mogu da se susretnu. Nikakav dijalog nije moguć jer oni ne poznaju jezik onog drugog. Oni možda koriste iste reči, ali ne znaju šta onaj drugi kaže. Oni žive u dva različita sveta.

Zahvaljujući jeziku svako živi u svom ličnom svetu. Bez jezika pripadate zajedničkom, postojanju. To podrazumevam pod meditacijom; izlazak iz ličnog jezičkog sveta i ulazak u postojanje bez reči.

Oni koji dele telo i um uvek su protiv seksa. Razlog tome je obično što je seks jedino prirodno iskustvo bez reči za koje znamo. Jezik uopšte nije potreban. Ako u seksu koristite jezik, ne možete da uronite u njega. Svi oni koji tvrde da čovek nije telo znači da su protiv seksa, zato što u seksu niste podeljeni.

Ne živite u svetu reči. Uronite dublje u samo postojanje. Upotrebite bilo šta, ali se stalno vraćajte na nivo bez reči, na nivo svesti. Živite sa drvećem, pticama, nebom, suncem, oblacima, kišom – živite sa postojanjem bez reči na svakom mestu. Što češće to budete činili, to ćete dublje u to ulaziti, to više ćete osećati jedinstvo koje ne postoji u suprotnosti sa dvojnošću; jedinstvo koje nije puko ujedinjeno dvoje, već jedinstvo kopna sa ostrvom koje se ujedinjuje sa kopnom ispod površine vode okeana. To dvoje oduvek je bilo jedno. Vidite dvoje zato što posmatrate samo površinu.

Jezik je površina. Sve vrste jezika – verski, politički – su na površini. Kad živite sa postojanjem bez reči stižete do finog jedinstva koje nije matematičko jedinstvo već jedinstvo postojanja.

Ne trudite se zato da igrate igre rečima: "Telo i um su podeljeni; telo i um su jedno..." Odbacite to! To je zanimljivo ali nekorisno. Nikud ne vodi. Čak i ako u njima nađete neku istinu, to su samo istine na rečima. Šta ćete od njih naučiti? Hiljadama godina vaš um je igrao tu igru, ali ona je detinjasta; svaka igra rečima je detinjasta. Ma kako ozbiljno igrali, nema nikakve razlike. Možete da nađete mnogo toga, mnoga značenja koja će potkrepiti vaš stav, ali to je ipak samo igra. Što se tiče svakodnevnog posla, jezik je od koristi; ali sa njim ne možete da prodrete u dublja carstva, budući da ta carstva nemaju reči.

Jezik je samo igra. Ako nađete neke veze između verbalnog i neverbalnog, to ne znači da ste naišli na neku značajnu tajnu, ne. Možete da nađete mnoge veze koje su naizgled važne, a zapravo su beznačajne. Postoje samo zato što ih je vaš um nesvesno stvorio.

Svaki ljudski um je uglavnom isti, pa su zato i svi proizvodi ljudskog uma uglavnom slični. Na primer, reč za majku uglavnom je slična u svim jezicima. Ne zato što u tome ima nečeg značajnog, već zato što je svakom detetu najlakše da izgovori slog ma. Kad se jednom upotrebi slog potom može da posluži kao osnov za mnoge različite reči, ali slog je samo slog. Dete samo ispušta zvuk ma, a vi ga čujete kao reč.

Ponekad možete da naletite na sličnost koja je puka slučajnost. Ako reč 'dar' pročitamo obrnuto dobijamo 'rad'. To je puka slučajnost. Mi, međutim, mislimo da to ima neko značenje zato što je za nas rad nešto obično. Dar predstavlja nešto izuzetno. To je naše tumačenje. Možda smo obrnuli dar da bi stvorili reč 'rad' i potom tako nazvali naš trud. To dvoje nije ni u kakvoj vezi, ali ako ste u stanju da između toga uspostavite vezu, čini vam se da to nešto znači.

Možete da nastavite da pronalazite sličnosti između bilo čega. Možete da stvorite ogroman okean beskrajno sličnih reči. Na primer, reč 'majmun'. Možete se igrati tom rečju i naići na neke veze, ali pre Darvina to bi bilo nemoguće. Budući da sad znamo da čovek potiče od majmuna, možemo igrati igre rečima. Možemo majmun izgovoriti tako što ćemo naglasak staviti na prvi slog i povezati reč sa majkom, majkom koja rađa. Drugi ljudi su pronalazili i druga tumačenja. Oni tvrde da su majmun i čovek srodni zahvaljujući umu: čovek poseduje majmunski um.

Možete da iznalazite veze i da uživate u tome, možete to da shvatate kao dobru igru, ali samo igru. To morate imati na umu. U suprotnom ćete izgubiti osećaj za to šta je stvarno a šta je samo igra i poludećete.

Što dublje ulazite u reči, to ćete više veza pronalaziti. Služeći se potom raznim varkama i izvrtanjem od toga možete da razvijete čitavu filosofiju. To mnogi rade. Čak je to radio i Ram Das. On se tako igrao rečju 'majmun'; upoređivao je 'rad' i 'dar' na taj način. To je u redu; tu nema ničeg lošeg. Ono što hoću da kažem je sledeće: ako igrate igru i uživate u tome, uživajte – ali nikad ne dozvolite da vas prevvari. A može da vas prevvari. Igra može do te mere da vas zaokupi, da nećete prestajati da se igrate i spiskaćete veliku energiju.

Ljudi misle da samo postojanje tolikih sličnosti između jezika dokazuje postojanje jednog prvobitnog jezika iz kojeg su se razvili svi ostali. Međutim, te sličnosti ne postoje zbog nekog zajedničkog jezika; one postoje zbog sličnosti ljudskog uma. Širom sveta ljudi koji su nezadovoljni ispuštaju isti zvuk; ljudi koji su zaljubljeni ispuštaju isti zvuk. Osnovna sličnost ljudskih bića stvara izvesnu sličnost i u našim rečima. Međutim, ne shvatajte to ozbiljno inače možete u tome da se izgubite. Čak iako pronadete neke značajne izvore, to je beznačajno, nevažno. Za duhovnog tragača je to sporedno.

Naši su umovi takvi da u potragu za nečim polazimo sa predrasudama. Ako smatram da su muslimani loši, onda tragam za stvarima koje će potkrepiti moju tvrdnju i na kraju ću dokazati da sam bio u pravu. Svaki put kad sretnem muslimana ja iznalazim mane, i niko ne može da kaže da grešim zato što posedujem dokaze.

Neko može prići tom pojedincu sa potpuno drugačijim pređubedenjem. Ako za njega biti musliman znači biti dobar čovek, taj dokaz može da nađe u istom muslimanu. Dobar i loš nisu suprotnosti; one postoje jedno uz drugo. Čovek ima mogućnost da bude i jedno i drugo, i zavisno šta tražite to ćete biti u stanju kod njega i da nađete. U nekim okolnostima on će biti dobar a drugim okolnostima će biti loš. Kad donosite sud to će više zavisiti od vašeg merila nego od same okolnosti. To će zavisiti od vaših pogleda na ovo i ono.

Ako smatrate da je pušenje loše, na primer, onda je to loše. Ako mislite da je ponašanje na neki određen način loše, onda je to loše. Ako sedimo ovde i neko zaspi dok mi pričamo, a vi smatrate da je to loše, to je loše. Ali zapravo, ništa nije dobro, ništa nije loše. Neko sa drugačijim pristupom će pomisliti da je ista stvar dobra. On će

pomisliti da ako neko legne i zaspi među prijateljima, da je dobro što on oseća slobodu da učini tako nešto. Sve zavisi od vašeg pristupa.

Čitao sam o jednom opitu koji je A. S. Nil izveo u svojoj školi Samerhil. Ispitivao je novu vrstu škole u kojoj je postojala potpuna sloboda. On je bio upravitelj, ali disciplina nije postojala. Jednog dana razboleo se jedan učitelj, pa je on rekao dečacima da ne prave buku da ne bi tokom noći uznemirili učitelja.

Međutim, u toku noći dečaci su počeli da se tuku u sobi neposredno pored sobe bolesnog učitelja. Nil se popeo na sprat. Kad su deca čula da neko dolazi oni su se utišali i počeli da uče. Nil je pogledao u sobu kroz prozor. Jedan od dečaka koji se pretvarao da se sprema da legne, podigao je pogled i video ga u prozoru. Rekao je drugima, "To je samo Nil. Hajde, nema razloga da prestanemo. To je samo Nil." Ponovo su počeli da se tuku. A Nil je bio upravitelj!

Nil je zapisao, "Bio sam tako srećan što se nisu od mene uplašili i što su bili u stanju da kažu, "Nema potrebe da se brinemo. To je samo Nil." On je zbog toga bio srećan, ali nijedan drugi upravitelj to ne bi bio! Nikad od pamtiveka!

Od vas zavisi dakle kako ćete odrediti stvari. Nil je to shvatio kao ljubav, ali, ipak, to je njegova odrednica. Uvek nalazimo ono što tražimo. Možete da nadete bilo šta na ovome svetu samo ako ozbiljno tragete za tim.

Ne počinjite zato ništa sa umom usmerenim da nešto nadete. Samo počnite! Ispitujući um ne znači da za nečim tragate već samo da tragate. Jednostavno traganje, bez predrasuda, bez određenog cilja traganja. Stvari nalazimo zato što za njima tragamo.

Smisao biblijske priče o Vavilonskom tornju je u tome da tog trenutka kad počnete da govorite vi počinjete da se delite. Smisao nije u tome da su ljudi počeli da govore različitim jezicima, već da su počeli da govore. Čim progovorite dolazi do zbrke. Čim nešto izustite, vi počnete da se delite. Samo je ćutanje jedno.

Mnogi ljudi su utraćili život tragajući za nečim. Kad se nešto shvati ozbiljno, vrlo lako možete da utraćite život. Igranje rečima do te mere ispunjava ego da možete da utraćite život na taj način. Uprkos tome što je zanimljivo – dobra igra, zabava – beskorisno je za duhovnog tragača. Duhovno traganje nije igra.

Ista se igra može igrati i s brojevima. Moguće je da se pronađu veze. Možete da smišljate zašto postoji sedam dana u nedelji, sedam

muzičkih nota, sedam nivoa, sedam tela. Zašto uvek sedam? Oko toga možete da razvijete čitavu filosofiju, ali ta filosofija biće samo proizvod vaše mašte.

Ponekad sve započinje na veoma bezazlen način. Na primer, način na koji je započelo brojanje. Jedini razlog što postoji devet brojki jeste u tome što čovek ima deset prstiju. Svugde u svetu prvo brojanje je počelo prstima. Desetka je tako određena kao granica. Bilo je to dovoljno zato što od tog broja na dalje sve može da se ponavlja. Tako u celom svetu postoji devet brojki.

Kad se sve zaokružilo na devet postalo je teško pojmiti kako računati sa više ili manje brojki od devet. Međutim, moguće je koristiti manje brojki. Lajbnic je koristio samo tri: 1, 2 i 3. Svaki problem može da se reši sa tri brojki isto kao i sa devet. Ajnštajn je koristio samo dve brojke: 1 i 2. Tada se računa ovako: 1, 2, 10, 11... Nama se čini da postoji jaz od osam brojki, ali taj jaz ne postoji; on je samio u našem umu.

Mi stameno tvrdimo da 3 mora da usledi posle 2. Ne postoji nikakvo moranje. Međutim, nas to zbunjuje. Mislimo da su $2 + 2$ uvek 4, ali tu nema nikakve prirodne neminovnosti. Ukoliko se poslužite sistemom od dve brojke 2 plus 2 će biti 11. Međutim, u tom slučaju "11" i "4" imaju isto značenje. Možete da kažete da su dve stolice i dve stolice četiri stolice, ili možete da kažete da je to jedanaest stolica, međutim bez obzira za koji sistem računanja se odlučite broj stolica će u suštini ostati isti.

Možete naći razlog za sve - zašto ima sedam dana u nedelji, zašto menstrualni ciklus kod žena traje dvadesetosam dana, zašto je sedam nota u skali, zašto postoji sedam nivoa. U nekim od ovih slučajeva možda i postoji stvarno neki razlog.

Na primer, reč 'menses' znači mesec. Moguće je da je čovek počeo da računa mesece po menstrualnom ciklusu žene, budući da ženski ciklus obuhvata određen vremenski period: dvadesetosam dana. To bi bio jednostavan način da se zna da je jedan mesec prošao. Kad vaša žena dobije menstruacija znači da je jedan mesec prošao.

Mesece možete računati i prema Mesecu. Međutim, tada se vremenski period koji mi nazivamo mesec produžava na trideset dana. Mesec raste petnaest dana i jede se petnaest dana, pa tako za trideset dana prođe celi ciklus.

Određujemo mesec prema Mesecu i kažemo da mesec ima trideset dana. Međutim, ako ga određujete prema Veneri ili men-

strualnom ciklusu onda će imati dvadesetosam dana. Možete da razrešite nesklad podelom ciklusa od dvadesetosam dana i razmišljate u okvirima sedmodnevne nedelje. Kad takva podela nađe uporište u umu, sve drugo sledi automatski. To hoću da kažem kad sam rekao da sve ima svoju logiku. Kad usvojite sedmodnevnu nedelju onda nalazite mnoge obrazce zasnovane na sedmici i sedam postaje značajan broj, magičan broj. Ona to nije. Ili je svekoliki život magičan ili ništa nije. To postaje samo igra za maštu.

Možete da se igrate sa takvim stvarima i pojaviće se mnoge podudarnosti. Svet je tako veliki, tako beskonačan, tako se mnogo stvari događa svakog trenutka pa je neminovno da se javljaju i podudarnosti. Podudarnosti počinju da se množe i konačno ste napravili dugi spisak koji je i za vas ubedljiv. Potom se zapitate, "Zašto se uvek javlja sedmica? Mora da je u tome neka tajna." Tajne je jedino u tome što je vaš um video podudarnosti i pokušava da ih tumači na logičan način.

Gurđijev je rekao da je čovek hrana za Mesec. To je savršeno logično. Ukazuje na ludost logike. Sve u životu je dobro za nešto drugo, pa je Gurđijev došao na vrlo zanimljivu pomisao: da i čovek mora biti hrana nečemu. Potom se "Čemu je čovek hrana?" pojavilo kao logično pitanje.

Sunce ne može da jede čoveka budući da su sunčevi zraci hrana za druge, za biljke. Čovek bi tada bio na nižem stupnju od drugih vrsta. Međutim, to ne može biti, budući da je čovek najviša životinja – u skladu sa vlastitim shvatanjem. Čovek, znači, ne može biti hrana Suncu.

Mesec je povezan sa nama na fin način, ali ne onako kako tvrde Gurđijev. On je fino povezan sa menstrualnim ciklusom žene. Povezan je sa vodom, plimom i osekom mora. Neki ljudi izgleda da polude kad je Mesec pun. Eto porekla reči 'ludak': od reči luna, Mesec.

Mesec je oduvek hipnotisao ljudski um. Gurđijev je rekao "Čovek mora biti da je hrana Mesecu, zato što onaj koji jede lako može da hipnotiše hranu." Životinje, zmijske posebno, prvo hipnotišu svoje žrtve. One do te mere obamru da mogu biti pojedene. To je još jedna podudarnost kojom se Gurđijev poigrao. Pesnici, ludaci, estetičari, mislioci, sve njih hipnotiše Mesec. Nečeg tu mora biti. Čovek mora da je hrana.

Možete da se igrate tom pomišlju. Sa tako plodnim umom kao što je bio um Gurđijeva, sve se uklapa u logični obrazac. Gurđijev je bio genije koji je umeo sve tako lepo da složi da je delovalo kao logična celina, racionalno, smisleno, ma kako besmisleno bilo. On je postavio tu teoriju i potom je njegova mašta bila u stanju da pronađe brojne veze, brojne dokaze.

Svaki sistematičar koristi logiku da bi iskrivio, dokazao svoj stav. Svaki sistematičar! Oni koji se pridržavaju istine ne mogu da stvore sistem. Na primer, nikad ne bih mogao da stvorim sistem, zato što je po meni svaki pokušaj pogrešan. U svom izlaganju mogu biti samo parcijalan, nedorečen. Postojeće jazovi, nepremostivi jazovi. Sa mnim morate da skačete sa jedne tačke na drugu.

Sistem se da vrlo lako postaviti zato što se jazovi mogu popuniti maštom. Cela tvorevina tada postaje veoma uredna i skladna, logična. Međutim, kad postane logična, ona se još više udaljila od izvora postojanja.

Što više znate, to više shvatate da postoje jazovi koji se ne mogu popuniti. Postojanje nikad ne može biti dosledno, nikad. Sistem mora biti dosledan, ali samo postojanje nikad nije dosledno. Nijedan sistem ne može da ga objasni.

Ma gde čovek stvorio sistem da bi objasnio postojanje – u Indiji, u Grčkoj, u Kini – on je stvorio igre. Ako prvi korak prihvatite kao pravi, ceo sistem će funkcionisati savršeno, ali ako ne prihvatite prvi korak, cela građevina se ruši. Cela građevina je vežba mašte. Ona je dobra, poetična, divna. Međutim, onog trenutka kad sistem počne da istrajava na svom viđenju postojanja kao vrhovnoj istini, on postaje nasilnički i rušilački. Ti sistemi istine su pesme. Oni su lepi, ali su samo poezija. Mnogi jazovi su ispunjeni maštom.

Gurđijev je nagovestio izvesne delove istine, međutim budući da nije lako zasnivati teoriju na jednom ili dva delića, on je sakupio mnoge deliće. Potom je pokušao da te deliće spoji u skladan sistem. Počeo je da popunjava jazove. Međutim, što su se jazovi više popunjavali to se više stvarnosti gubilo. Na kraju se svekoliki sistem srušio zbog popunjenih jazova.

Čovek očaran ličnošću učitelja možda neće postati svestan jazova u njegovoj teoriji, dok će onaj koji nije očaran videti samo jazove a ne i deliće istine. Za svoje sledbenike Buda je buda, prosvetljeni – međutim, u drugima on izaziva zbrku zato što oni vide samo jazove.

Kad objedinite sve jazove to može biti razorno, ali ako objedinite sve deliće istine, to mogu postati temelji vašeg preobražaja.

Istina nužno mora biti parcijalna. Ona je tako beskrajna da je sa omeđenim umom nikad ne možemo obuhvatiti kao celinu. Ali, ako pokušavate da doprete do celine, izgubićete razum, transcendiraćete um. Međutim, ako stvorite sistem, nikad nećete izgubiti razum, zato što vaš um ispunjava jazove. Sistem postaje skladan i uredan; postaje zadivljujući, racionalan, razumljiv, ali nikad više od toga. A traži se više: sila, energija koja će vas preobraziti. Međutim, ta sila može da dođe samo kroz parcijalne uvide.

Um stvara veliki broj sistema, veliki broj metoda. On misli, "Ako prestanem sa životom kakav vodim, naći ću nešto dublje." To je besmisleno. Međutim, um nastavlja da razmišlja da negde u Tibetu, negde na Meru Pravat, negde, mora da se dogada "prava stvar". Srce je u nedoumici: kako otići tamo? Kako uspostaviti vezu sa učiteljima koji tamo rade? Um uvek traži nešto na nekom drugom mestu, nikad nešto ovde i sada. Um nikad nije *ovde*. Svaka teorija privlači ljude: "Na planini Meru upravo se dogada prva stvar! Idi tamo, budi u vezi sa učiteljima koji su tamo i preobazićeš se."

Nemojte biti žrtva takvih priča. Čak iako imaju nekih osnova, ne padajte na njih. Neko vam može ispričati nešto što je tačno, ali razlog koji vas privlači može biti pogrešan. Ono pravo je ovde i sada; to je u vama sada. Samo radite na sebi. Čak i kad čovek ode na planinu Meru, mora da se vrati sebi. Konačno, on će uvideti da je planina Meru ovde, Tibet je ovde; "Ovde u meni. A ja sam lutao i lutao posvuda..."

Što je sistem racionalniji, to se više raspada i mora se primeniti nešto iracionalno. Međutim, onog trenutka kad unesete neki iracionalni element, um postaje rastrojen. Ne brinite stoga o sistemima. Samo skočite u ovo ovde i sada.

6.

PSIHOLOGIJA SNEVANJA

*Možeš li da nam objasniš
šta podrazumevaš pod snevanjem?*

Mi imamo sedam tela: fizičko, eterično, astralno, mentalno, duhovno, kosmičko i nirvansko. Svako telo sanja svoju vrstu snova. Fizičko telo je u psihologiji Zapada poznato kao svesno, eterično kao nesvesno, a astralno kao kolektivno nesvesno.

Fizičko telo oblikuje vlastite snove. Ako vam je stomak uznemiren javlja se određena vrsta snova. Ako niste zdravi, imate groznicu, fizičko telo sneva svoju vrstu snova. Jedno je izvesno: san je proizvod neke nelagode.

Fizička nelagoda, fizičko oboljenje stvara sopstveno carstvo snova, tako spoljni uticaji mogu da podstaknu san fizičkog tela. Spavate. Neko obavija vaše noge mokrom krpom, počinjete da sanjate. Možda ćete sanjati da gazite kroz reku. Ako neko stavi jastuk na vaše grudi, vi počinjete da sanjate. Možda ćete da sanjate da neko sedi na vama, ili da je neki kamen pao na vas. To su snovi koji su proizvod fizičkog tela.

Eterično telo – drugo telo – sanja na svoj način. Eterični snovi su izazvali mnogo zbrke u psihologiji Zapada. Frojd je pogrešno shvatio eterične snove kao snove izazvane potisnutim željama. Postoje snovi izazvani potisnutim željama, međutim ti snovi pripadaju prvom telu, fizičkom. Potisnuli ste fizičke želje – ako ste, na primer, postili – sva je prilika da ćete snevati doručak. Ili, ako ste potisnuli seks, onda ćete se najverovatnije prepustiti seksualnim maštarijama. Međutim, ti snovi pripadaju prvom telu. Eterično telo je isključeno iz psiholoških istraživanja, pa se njegovi snovi tumače kao da pripadaju prvom telu, fizičkom. Stoga je došlo do mnogih zabuna.

Eterično telo može u snovima da putuje. Velika je verovatnoća da ćete napustiti svoje telo. Ako zapamtite, toga se sećate kao sna, međutim to nije san u smislu snova fizičkog tela. Eterično telo može da izađe iz fizičkog dok spavate. Fizičko telo ostaje tu, ali vaše eterično telo može da izađe i putuje prostorom. Prostor ga ne sputava; ne postoji pitanje razdaljine. Oni koji to ne razumeju, koji ne priznaju postojanje eteričnog tela, mogu te snove tumačiti kao carstvo nesvesnog. Oni dele ljudski um na svesni i nesveni. Tako se fiziološko snevanje naziva "svesnim" a eterično snevanje "nesvesnim". Ono nije nesvesno. Ono je isto tako svesno kao i fiziološko snevanje, ali svesno na drugom nivou. Ako postanete svesni svog eteričnog tela snevanje vezano za to carstvo postaje svesno.

Isto kao što se fiziološki snovi mogu potstaci spolja, tako se isto mogu stvoriti, potstaci i eterični snovi. Mantra je jedan od načina da se stvore eterične vizije, eterični snovi. Određena mantra ili određena *nada* – određena reč, koja stalno odzvanja u eteričnom centru – može stvoriti eterične snove. Postoji tako mnogo načina. Zvuk je jedan od njih.

Sufiji su koristili miris da bi postigli eterične vizije. Sam Muhamed je veoma voleo mirise. Određeni miris može da izazove određeni san.

Boje takođe mogu biti od pomoći. Lidbiter je jednom snevao eterični san o plavetnilu – ali plavetnilu posebne nijanse. Počeo je da traga za tom određenom plavom po svim pijacama sveta. Posle nekoliko godina traganja konačno je u jednoj italijanskoj radnji pronašao – somot u toj određenoj nijansi. Somot je zatim poslužio za izazivanje eteričnih snova i kod drugih osoba.

Kad neko uđe u duboku meditaciju i vidi potpuno nepoznate boje i iskusi mirise i zvuke i muziku, i to su snovi, snevanje eteričnog tela. Takozvane duhovne vizije pripadaju eteričnom telu; one su eterični snovi. To što se Gurui objavljuju pred svojim učenicima nije ništa drugo do eterično putovanje, eterično snevanje. Međutim, budući da smo unaj istraživali samo na jednom nivou postojanja, fiziološkom, ti su snovi tumačeni ili jezikom fiziologije, ili su odbacivani, zanemarivani.

Ili, se to svrstavalo u nesvesno. Reći da je nešto deo nesvesnog znači zapravo samo priznati da o tome nemamo pojma. To je samo manevar, obmana. Ništa nije nesvesno, međutim sve što je svesno na dubljem nivou je nesvesno na prethodnom nivou. Tako je za fizički

nivo eterično nesvesno; za eterično je astralni nivo nesvestan; za astralni je mentalni nesvestan. Svest predstavlja ono što je poznato. Nesvesno znači ono što još ne znamo, nepoznato.

Postoje i astralni snovi. U astralnim snovima ulazite u svoje ranije inkarnacije. To je vaša treća dimenzija sanjanja. Ponekad se može dogoditi da u običnom snu budu delovi eteričnog ili astralnog. Tada san preraste u zbrku, zamešateljstvo; ne možete ga razumeti. Budući da vaših sedam tela postoji istovremeno, ponešto iz jednog carstva može da prodre u drugo, može da se probije do drugog. Zato ponekad čak i u običnim snovima postoje delovi eteričnog ili astralnog.

U prvom telu, fizičkom, ne možete da putujete ni kroz vreme niti kroz prostor. Zatočeni ste u svom fizičkom stanju i u određenom vremenu – recimo u deset sati uveče. Vaše fizičko telo može da sanja u tom određenom vremenu i prostoru, ali ne izvan toga. U eteričnom telu možete da putujete prostorom, ali ne i kroz vreme. Možete otići bilo gde, ali je još uvek deset sati uveče. U astralnom carstvu, u trećem telu, ne putujete samo kroz prostor već i kroz vreme. Astralno telo može da prevaziđe prepreku vremena – ali samo u pravcu prošlosti ne i u pravcu budućnosti. Astralni um može da se vrati u svekoliku beskraju prošlost počev od amebe do čoveka.

U Jungovoj psihologiji astralni um se naziva kolektivno nesvesno. To je vaša individualna istorija rođenja. Ponekad ona prodre u obične snove, ali se to češće događa u patološkim stanjima nego u zdravom. Kod mentalno obolelog čoveka prva tri tela gube svoje uobičajene međusobne razlike. Mentalno bolestan čovek može da sanja svoja prethodna rođenja, ali mu niko neće verovati. On sam neće verovati. Kazaća da je to samo san.

To nije snevanje na fizičkoj ravni. To je astralno snevanje. Astralno snevanje je veoma značajno. Ali treće telo može da sanja jedino o prošlosti, a ne o onome što će biti.

Četvrto telo je mentalno. Ono može da putuje u prošlost i u budućnost. U neposrednoj opasnosti ponekad čak i obična osoba može steći uvid u budućnost. Kad neko blizak i vama drag umire poruka vam se može preneti u običnom snu. Budući da ne znate ni za jednu drugu dimenziju snevanja, zato što ne znate za druge mogućnosti, poruka će prodreti u vaš običan san.

Međutim, san neće biti jasan zbog prepreka koje se moraju prevazići pre nego poruka postane deo vašeg uobičajenog stanja snevanja. Svaka prepreka nešto uklanja, preobražava nešto. Svako telo poseduje vlastitu simboliku i svaki put kad san pređe iz jednog tela u drugo san se prevodi na simbole tog tela. Sve postaje zbrka.

Ako snevate neposredno u četvrtom telu – ne preko drugog tela već u samom četvrtom telu – tada možete da doprete do budućnosti, ali samo vlastite budućnosti. To je još uvek individualni doživljaj; ne možete da prodrete u budućnost neke druge osobe.

Za četvrto telo prošlost je isto tako sadašnjost kao što je to i budućnost. Prošlost, budućnost i sadašnjost se stapaju u jedno. Sve postaje *sada*: *sada* prodor unazad, *sada* prodor napred. Nema prošlosti i budućnosti, ali još uvek postoji vreme. Vreme čak i kao "sadašnjost" još uvek je tok vremena. Još uvek morate da usmeravate um. Možete da posmatrate prošlost, ali morate da usmerite um u tom smeru. Budućnost i sadašnjost biće privremeno van domašaja. Ako se usmerite prema budućnosti, izostaće drugo – prošlost i sadašnjost. Bićete u stanju da vidite prošlost, sadašnjost i budućnost, ali ne kao jedno. Bićete u stanju da vidite samo svoje individualne snove, snove koji pripadaju *vama* kao jedinki.

Peto telo, duhovno telo, premošćava carstvo individualnog i carstvo vremena. Sada ste u večnosti. San se ne bavi vama kao takvim, već svešću svekolikog postojanja. Sada ste spoznali celokupnu prošlost svekolikog postojanja, ali ne i budućnost.

Peto telo je kolevka svih mitova o postanku. Svi su mitovi isti. Simboli se razlikuju, priča se pomalo razlikuje, ali bez obzira da li hrišćanski, hinduistički ili jevrejski ili egipatski, svi mitovi o postanku – kako je stvoren svet, kako je rođen – su uporedni. Slične priče, na primer, o potopu postoje svugde u svetu. Ne postoji istorijska zabeleška o tome, ali ipak *postoji* zabeleška. Zabeleška pripada petom umu, duhovnom telu. Peti um može o tome da sanja.

Što više prodirete prema unutra to se snovi više približavaju stvarnosti. Fiziološko snevanje nije tako stvarno. Ono poseduje vlastitu stvarnost, ali nije stvarno. Eterično je bliže stvarnosti, astralno još bliže, mentalno se približava stvarnosti i konačno, u petom telu vaši snovi postaju stvarni. To je način da se spozna stvarnost. Nazivati to snevanjem nije tačno. Međutim, na neki način to jeste

snevanje budući da stvarnost nije objektivno prisutna. Ona poseduje vlastitu objektivnost ali se javlja kao subjektivno iskustvo.

Dve osobe koje su ostvarile peto telo mogu istovremeno da sanjaju isti san. To pre petog tela nije bilo moguće. Obično je neizvodljivo sanjati isti san, ali od petog tela nadalje jedan san može da sanja više osoba istovremeno. Zato su snovi na neki način objektivni. Možemo uporediti zabeleške. To je razlog što je tako veliki broj ljudi sanjajući u petom telu znalo iste mitove. Te mitove nije stvorio pojedinac. Njih su zajedničkim radom stvorile određene škole, određene tradicije.

Peta vrsta sanjanja postaje mnogo bliža stvarnosti. Snovi prethodnih četiri tela su u izvesnom smislu nestvarni budući da su individualni. Ne postoji mogućnost da druga osoba učestvuje u iskustvu; nema načina da se donese sud o njegovoj vrednosti – da li je mašta ili nije. Mašta je ono što ste vi projektovali; san je nešto što kao takvo ne postoji, već nešto što vam je poznato. Kako ulazite u nutrinu san postaje sve manje fantastičan, poseduje manje primesa mašte – postaje objektivniji, stvarniji, autentičniji.

Sva teološka shvatanja plod su petog tela. Razlikuje se po svom jeziku, pojmovima, konceptualizaciji, ali su u osnovi iste. To su snovi petog tela.

U šestom telu, kosmičkom telu, prelazite prag svesno/nesvesno, materija/duh. Gube se sve razlike. Šesto telo sanja o vaseseljenju. Prelazite prag svesnog i nesvesno postaje svesno. Sve je živo i svesno. Čak i ono što nazivamo materijom sada je deo svesti.

U šestom telu su ostvareni snovi o kosmičkim mitovima. Transcendirali ste individualno, transcendirali ste svest, transcendirali ste vreme i prostor, ali jezik je još uvek moguć. On upire prstom na nešto, on ukazuje na nešto. Teorije o Brami, *maji*, teorije o jedinstvu, beskrajnom, sve je to ostvareno u šestoj vrsti snevanja. Oni koji su snevali u kosmičkoj dimenziji bili su tvorci velikih sistema, velikih religija.

Šesta vrsta uma sneva u okvirima bivstvovanja, a ne u okvirima ne-bivstvovanja; u okvirima pozitivnog postojanja, a ne u okvirima ne-postojanja. Još uvek postoji vezivanje za postojanje i strah od ne-postojanja. Materija i duh su postali jedno, ali ne i postojanje i ne-postojanje, ne i bivstvovanje i ne-bivstvovanje. Oni su još uvek odvojeni. To je poslednja prepreka.

Sedmo telo, nirvansko, prelazi granice pozitivnog i skače u ništavilo. Ono ima svoje snove: snove o ne-postojanju, snove o ništavilu, snove o praznini. Odbačeno je *da*, čak i *ne* sada više nije *ne*; ništavilo nije ništa. Ništa je još beskrajnije. Pozitivno mora imati granice; ne može biti beskrajno. Samo negativno nema granice.

Sedmo telo ima svoje snove. Ne postoje više simboli, oblici. Samo bezoblično jeste. Sada ne postoji zvuk već bezvučje; postoji apsolutna tišina. Ti snovi tišine su potpuni, beskrajni.

To su tih sedam tela. Svako od njih ima svoje snove. Međutim, tih sedam dimenzija snevanja mogu postati prepreka za spoznaju sedam vrsta stvarnosti.

Vaše fiziološko telo ima svoj način spoznavanja stvarnog i način kako da o tome sanja. Kad jedete, to je stvarnost, ali kad sanjate da jedete to nije stvarnost. San je zamena za pravu hranu. Fiziološko telo dakle ima svoju stvarnost i svoj način sanjanja. To su dva različita načina na koja funkcioniše fiziologija i ona su veoma udaljena jedan od drugog.

Što se više približavate središtu – što je viši nivo tela u kome ste – to su san i stvarnost bliži jedan drugome. Isto kao što se linije povučene sa periferije prema središtu kruga sve više približavaju jedna drugoj što su bliže središtu, a sve dalje jedna od druge što su bliže spoljnom krugu, tako se i snovi i stvarnost bliži što se više približavate svom središtu, a udaljenije što ste bliži periferiji. Kad je u pitanju fiziološko telo snovi i stvarnost su veoma udaljeni. Razmak između njih je veliki. Snovi su samo maštarije.

Razdaljina neće biti toliko velika u eteričnom telu. Stvarnost i san će se približiti, pa će razlučivanje šta je stvarnost a šta san biti mnogo teže nego u fiziološkom telu. Ipak, biće moguće spoznati razliku. Ukoliko je vaše eterično putovanje bilo stvarno putovanje, ono će se dogoditi dok ste budni. Ukoliko je san, dogodiće se dok spavate. Da bi mogli da povučete razliku morate da budete budni u eteričnom telu.

Postoje metodi da ostanete svesni u svom eteričnom telu. Svi metodi unutrašnjeg rada kao što je *japa* – ponavljanje mantre – isključuju vas iz spoljašnjeg sveta. Ukoliko zaspate, stalno ponavljanje može da izazove hipnotički san. Sanjaćete. Međutim, ako uspete da ostanete svesni tokom *jape* i ona ne izazove kod vas hipnotičke posledice, onda ćete spoznati stvarnost vezanu za eterično.

U trećem telu, astralu, još je teže uočiti razliku zato što se ovo dvoje još više približilo. Ako ste spoznali pravo astralno telo a ne samo astralni san, tada ćete prevazići strah od smrti. Tada je čovek spoznao svoju besmrtnost. Međutim, ako je astral san a ne stvarnost, tada će vas strah od smrti unakaziti. Strah od smrti je raskrsnica, međa koja deli.

Čovek koji veruje da je duša besmrtna i to stalno ponavlja ubeđujući sebe, neće biti u stanju da spozna razliku između stvarnog u astralnom telu i onog što je astralni san. Čovek ne treba da veruje u besmrtnost, već da je *spozna*. Međutim, pre spoznaje čovek mora u nju da sumnja, da oseti neizvesnost. Tek tada ćete znati da li stvarno *znate* ili ste to samo projektovali. Ako je vaše uverenje da je duša besmrtna, vera može da prodre u vaš astralni um. Tada ćete početi da snevate, ali to će biti samo san. Međutim, ako nemate veru u to, već samo žed za spoznajom, traganjem – ne znajući za čim tragate, ne znajući šta ćete naći, bez ikakvih preubedenja i predrasuda – ako samo tragate u vakuumu, spoznaćete razliku. Ljudi koji veruju u besmrtnost duše, prošle živote, oni koji ih prihvataju kao sudbinu, mogu samo da sanjaju na astralnoj ravni i da ne spoznaju stvarno.

U četvrtom telu, mentalnom, san i stvarnost postaju susedi. Njihova lica su tako slična da je vrlo verovatno da će se o jednom misliti kao da je ono drugo. Mentalno telo može da ima snove koji su jednako stvarni kao stvarnost. Postoje i metodi da se izazovu takvi snovi – joga, tantra i drugi metodi. Čovek koji posti, samuje, obitava u tami izazvaće četvrtu vrstu snova, mentalne snove. Oni će biti tako stvarni, stvarniji od stvarnosti koja nas okružuje.

U četvrtom telu je um u potpunosti stvaralački – ne sputava ga ništa objektivno, ne sputavaju ga materijalna ograničenja. Potpuno je slobodan da stvara. Pesnici, slikari, svi žive u četvrtoj vrsti sna; svekoliku umetnost proizvodi četvrta vrsta snevanja. Čovek koji može da sanja u četvrtom carstvu može da postane veliki umetnik. Međutim, ne i onaj koji je spoznao.

U četvrtom telu čovek mora da bude svestan svake vrste mentalne tvorevine. Čovek ne sme ništa da projektuje; inače će to biti projektovano. Čovek ne sme ništa da želi; u suprotnom velika je verovatnoća da će se želja ispuniti. Želja se može ispuniti ne samo u nutrini već i spolja. U četvrtom telu um je tako moćan, tako kristalno čist, zato što je četvrto telo poslednji dom uma. Iza toga sledi ne-um.

Četvrto telo je prvobitni izvor uma pa stoga možete da stvorite

bilo šta. Čovek mora da bude neprekidno svestan da ne postoji želja, zamisao, lik; bog, guru. U suprotnom sve to ćete i stvoriti. Vi ćete biti tvorac! Takvo blaženstvo izaziva mogućnost da ih vidite, da čeznete da ih stvorite. To je poslednja prepreka za *sadhakua* tragača. Ako nju pređete više nećete naći tako veliku prepreku. Ako ste svesni, ako ste u četvrtom telu samo svedok, tada ste spoznali stvarno. U suprotnom ćete samo nastaviti da snevate. Nijedna stvarnost se ne može porediti sa tim snovima. Oni će biti ushićujući; nijedno ushićenje se sa tim ne može porediti. Zato čovek mora da bude svestan ushićenja, sreće, blaženstva i stalno mora da bude svestan svih vrsta likova. U trenutku kad se pojavi lik četvrti um počinje da ulazi u san. Jedan lik se nadovezuje na drugi i vi nastavljate da sanjate.

Četvrta vrsta snevanja može da se spreči samo ako ste svedok. Svedočenje povlači razliku, jer kad snevate vi se poistovećujete sa sanjanjem. U četvrtom telu poistovećivanje predstavlja sanjanje. U četvrtom telu put ka stvarnom čine svesnost i um koji svedoči.

U petom telu san i stvarno postaju jedno. Odbačena je svaka vrsta dvojnost. Sada se više ne postavlja pitanje svesnosti. Čak iako niste svesni bićete svesni svoje nesvesnosti. Sada snevanje postaje samo ogledalo stvarnog. Postoji razlika ali ne i posebnost. Kad se gledam u ogledalu ne postoji posebnost između mene i lika u ogledalu, ali postoji razlika. Ja sam stvaran, a lik u ogledalu nije stvaran.

Peti um, ako je razvio različita shvatanja, može biti u zabludi da je spoznao sebe zato što je video svoj lik u ogledalu. On će spoznati sebe, ali ne onakvog kakav jeste – već samo svoj lik u ogledalu. To je jedina razlika. To je, pak, na neki način veoma opasno. Opasnost je u tome što možete biti zadovoljni likom i lik u ogledalu će se shvatiti kao stvarni.

Ukoliko do toga dođe to neće predstavljati opasnost za samo peto telo, ali će biti opasno za šesto telo. Ako ste sebe videli samo kao lik u ogledalu, nećete biti u stanju da pređete granicu petog i uđete u šesto telo. Preko ogledala ne možete da pređete nijednu granicu. Postoje ljudi koji su ostali u petom carstvu. Ljudi koji kažu da postoje večne duše i da svaka duša poseduje vlastitu individualnost – ti ljudi su ostali u petom carstvu. Oni su spoznali sebe ali ne neposredno, direktno – već posredovanjem ogledala.

Odakle se pojavljuje to ogledalo? Njega stvaraju uvrežena

shvatanja: "Ja sam duša. Večna, besmrtna. Izvan smrti, izvan rođenja." Shvatati sebe kao dušu ne *spoznajući* je kao takvu znači stvoriti ogledalo. Na taj način nećete spoznati sebe kakvi jeste, već u ogledalu svojih shvatanja. Jedina je razlika u sledećem: ako saznanje dolazi putem ogledala to je san, a ako je direktno, neposredno, bez posredovanja ogledala, onda je stvarno. To je jedina razlika, ali je velika – ne u smislu tela kroz koja ste prošli, već u smislu tela u koja tek treba da uđete.

Kako neko može da bude svestan da li sanja u petom telu ili živi stvarnost? Postoji samo jedan način; odbacite sve vrste svetih knjiga, okanite se svake filosofije. Ne sme da postoji nikakav guru; u suprotno guru će postati ogledalo. Od tog trenutka ste potpuno sami. Nikog ne možete uzeti za vodiča inače će vodič da postane ogledalo.

Od sada samoća je potpuna i sveukupna. Ne usamljenost već samoća. Usamljenost se uvek tiče drugih; samoća se uvek odnosi na pojedinca. Osećam se usamljeno kad ne postoji karika između mene i nekog drugog, ali se osećam sam kad *jesam*.

Niko ne bi trebalo da bude sam u svakoj dimenziji: reči, pojmovi, teorije, filosofije, učenja; gurui, sveto pismo; hrišćanstvo, hinduizam; Buda, Hrist, Krišna, Mahavira... Čovek bi trebalo da bude sam sada; u suprotnom sve što je prisutno postaće ogledalo. Buda će postati ogledalo sada. Veoma drago, ali veoma opasno.

Ako ste potpuno sami, neće postojati ništa u čemu možete da se ogledate. Meditacija je reč za peto telo. Ona znači biti potpuno sam, oslobođen svakog vodstva. To znači biti sa ne-umom. Ako postoji bilo koja vrsta uma ona će postati ogledalo i vi ćete se u njemu ogledati. Čovek sada treba da bude ne-um, da ne misli, ne razmišlja.

U šestom telu ne postoji ogledalo. Postoji samo kosmičko. Izgubljeni ste. Nema vas više; snevača nema. Međutim, san može da postoji bez snevača. A kad postoji san bez snevača on deluje kao prava stvarnost. Nema uma, nema ko da misli, pa sve što je spoznato je *spoznato*. To postaje vaše znanje. Nailaze mitovi o postanku; prolaze. Vi niste; sve samo protiče. Nema ko da donosi sudove; nema nikog da sanja.

Međutim um koji nije, još uvek *jeste*. Um koji je poništen još uvek postoji – ne kao pojedinačni, već kao kosmička celina. Vi niste, ali Brahma jeste. Zato oni kažu da je svekoliki svet san Brahmin. Svekoliki svet je san, *maja*. Nije to san nekog pojedinca, već san potpunog, celokupnog. Ne snevati vi, već potpunost.

Sada je jedina osobenost u tome da li je san pozitivan. Ako je pozitivan on je privid, san, budući da u konačnom smislu samo negativno jeste. Kad sve postane deo bezobličnog, kad se sve vrati prvobitnom izvoru, tada sve *jeste* i u isto vreme *nije*. Pozitivno je jedino što ostaje. Njega treba preskočiti.

Ako u šestom telu nestane pozitivno, vi ćete prodreti u sedmo telo. Stvarnost šestog tela je kapija za sedmo. Ako nema ničeg pozitivnog – nema mita, nema lika – san je prestao. Onda postoji samo *ono što jeste*: takvoća. Ne postoji ništa drugo sem postojanja. Nema ničeg, samo izvor jeste. Drvo nije, ali seme jeste.

Oni koji su spoznali ovu vrstu uma nazvali su ga samadhi za semenom – *samadhi sabid*. Sve je izgubljeno; sve se vratilo prvobitnom izvoru, kosmičkom semenu. Drvo nije, ali seme jeste. Ali u semenu je snevanje još uvek moguće, zato se i seme mora uništiti.

U sedmom telu nema ni sna ni stvarnosti. Možete da vidite stvarnost samo do tačke do koje je san moguć. Ako ne postoji mogućnost snevanja, ne postoji ni stvarnost ni privid. Sedmo telo je znači središte. San i stvarnost su postali jedno. Nema razlike. Ili snevate ništavilo ili ste spoznali ništavilo, ali ništavilo ostaje isto.

Ako sanjam vas to je privid. Ako vas vidim to je stvarnost. Ali, ako sanjam vaše odsustvovanje ili *vidim* vaše odsustvovanje, tu ne postoji razlika. Ako vi sanjate odsustvo nečeg, san će biti isto što i samo odsustvovanje. Prava razlika postoji samo u okvirima pozitivnog. Zato postoji razlika sve do šestog tela. U sedmom je telo samo ništavilo. Tu odsustvuje čak i seme. To je *nirbid* samadhi, samadhi bez semena. Više ne postoji mogućnost da se sanja.

Postoji sedam vrsta snova i sedam vrsta stvarnosti. Oni prožimaju jedni druge. Zbog toga dolazi do zbrke. Međutim, ako povučete razliku između tih sedam, ako to sebi razjasnite, to će vam biti od vecklike pomoći. Psihologija je još veoma daleko od saznanja o snovima. Ono što ona zna tiče se samo fiziološkog, ponekad eteričnog sna. Međutim, i eterični san se tumači kao fiziološki.

Jung je prodro malo dublje od Frojda, međutim njegova analiza ljudskog uma se shvata kao mitološka, verska. Ipak, Jung ima seme. Ukoliko se zapadna psihologija bude razvila, onda će to biti zahvaljujući Jungu a ne Frojdu. Frojd je bio pionir, ali svaki pionir postaje prepreka daljem napretku ako odanost njegovim dostignućima preraste u opsesiju. Iako je Frojd sada zastareo, za-

padna psihologija je još uvek opsednuta svojim Frojdovim počecima. Frojd sada mora da postane deo istorije. Psihologija mora da krene dalje.

U Americi pokušavaju da proučavaju snove služeći se laboratorijskim metodima. Postoje mnoge laboratorije snova, ali metodi koji se primenjuju bave se samo fiziološkom stranom. Ko želi da upozna svekoliki svet snova mora da uvede jogu, tantru i druge ezoterijske tehnike. Svaka vrsta sna ima uporednu vrstu stvarnosti, a ako ne može da se spozna svekolika maja, ako ne može da se spozna svekoliki svet privida, onda je nemoguće spoznati stvarnost. Stvarnost se može spoznati samo putem privida.

Međutim, ne shvatajte ovo što sam rekao kao teoriju, kao sistem. Neka vam to posluži samo kao polazište i počnite da snevate sa svesnim umom. Stvarnost se može spoznati samo ako ste svesni u svojim snovima.

Nismo svesni čak ni svog fizičkog tela. Nesvesni smo ga. Postajemo svesni tela tek kad se neki deo razboli. Čovek mora da postane svestan tela kad je zdravo. Biti svestan tela kad je bolesno je samo mera u opasnosti. To je prirodni ugrađeni proces. Vaš um mora biti svestan kad se neki deo tela razboli da bi o tom delu moglo da se povede računa, ali onog trenutka kad ozdravi vi ćete ga zanemariti.

Morate postati svesni vlastitog tela; kako funkcioiše, njegovih finih osećanja, njegove muzike, njegovog ćutanja. Ponekad je telo tiho; ponekad je bučno, ponekad opuštено. Osećanja se u svakom stanju do te mere razlikuju da je žalosno što toga nismo svesni. Kad idete na počinak dolazi do finih promena u vašem telu. Kad se ujutro budite iz sna ponovo dolazi do promena. Čovek toga mora da postane svestan. Kad se ujutro spremate da otvorite oči, ne činite to naglo. Kad postanete svesni da je san prošao, postanite svesni svog tela. Ne otvarajte još uvek oči. Šta se događa? Unutra dolazi do velike promene. San vas napušta, a buđenje dolazi. Videli ste kako zora sviće, ali nikad svoje telo kad sviće. Ono poseduje sopstvenu lepotu. U vašem telu postoji jutro i večer. To se naziva *sandhja*: trenutak preobražaja, trenutak promene.

Kad se spremate na počinak tiho pratite šta se događa. San dolazi, stiže. Budite svesni! Samo tako možete postati stvarno svesni svog fizičkog tela. Tog trenutka kad ga postanete svesni, spoznaćete šta je to fiziološki san. Tada ćete ujutro biti u stanju da se setite šta

je fiziološki san a šta nije. Ako spoznate unutrašnja osećanja, unutrašnje potrebe, unutrašnje ritmove svoga tela, onda ćete kad se oni ogledaju u vašim snovima biti u stanju da razumete taj jezik.

Nismo razumevali jezik vlastitog tela. Telo poseduje vlastitu mudrost; ono ima hiljade i hiljade godina iskustva. Moje telo poseduje iskustvo moga oca i majke i njihovih očeva i majki i tako dalje, kroz vekove i vekove tokom kojih se seme moga tela razvijalo u ono što jeste. Ono poseduje vlastiti jezik. Čovek prvo to mora da razume. Kad razumete jezik, znaćete šta je fiziološki san. Tada ćete ujutro moći da razlučite fiziološke snove od ne-fizioloških snova.

Tek se tada pruža nova mogućost: biti svestan vlastitog eteričnog tela. Tek tada, nikako pre. Postajete finiji. Možete da iskusite finije nivoe zvuka, mirisa, svetla. Tada ćete kad hodate znati da to fiziološko telo hoda; eterično telo ne hoda. Razlika je kristalno jasna. Jedete. Fizičko telo jede, a ne eterično telo. Postoji eterična žed. eterična glad, eterične čežnje, ali te stvari se mogu uočiti tek kad se fizičko telo spozna u potpunosti. Tako se malo po malo spoznaju i druga tela.

Snevanje je jedno od najvažnijih tema. Ono je još uvek neotkriveno, nepoznato, skriveno. Ono je deo tajnog znanja. Međutim, došao je sad trenutak kada sve što je tajno mora da se otkrije. Sve što je do sada bilo skriveno ne sme više da se skriva jer inače može postati opasno.

U prošlosti je bilo nužno da neke stvari ostanu tajna, zato što je znanje u rukama neznalice moglo da postane opasno. To se dogodilo sa naučnim saznanjima Zapada. Sada su naučnici svesni krize i žele da stvore tajne nauke. Sa nuklearnim oružjem nisu smeli da se upoznaju političari. Dalja otkrića moraju ostati nepoznata. Moramo da sačekamo vreme kad će čovek postati do te mere sposoban da znanje koje se obelodani ne bude opasno.

Slično tome, na Istoku se mnogo toga znalo o duhovnom carstvu. Međutim, bilo je opasno da to znanje dođe do ruku nezalica, zato se ključ skrivao. Znanje je bilo tajno, ezoterično. Znanje se veoma oprezno prenosilo od pojedinca pojedincu. Međutim sada, zahvaljujući naučnom napretku, kucnuo je čas da se ono obelodani. Nauka će biti opasna ukoliko duhovne, ezoterijske istine i dalje ostanu tajna. One se moraju obelodaniti kako bi duhovno znanje bilo u stanju da drži korak sa naučnim znanjem.

San je jedno od najvećih ezoterijskih carstava. Nešto sam o tome rekao da bi mogli da razvijate svest, ali vam nisam otkrio celu nauku. To niti je nužno niti bi bilo od koristi. Ostavio sam jazove. Ako uđete, jazovi će se automatski ispuniti. Ono što sam ispričao je samo spoljni omotač. To vam nije dovoljno da razradite teoriju, ali je dovoljno da počnete.

7.

**TRANSCENDIRANJE
SEDAM TELA**

Rekao si da imamo sedam tela: eterično telo, mentalno telo itd. Ponekad je teško prilagoditi indijski jezik pojmovima zapadne psihologije. Na Zapadu nemamo teoriju o tome, kako onda da prevedemo ta različita tela na naš jezik? Duhovno nije problem, ali eterično? Astralno?

Reči se mogu prevesti, ali uz pomoć izvora za kojim niste tragali. Jung je bio bolji od Frojda kad je u pitanju istraživanja slojeva svesti koji prevazilaze površinske, ali i Jung je tek početak. O tome šta se pod tim telima podrazumeva više možete da saznate u Štajnerovoj Antropozofiji ili u teozofskim spisima: *Tajno učenje* Madam Blavacke, *Otkrivena Izida* i drugim radovima, ili zahvaljujući radovima Eni Bizant, Lidbitera, pukovnika Elkota. Nešto o tome možete da saznate i iz učenja Rozenkrojcera. Postoji takođe i značajna Hermetička tradicija na Zapadu, kao i tajni spisi Esena, hermetičkog bratstva koje je iniciralo Hrista. On novijih autora Gurdijev i Uspenski mogu biti od pomoći. Ponešto može da se nađe u delovima, a ti delovi se mogu složiti u celinu.

Sve što sam rekao rekao sam služeći se vašim izrazima. Koristio sam samo jednu reč koja ne pripada terminologiji Zapada: nirvana. Ostalih šest pojmova – fizičko, eterično, astralno, mentalno, duhovno i kosmičko – nisu indijski izrazi. Oni takođe pripadaju Zapadu. Na Zapadu se o sedmom telu nikad nije govorilo ne zato što nije postojala osoba koja za njega zna, već zato što je o sedmom telu nemoguće govoriti.

Ukoliko su vam ovi pojmovi daleki, možete jednostavno da koristite "prvo", "drugo", "treće", itd. Ne koristite neki pojam da bi ih opisali; jednostavno ih opišite. Opis će biti dovoljan; izraz nema nikakvog uticaja.

Ovih sedam tela mogu da se razmatraju iz mnogih uglova. Kad je u pitanju snevanje mogu da se koriste Frojdovi, Jungovi i Adlerovi pojmovi. Ono što je njima bilo poznato kao svest jeste prvo telo. Nesvesno je drugo – ne baš sasvim isto, ali dovoljno blizu. Ono što oni nazivaju kolektivno nesvesno je treće – i opet ne potpuno isto, ali nešto približno tome.

Ako ne postoje opšti pojmovi koji su u upotrebi mogu se ustanoviti novi. To je, zapravo, uvek bolje zato što novi pojmovi ne nose u sebi i neka stara značenja. Kad se koristi nov pojam, budući da vas ne potseća na nešta prethodno, on dobija na značaju i njegovo razumevanje će biti dublje. Možete da stvarate nove reči.

Eterično znači ono što se bavi nebom i prostorom. Astral znači najmanje, *sukšama*, poslednje, atomsko, ono posle čega materija prestaje da postoji. Sa mentalnim nema poteškoća. Sa duhovnim nema poteškoća. Sa kosmičkim takođe nema poteškoća.

Stižete tako do sedmog, nirvanskog tela. Nirvansko znači potpuna obustava, potpuna praznina. Sada više ne postoji ni seme; sve je obustavljeno. Jezički ta reč znači gašenje plamena. Plamen se ugasio; svetlost se ugasila. Ne možete da postavite pitanje gde je otišla. Jednostavno je prestala da bude.

Nirvana znači plamen koji se ugasio. Sada nije nigde, ili svugde. Nema određenu tačku postojanja niti određeno vreme ili trenutak postojanja. Sada je sam prostor, samo vreme. On je postojanje ili ne-postojanje; nema razlike. Budući da je svugde možete da koristite i jedan i drugi pojam. Ako je *negde* ne može da bude svugde, a ako je svugde onda ne može da bude *negde*, zato nigde i svugde znače isto. Za sedmo telo zato morate da koristite 'nirvansko' budući da ne postoji bolja reč za njega.

Same reči nemaju nikakvo značenje. Samo iskustva imaju značenje. Samo ako ste nešto od ovih sedam tela iskusili, reči će imati značenje. Kao pomoć postoje različiti metodi koji se mogu koristiti u svakoj ravni.

Počnite sa fizičkom ravni. Svaki sledeći korak vam tada postaje pristupačan. Onog trenutka kad radite na prvom telu imate uvid u drugo. Počnite zato sa fizičkim telom. Budite svesni njega iz trenutka

u trenutak. I ne samo spolja svesni. Možete da budete svesni svog tela i iznutra. Mogu biti svestan svoje ruke onako kako je vidim spolja, ali postoji i unutrašnje osećanje prema njoj. Kad zatvorim oči ruka se ne vidi, ali ostaje unutrašnje osećanje da tu nešto postoji. Ne budite stoga svesni svog tela onako kako se vidi spolja. To ne može da vas uvede unutra. Unutrašnje osećanje je sasvim drugačije.

Kad osetite telo iznutra po prvi put ćete saznati šta to znači biti unutar tela. Kad ga posmatrate samo spolja ne možete da saznate njegove tajne. Poznate su vam samo spoljne granice, kako ono izgleda drugima. Ako posmatram svoje telo spolja, vidim ga onako kako ga vide drugi, ali ga nisam spoznao *kakvo je za mene*. Možete da vidite moju ruku spolja i ja mogu tako da je vidim. To je nešto objektivno. Svoja saznanja o njoj možete meni da prenesete. Međutim, moja ruka, posmatrana na taj način, nije spoznata iznutra. Ona je postala javno vlasništvo. Možete je poznavati isto tako dobro kao i ja.

Tek u trenutku kad je ja vidim iznutra ona postaje moja na način koji se ne da preneti drugima. Vi to ne možete znati; ne možete znati kako je ja osećam iznutra. Samo ja to mogu da znam. Telo koje je nama poznato nije naše telo. To je telo koje je objektivno poznato svima, telo koje lekar može da prouči u laboratoriji. To nije telo koje *jeste*. Samo lično znanje može da vas uvede unutra; javno ne može. To je razlog što fiziologija ili psihologija, koje znače posmatranje spolja, nisu dovela do spoznaje našeg unutrašnjeg tela. Njima je poznato samo fizičko telo.

Zbog toga je došlo do mnogih nedoumica. Neko se iznutra može osećati da je lep, ali ga mi možemo naterati da veruje da je ružan. Čovek koji je lep u jednom društvu može biti ružan u drugom; čovek koji je lep u jednom periodu istorije, ne mora to biti i u drugom. Najdublje osećanje je uvek osećanje lepote, da ne postoje spoljašnja merila ne bi postojala ružnoća. Imamo utvrđenu sliku o lepoti zajedničku svima. Zato postoji ružnoća i lepota, inače ih ne bi bilo. Kad bi svi oslepeli niko ne bi bio ružan. Svi bi bili lepi.

Osetiti telo iznutra je prvi korak. U različitim prilikama telo će se iznutra različito osećati. Kad ste zaljubljeni, javlja se određeno unutrašnje osećanje; kad iskusite mržnju, unutrašnje osećanje je drugačije. Kad bi pitali Budu on bi rekao, "Ljubav je lepota," zato što on po svom unutrašnjem osećanju zna da je kad voli lep. Kad je prisutna mržnja, gnev, ljubomora, u nutrini se nešto događa što čini

da se osećate ružnim. Osetićete stoga da ste različiti u različitim prilikama, različitim trenucima, različitim stanjima svesti.

Kad osećate lenjost postoji razlika u odnosu na stanje kad se osećate aktivnim. Kad ste pospani javlja se razlika. Te razlike moraju biti spoznate. Tek tada možete da upoznate unutrašnji život svog tela. Tada ćete saznati svoju unutrašnju istoriju, unutrašnju geografiju detinjstva, mladosti i starosti.

U trenutku kad čovek postane svestan svog tela iznutra u vidokrug automatski ulazi drugo telo. To drugo telo biće poznato spolja. Kad vam je prvo telo poznato iznutra, drugog tela ćete postati svesni spolja.

Posmatranjem prvog tela spolja nikad ne možete da upoznate drugo telo, ali iz njegove nutrine, pak, možete da vidite spoljašnost drugog tela. Svako telo ima dve dimenzije: unutrašnju i spoljnu. Kao što zid ima dve strane – jednu okrenutu prema spolja, jednu prema unutra – tako i svako telo ima granicu, zid. Kad upoznate prvo telo iznutra, postajete svesni drugog tela spolja.

Sada ste između: unutar prvog tela i na spoljašnjem zidu drugog. Drugo telo, eterično telo, nalik je zgušnjenom dimu. Možete da prođete kroz njega bez ikakvih teškoća, ali ono nije providno; ne možete spolja da vidite njegovu nutrinu. Prvo telo je čvrsto. Drugo telo je po obliku isto kao prvo, ali ono nije čvrsto.

Kad prvo telo umre, drugo nastavlja da živi još trinaest dana. Ono putuje sa vama. Posle trinaest dana, ono takođe umire. Nestaje, isparava. Ukoliko upoznate drugo telo dok je prvo još uvek živo, možete da budete svesni tog događaja.

Drugo telo može da izade iz vašeg tela. U meditaciji ponekad to drugo telo ode gore ili dole, a vi imate osećaj da je gravitaciona sila izgubila vlast nad vama; napustili ste zemlju. Međutim, kad otvorite oči vi ste na podu i znate da ste tu bili sve vreme. Osećanje da ste se podigli dolazi od drugog tela, ne od prvog. Za drugo telo ne postoji gravitacija, na taj način ćete u trenutku kad spoznate drugo telo osetiti izvesnu slobodu koja je nepoznata fizičkom telu. Sada ste u stanju da izlazite iz svog tela i da se vraćate.

To je drugi korak ukoliko hoćete da spoznate iskustva svog drugog tela. Metod nije težak. Poželite samo da budete izvan svog tela i bićete izvan njega. Sama želja je ispunjenje. Za drugo telo se ne ulaže nikakav napor zato što ne postoji gravitaciona sila. Za prvo telo to je teškoća zato što postoji gravitaciona sila. Ako želim da

dođem kod vas u kuću moram da se borim sa gravitacionom silom. Međutim, kad nema gravitacije, obična želja je dovoljna. To će se dogoditi.

Eterično telo je telo koje se aktivira u hipnozi. Prvo telo nije vezano za hipnozu; to je drugo telo. Tako osoba sa savršenim vidom može da oslepi. Ako hipnotičar kaže da ste oslepeli, vi ćete da oslepите samo zato što u to verujete. Na eterično telo se utiče; nagovor je upućen eteričnom telu. Na vaše drugo telo može da se utiče ukoliko ste u dubokom transu. Zdrav čovek može da se parališe samo ako mu se govori "vi ste paralisani". Hipnotičar ne sme da se služi rečima koje izazivaju sumnju. Ako kaže "izgleda da ste oslepeli", neće uspeti. On mora da bude potpuno siguran u to. Samo tako će nagovor delovati.

U drugom telu je zato dovoljno reći: "Izvan tela sam." Samo poželite da to budete i bićete izvan njega. Običan san pripada prvom telu. Prvo telo se – iscrpljeno dnevnim radom, napetošću – odmara. U hipnozi drugo telo odlazi na počinak. Kad ono ode na počinak vi možete sa njim da radite.

Razboleli ste se, imajte u vidu da sedamdeset i pet posto bolesti potiče od drugog tela i širi se na prvo. Drugo telo je do te mere podložno uticaju da studenti na prvoj godini medicine uvek oboljevaju od one bolesti o kojoj uče. Počinju da osećaju te simptome. Ako se uči o glavobolji, svako i neznajući krene u nutrinu i postavlja pitanje, "Da li me boli glava? Imam li te simptome?" Ulazak u nutrinu utiče na eterično telo, nagovor je primljen i glavobolja se projektuje, pojavila se.

Porodajni bol nije bol prvog već drugog tela. Putem hipnoze porodaj se stoga može učiniti potpuno bezbolnim – samo nagovorom. Postoje primitivna društva u kojima žene ne osećaju porodajne bolove zato što ta mogućnost nikad nije bila prisutna u njihovim umovima. Međutim, svaka vrsta civilizacije stvara zajedničke sugestije koje postaju deo očekivanja svakog njenog člana.

Pod hipnozom nema bolova. Čak se i hirurški zahvati mogu izvesti pod hipnozom bez bolova jer ako drugo telo prima nagovor da se neće pojaviti bolovi, bolova neće biti. Po meni svaka vrsta bolova i svaka vrsta zadovoljstva takođe potiče od drugog tela i širi se na prvo. Ako se nagovor izmeni, ista stvar koja je bila bolna može da postane prijatna i obrnuto.

Promenite nagovor, promenite eterični um i sve će se promeniti. Samo želite zdušno i dogodiće se. Potpuno je jedina razlika između želje i volje. Kad nešto potpuno želite, celim svojim umom, to postaje moć volje.

Ako potpuno želite da izađete iz svog fiziološkog tela, onda i možete da izađete. Tada postoji mogućnost da drugo telo upoznate iznutra, u suprotnom ne. Ako izađete iz svog fiziološkog tela, niste više između: unutar prvog i izvan drugog. Sada ste unutar drugog. Prvo telo nije.

Sada možete da postanete svesni drugog tela iznutra isto kao što ste postali svesni svog prvog tela iznutra. Budite svesni njegovog unutrašnjeg funkcionisanja, njegovih unutrašnjih mehanizama, unutrašnjeg života. Kad prvi put pokušate biće teško, ali potom ćete stalno biti unutar dva tela: prvog i drugog. Vaša pažnja će biti usmerena sada na dva carstva, dve dimenzije.

Tog trenutka kad uđete u drugo telo bićete na spoljnim granicama trećeg, astralnog. Što se astralnog tela tiče ne postoji potreba čak ni za bilo kakvom voljom. Dovoljna je samo želja da se bude unutra. Nema potrebe za potpunom. Ako hoćete da uđete unutra, možete to da učinite. Astralno telo je slično drugom magličasto, ali je prozirno. Tog trenutka stoga kad ste ispred njega bićete u njemu. Nećete čak ni znati da li ste unutra ili spolja zato što je granica prozirna.

Astralno telo je iste veličine kao prva dva tela. Sve do petog tela veličina se ne menja. Sadržaj se menja, ali veličina je uvek ista sve do petog tela. Kod šestog tela veličina prelazi u kosmičku. A sedmo telo nema ni veličinu, čak ni kosmičku.

Četvrto telo je potpuno bez zidova. Posmatrano iz trećeg tela nema čak ni prozirnog zida. Samo granica, bez zida, pa nema nikakvih teškoća da se u njega uđe niti potrebe za nekim metodom. Ko je dosegao treće telo vrlo lako će doći i do četvrtog.

Međutim, posle četvrtog tela javljaju se iste teškoće kao kad ste napuštali prvo telo, budući da mentalnog više nema. Peto telo je duhovno. Pre nego njega dosegnete ponovo nailazite na zid, ali ne na zid u istom smislu kakav je bio između prvog i drugog tela. Sada je to zid između različitih dimenzija. On je od druge ravni.

Četiri niža tela su sva vezana za jednu ravan. Podela je bila vodorava. Sada je vertikalna. Zato je zid između četvrtog i petog veći

od bilo kog između dva niža tela – budući da je naš uobičajeni način posmatranja vodoravan, a ne uspravan. Mi posmatramo s jedne na drugu stranu, a ne gore dole. Kretanje od četvrtog ka petom telu je kretanje od niže ka višoj ravni. Razlika nije između unutra i spolja, već između gore i dole. Sve dok ne počnete da upravljate pogled gore nećete moći da krenete ka petom telu.

Um uvek upravlja pogled na dole. Zato je joga protiv uma. Um teče na dole isto kao voda. Voda nikad nije korišćena kao simbol bilo kog duhovnog sistema zato što je njena prava priroda da teče na dole. Vatra je simbol mnogih sistema. Plamen se pruža prema gore; nikad nije usmeren na dole. Zato je za kretanje iz četvrtog u peto telo simbol vatra. Čovek mora da gleda gore; ne sme da obara pogled dole.

Kako gledati gore? Koji je to metod? Mora biti da ste čuli da u meditaciji oči moraju da budu upravljene gore prema *čakri adna*. Oči moraju da budu usmerene gore kao da hoćete da vidite unutrašnjost lobanje. Oči su samo simbol. Pravo pitanje je pitanje viđenja. Naše viđenje, sposobnost gledanja vezana je za oči, zato oči postaju sredstvo kojim se dolazi čak i do viđenja nutrine. Ako okrenete oči prema gore i vaše viđenje se upravlja prema gore.

Rada joga počinje sa četvrtim telom. Samo *hata* joga počinje sa prvim telom; druge joge počinju na drugim mestima. Teozofija počinje sa drugim telom, a drugi sistemi počinju sa trećim. Budući da civilizacija napreduje ka četvrtom telu, mnogi ljudi će biti u stanju da tu počnu. Međutim, oni će moći da koriste četvrto telo jedino ako su u prethodnim životima proradili prva tri. Svi koji proučavaju *rađa* jogu iz svetih spisa ili uče od svamija i gurua neznajući da li su ili nisu proradili svoja tri niža tela, neminovno će se razočarati budući da je nemoguće početi od četvrtog tela. Prvo se mora proći kroz prva tri. Tek tada može da se pojavi četvrto.

Četvrto je poslednje telo od kojeg se može početi. Postoje četiri joge: *hata* joga za prvo telo, *mantra* joga za drugo, *bhakti* joga za treće i *rađa* joga za četvrto. U drevnoj prošlosti svako je morao da počne sa prvim telom, međutim sada postoji mnogo vrsta ljudi: neko je u prethodnom životu stigao do drugog tela, neko drugi do trećeg itd. Ali, kad su u pitanju snovi, morate da počnete od prvog tela. Samo tada možete spoznati njihov svekoliki domet, njihov svekoliki spektar.

U četvrtom telu vaša svest mora da postane nalik vatri – mora da se izvija prema gore. Postoje mnogi načini da se to proverí. Na

primer, kad se um spušta prema seksu to je isto kao kad voda teče prema dole, zato što je središte seksa dole. U četvrtom telu čovek mora da počne da usmerava oči prema gore, a ne prema dole.

Ukoliko svest treba da ide gore, ona mora da počne od centra koji je iznad očiju, a ne ispod očiju. Postoji samo jedan centar iznad očiju odakle je moguć pokret na gore; čakra adna. Dva oka moraju da gledaju gore u pravcu trećeg oka.

Na treće oko se potseća na mnogo načina. U Indiji se devica i udata žena razlikuju po obojenom oboležju na trećem oku udate. Devica mora da gleda na dole ka centru seksa, međutim onog trenutka kad se uda ona mora da počne da usmerava pogled na gore. Prevaziđena seksualnost mora da zameni seksualnost. Kao pomagalo da ne zaboravi da gleda gore koristi se obojeni znak, *tilak*, na trećem oku.

Znak tilak se koristi na čelima veoma različitih ljudi: sanjasina, obožavatelja – koristi se veliki broj različitih znakova u boji. Moguće je, takođe, koristiti *čandan* – pastu od sandalovine. U trenutku kad se vaša dva oka usmere prema trećem oku u centru bukne veliki plamen; javlja se osećaj da nešto gori. Treće oko počinje da se otvara i mora da se hladi. Zato se u Indiji koristi pasta od sandalovine. Ona nije samo hladna; ona takođe poseduje i određeni miris koji je vezan za treće telo i njegovo transcendiranje. Hladnoća mirisa i određeno mesto gde se nalazi postaje vučna snaga prema gore, potsetnik na treće oko.

Ako zatvorite oči a ja stavim prst na mesto vašeg trećeg oka, ja zapravo neću dodirnuti treće oko, ali vi ćete početi da ga osećate. Čak je i takav pritisak dovoljan. Jedva dodir, samo nežno spuštanje prsta. Zato je dovoljan samo miris, nežan dodir i hladnoća čandana. Vaša će pažnja uvek biti usmerena od vaših očiju ka trećem oku.

Da bi se prošlo četvrto telo postoji samo jedna tehnika, jedan metod, a to je pogled usmeren prema gore. Kao metod se koristio *širšasan*, stoj na glavi, obrnuti položaj tela, zato što su oči obično usmerene na dole. Kad stojite na glavi oči su i dalje usmerene na dole, samo što je sad dole gore. Tok energije na dole promeniće se u tok prema gore.

To je razlog što neki u meditaciji, čak i ne znajući, zauzimaju obrnuti položaj. Počeće da rade *širšasan* zato što se menja tok energije. Njihov um je tako usmeren na tok energije prema dole da kad energija promeni smer toka oni osećaju nelagodnost. Kad počnu

da rade stoj na glavi oni se opet osećaju dobro zato što energija ponovo teče prema dole. Međutim, ona u stvari ne teče prema dole. U odnosu na vaše centre, vaše čakre, energija se kreće prema gore.

Širšasan se zato koristio kao metod da vas od četvrtog odvede do petog tela. Osnovna stvar koju treba da zapamtite jeste pogled usmeren na gore. To se može postići *tratakom* – zurenjem u nepomičan objekat, usredsređivanjem na Sunce, na bilo koji od velikog broja mogućih objekata. Međutim, bolje je usmeriti se prema nutrini. Samo zatvorite oči!

Ali, prvo, prvo morate da prodete četiri tela. Samo tada to može biti od pomoći, u suprotnom je beskorisno. U suprotnom može da bude uznemiravajuće, može da izazove razne vrste mentalnih oboljenja, jer će uzdrmati svekoliku doslednost sistema. Četiri tela gledaju prema dole, a vašim unutrašnjim umom vi gledate prema gore. Sva je prilika da se na taj način izazove šizofrenija.

Po meni, šizofrenija je posledica toga. Zato obična psihologija ne može dublje da razume šizofreniju. Šizofreni um radi istovremeno u suprotnim smerovima: stoji spolja i posmatra unutra; stoji spolja pogleda usmerenog gore. Celi vaš sistem mora da bude u skladu. Ako niste upoznali svoje fizičko telo iznutra, onda vaša svest mora da bude okrenuta prema dole. To je zdravo; podešenost je ispravna. Ne smete nikad um koji ide prema spolja da usmeravate prema gore inače je posledica šizofrenija, podela.

Osnovni razlog što se kod ljudi javlja podeljena ličnost su naše civilizacije, naše vere. One se nisu bavile potpunim skladom. Postoje učitelji koji čak i ljude koji nisu prodrli ni unutar svog vlastitog fizičkog tela podučavaju metodama za kretanje na gore. Ti metodi počinju da daju rezultate i deo čoveka ostaje izvan vlastitog tela dok se drugi deo kreće prema gore. To dovodi do razdvajanja ta dva dela, taj čovek će postati dve ličnosti: ponekad jedna, ponekad druga; Džekil i Hajd.

Velika je verovatnoća da jedna osoba postane sedam ličnosti istovremeno. Tada je rasep potpun. Ona je postala sedam različitih energija. Jedan njen deo se kreće prema dole, držeći se prvog tela; drugi se drži drugog tela, sledeći trećeg. Jedan deo ide prema gore; drugi na neko drugo mesto. Ta osoba više nema središte.

Gurdijev je imao običaj da kaže da je takva osoba nalik kući čiji je gospodar odsutan a svaki sluga tvrdi da je on gospodar. Niko to ne može da porekne budući da je sam gospodar odsutan. Kad neko dođe

i zakuca na vrata, sluga koji je najbliži postaje gospodar. Sledećeg dana drugi sluga otvori vrata i tvrdi da je gospodar.

Šizofreničar nema središte. Svi smo mi nalik tome! Prilagodili smo se društvu i to je sve. Razlika je samo u stepenu. Gospodar je odsutan ili spava i svaki naš deo polaže pravo na to mesto. Kad se javi seksualni poriv, seks postaje gospodar. Smrtnost, porodica, vera – sve će se poricati. Seks će postati apsolutni vlasnik kuće. A potom, kad poriv utihne, sledi nezadovoljstvo. Razum preuzima vlast i kaže, "Ja sam gospodar." Sada će razum polagati pravo na celu kuću i poreći da je seks kod kuće.

Svako polaže pravo na celu kuću. Kad se pojavi gnev, on postaje gospodar. Tada nema razuma, nema svesti. Ništa se ne može pomešati sa gnevom. Zbog toga ne možemo da razumemo druge. Osoba koja voli i razbesni se i odjednom nema više ljubavi. Tada smo u nedoumici kako da je shvatimo, da li voli ili ne. Ljubav je bila samo sluga a gnev je takođe samo sluga. Gospodar je odsutan. Zato obično ne možete da se oslonite na bilo koga. On nije svoj gospodar; svaki sluga može da preuzme mesto. On nije jedan; on nije jedinstvo.

Ono što hoću da kažem jeste da čovek ne treba da eksperimentiše sa tehnikama usmeravanja pogleda na gore dok nije prošao svoja prva četiri tela. U suprotnom će se stvoriti rasep koji će biti nemoguće premostiti i čovek će morati da sačeka sledeći život da bi ponovo počeo. Bolje je primenjivati tehnike koje počinju od početka. Ukoliko ste prošli kroz svoja prva tri tela u prošlim rođenjima, onda ćete ih sada proći u trenutku. Neće biti nikakvih teškoća. Teritorija vam je poznata; znate put. U trenutku će se pojaviti pred vama. Prepoznacete ih – prošli ste ih! Tada možete da krenete dalje. Istrajavam zato na tome da se uvek počne od prvog tela. Svako!

Krenuti od četvrtog tela je veoma značajno. Do četvrtog tela ste čovek. Sada postajete nadčovek. U prvom telu ste samo životinja. Čovečanstvo počinje da postoji tek sa drugim telom. A tek u četvrtom dolazi do potpunog procvata. Civilizacija nikad nije prevazišla četvrto telo. Izvan četvrtog tela znači izvan čoveka. Hrista ne možemo da svrstamo kao ljudsko biće. Buda, Mahavira, Krišna su izvan čoveka. Oni su nadljudi.

Pogled usmeren prema gore je skok od četvrtog tela. Kad posmatram svoje prvo telo spolja, samo sam životinja sa mogućnošću da budem čovek. Jedina je razlika u tome što mogu da postanem čovek

a životinja ne može. U sadašnjim prilikama i čovek i životinja su ispod čovečanstva, podljudi. Međutim, imam mogućnost da to prevazidem. Od drugog tela nadalje počinje procvat ljudskog bića.

Nama čak i neko u četvrtom telu deluje nadljudski. On to nije. Ajnštajn i Volter deluju kao nadljudi, ali oni to nisu. Oni su potpuni procvat ljudskog bića a mi smo *ispod* ljudskog, pa su oni iznad nas. Međutim oni nisu iznad ljudskog. Samo su Buda, Hrist ili Zaratustra više od ljudskog. Usmeravajući svoj pogled od četvrtog tela prema gore, uzdižući svoju svest prema gore, oni su prešli granice uma; transcendirali su mentalno telo.

Postoje poređenja vredna našeg razumevanja. Muhamed usmeravajući pogled prema gore kaže da mu je došlo nešto odozgo. Mi tumačimo to *odozgo* geografski pa nebo postaje prebivalište bogova. Nama *gore* znači nebo; *dole* sloj ispod zemlje. Međutim, kad tako tumačimo znači da nismo razumeli simbol. Kad Muhamed gleda prema gore on ne usmerava pogled prema nebu; on okreće pogled prema čakri adna. Kad kaže da mu je nešto došlo odozgo, on ispravno oseća. Međutim, 'gore' za nas ima drugačije značenje.

Na svakoj slici Zaratustra upravlja pogled prema gore. Njegove oči nikad ne gledaju dole. Njegov pogled je bio upravljen prema gore kad je prvi put video božansko. Božansko mu se približilo u vidu plamena. Zato Persijanci obožavaju vatru. To osećanje vatre dolazi od čakre adna. Kad je pogled usmeren na gore, u toj tački se oseća vatra, kao da sve gori. Zahvaljujući toj vatri vi se preobražavate. Niže biće sagoreva, prestaje da bude, a više biće se rada. To se podrazumeva pod "prolaskom kroz vatru".

Posle petog tela ulazite u još jedno carstvo, drugu dimenziju. Od prvog do četvrtog tela kretanje je od spolja prema unutra; od četvrtog do petog je od dole prema gore; od petog je od ega ka ne-egu. Sada se menja dimenzija. Nije više pitanje spolja, unutra, dole, gore. Pitanje je 'ja' i 'ne-ja'. Sada pitanje glasi postoji li središte ili ne.

Čovek je sve do petog tela bez središta – podeljen na različite delove. Samo za peto telo postoji središte: jednina, jedinstvo. Međutim, središte postaje ego. To središte će sada postati smetnja daljem napretku. Morate da napustite svaki most koji ste prešli. Bili su od pomoći za prelazak, ali postaće prepreka ako se za njih vezujete.

Posle petog tela središte mora da postoji. Gurdijev kaže da je peto središte kristalizacija. Tu nema slugu; gospodar je preuzeo komandu. Sada je gospodar gospodar. On se probudio; vratio se. Kad je gospodar prisutan, sluge se povlače; učute.

Kad udete u peto telo dolazi do kristalizacije ega. Međutim tada, da bi dalje napredovanje bilo moguće, ta kristalizacija mora da nestane, da se izgubi u praznini, u kosmičkom. Samo ko poseduje može da izgubi, zato je besmisleno govoriti o nestajanju ega pre petog tela. Nema ego, kako onda da ga izgubite? Ili, može da se kaže da imate suviše ega, svaki sluga ima ego. Posedujete više ega, više ličnosti, više duša, ali ne jedinstveni ego.

Ne možete da izgubite ego budući da ga nemate. Bogat čovek može da se odrekne svog bogatstva, ali ne i siromah. On nema čega da se odrekne, nema šta da izgubi. Međutim, postoje siromašni ljudi koji razmišljaju o odricanju. Bogat čovek se boji odricanja zato što poseduje nešto što može da izgubi, a siromah je uvek spreman na odricanje. On je spreman, ali nema čega da se odrekne.

Peto telo je najbogatije. Ono je vrhunac svega što je moguće ljudskom biću. Peto telo je vrhunac individualnosti, vrhunac ljubavi, saosećanja, svega što je vredno. Trnje je prošlost. Sada se i cvet mora izgubiti. Tada će ostati samo miris, nema više cveta.

Šesto telo je carstvo mirisa, kosmičkog mirisa. Nema cveta, nema središta. Krug, ali bez središta. Može se reći da je sve postalo središte, ili da sada nema više središta. Samo rečito osećanje postoji. Nema rascepa, nema podele – čak ni podele pojedinca na "ja" i "ne-ja", "ja" i "drugi". Nikakva podela ne postoji.

Pojedinac znači može da se izgubi na dva načina: jedan, šizofren, rascepljen na mnoge podličnosti; i drugi, kosmički – izgubljen u vrhunskom, izgubljen u velikom, najvećem, Brahmi; izgubljen u prostoru. Sada cvet nije, ali miris jeste.

I cvet je uznemirenje, ali kad samo miris jeste, to je savršenstvo. Sada više nema izvora, pa ne može umreti. Besmrtan je. Sve što ima izvor umreće, ali sada cvet nije, znači nema izvora. Miris nema uzroka, pa nema smrti i nema granica. Cvet ima svoja ograničenja; miris je neomeđen. On nema prepreka. On se širi i širi i izlazi izvan.

Posle petog tela više se ne postavlja pitanje gore, dole, na stranu, unutra, spolja. Postavlja se pitanje da li biti sa egom ili bez ega. A ego je najteže izgubiti. Ego nije problem sve do petog tela budući da napredovanje ispunjava ego. Niko ne želi da bude šizofren; svako

više voli da poseduje kristalizovanu ličnost. Svaki *sadhaka*, svaki tragač, stoga, može da napreduje do petog tela.

Ne postoji metod za napredovanje dalje od petog tela zato što je svaki metod vezan za ego. Onog trenutka kad posegnete za metodom, ego jača. Zato svako ko se bavi prevazilaženjem petog tela govori o ne-metodi. Govori o ne-načinu, ne-tehnici. Sada nema više *kako*. Posle petog tela nijedan metod nije moguć.

Neki metod možete da koristite do petog tela, ali posle toga nijedan metod nije od koristi zato što *korisnik* treba da se izgubi. Ako upotrebite nešto, korisnik će ojačati. Njegov ego će nastaviti da se kristalizira; postaće nukleus kristalizacije. Zato oni koji su ostali u petom telu govore da su beskrajne duše, beskrajni duhovi. Oni razmišljaju o svakom duhu kao da je atom. Dva atoma ne mogu da se sretnu. Oni su bez prozora, bez vrata; zatvoreni prema svemu spolja izuzev prema sebi.

Ego nema prozore. Možete da upotrebite Lajbnicovu reč: 'monade'. Oni koji ostanu u petom telu postaju *monade*: atomi bez prozora. Sada ste sami i sami i sami.

Međutim, taj kristalizirani ego treba da se izgubi. Kako da se izgubi kad ne postoji metod? Kako da se prevaziđe kad nema staze? Kako pobeći od njega? Nema vrata. Zen monasi govore o kapiji bez kapije. Nema više kapije, a ipak treba je proći.

Šta valja činiti? Kao prvo: ne poistovetite se sa tom kristalizacijom. Budite samo svesni tog zatvorenog doma "ja". Samo budite toga svesni – ne činite ništa – i eto eksplozije! Prevazićete je.

U zenu postoji parabola...

Jaje guske se stavi u bocu. Guska se izlegne iz tog jajeta i počne da raste, ali grlić flaše je tako mali da guska ne može da izađe iz boce. Ona raste i raste i boca je isuviše mala da bi u njoj živela. Ili se boca mora uništiti da bi se spasila guska, ili će guska umreti. Tragač pita: "Šta valja učiniti? Ne želimo da izgubimo ni jedno ni drugo. Valja da se spase guska ali i boca. Šta da se čini?" To je pitanje koje postavlja peto telo. Kad nema izlaza a guska raste, kad je kristalizacija očvrstnula, šta tada činiti?

Tragač ulazi u sobu, zatvara vrata i počinje da razmišlja o tome. Šta učiniti? Postoje naizgled samo dve mogućnosti: ili razbiti bocu i spasiti gusku, ili pustiti da guska umre i spasiti bocu. Meditant nastavlja da razmišlja i razmišlja. Smisli nešto, ali odbaci pomisao jer nema načina da se to uradi. Učitelj ga vraća nazad da još razmišlja.

Tokom mnogih noći i mnogih dana tragač razmišlja, ali nema načina da se to ostvari. Konačno dolazi trenutak kad razmišljanje prestane. On izleće vičući: "Eureka! Guska je izašla!" Učitelj nikad ne pita kako, budući da je sve glupost.

Tako posle petog tela problem postaje zen koan. Potrebno je samo biti svestan kristalizacije – i guska je napolju! Dode trenutak kad ste napolju; nema "ja". Kristalizacija je postignuta i izgubljena. Za peto telo je kristalizacija – središte, ego – suštinski. Kao prolaz, kao most, to je bila nužnost; na drugi način se ne bi prošlo kroz peto telo. Sada, međutim, više nije potrebno.

Postoje osobe koje su postigle peto telo a da nisu prošle kroz četvrto. Osoba koja poseduje mnoga bogatstva dosegla je peto telo; ona se kristalizirala na neki način. Osoba koja je postala predsednik neke države se kristalizirala na neki način. Hitler, Musolini su se kristalizirali na neki način. Međutim, kristalizacija se odvija u petom telu. Ukoliko četiri niža tela nisu u skladu sa petim, onda kristalizacija prerasta u bolest. Mahavira i Buda su se kristalizirali, ali njihova kristalizacija je drugačija.

Svi čeznemo da ispunio ego zato što je naša najveća potreba da dosegne peto telo. Međutim, ako izaberemo prečicu, na kraju ćemo se izgubiti. Najkraći put je preko bogatstva, moći, politike. Ego se može postići, ali to je lažna kristalizacija; ona nije u skladu sa potpunom ličnošću. To je kao kurje oko koje se napravi na vašem stopalu i kristalizira se. To je lažna kristalizacija, neprirodna izraslina, bolest.

Ako guska izade iz petog, naći ćete se u šestom telu. Od petog do šestog tela je carstvo tajne. Do petog tela mogu da se koristiti naučne metode, pa je stoga joga od koristi. Međutim, posle toga ona nema značaja, budući da je joga metodologija, naučna tehnika.

U petom telu je zen od velike koristi. To je metod za prelazak iz petog u šesto telo. Zen je doživeo procvat u Japanu ali je njegov osvit u Indiji. On vuče korene iz joga. Joga se rascvetala u zen.

Zen je bio vema privlačan Zapadu budući da je ego Zapdnjaka, u izvesnom smislu, kristaliziran. Na Zapadu su gospodari sveta; oni poseduju sve. Međutim, ego se kristalizirao pogrešnim procesom. On se nije razvio transcendiranjem prvih četiri tela. Zen je stoga postao privlačan za Zapad, ali on neće pomoći budući da je kristalizacija ostvarena na pogrešan način. Gurdijev je od veće pomoći

Zapadu zato što on radi od prvog tela ka petom. On nije od pomoći posle petog tela. Samo do petog, do kristalizacije. Njegovim tehnikama možete da ostvarite pravu kristalizaciju.

Zen je bio samo zabava za Zapad zato što mu koreni nisu tu. Zen je na Istoku prošao dugi proces razvoja počevši od hata joga i kulminirajući u Budi. Prošle su hiljade i hiljade godina poniznosti; ne ega već pasivnosti, ne pozitivnog delanja već prijemljivosti – dugog vremena ženskog uma, prijemljivog uma. Zen može biti od koristi na Istoku zato što su drugi metodi, drugi sistemi radili na četiri niža tela. Ta četiri tela postali su koreni i zen je mogao da procveta.

Zen je danas postao gotovo beznačajan u Japanu. Razlog je što je Japan gotovo potpuno postao Zapad. Nekada su Japanci bili najponizniji ljudi, ali sada je njihova poniznost samo predstava. To više nije deo njihove srži. Zen se iskorenio u Japanu i postao popularan sada na Zapadu. Međutim, on je popularan samo zbog lažne kristalizacije ega.

Na putu od petog ka šestom telu zen je od velike koristi. Međutim, samo tada, ni pre ni posle. Potpuno je beskoristan za druga tela, čak štetan. Držati časove na univerzitetском nivou u osnovnoj školi ne samo da nije od koristi već može da bude i štetno.

Ukoliko koristite zen pre petog tela možete da iskusite *satori*, ali to nije *samadhi*. Satori je lažni samadhi. To je uvid u samadhi, ali samo uvid. Kad je u pitanju četvrto telo – mentalno telo – satori može da razvije umetničku, estetsku crtu. Razviće u vama osećanje lepote; stvorice osećanje da vam je dobro, ali vam neće pomoći u kristalizaciji. Neće vam pomoći u prelasku iz četvrtog u peto telo.

Zen je koristan samo posle kristalizacije. Guska je izvan boce neznajući *kako*. Međutim, samo tada može da se primeni, tek pošto su se koristili mnogi drugi metodi. Slikar može da slika zatvorenih očiju; može da slika kao da je to igra. Glumac može da glumi kao da ne glumi. Gluma, zapravo, postaje savršena tek kad deluje da nije gluma. Ali, za to je potrebno mnogo godina rada, mnogo godina vežbe. Sada je glumac potpuno opušten, ali ta opuštenost se ne postiže za jedan dan. Ona zahteva vlastite metode.

Hodamo, ali nikad ne znamo kako to postizemo. Ako vas neko upita kako hodate vi odgovarate, "Samo hodam. Nema tu nikakvog *kako*. Međutim, *kako* je tu kad dete počinje da hoda. Ono uči. Kad bi ste detetu rekli da za hodanje nije potreban nikakav metod – "samo hodaj!" – to bi bila glupost. Dete to ne bi razumelo. Krišnamurti je

govorio na taj način, govorio je odraslima sa dečijim umovima: "Umete da hodate. Samo hodajte!" Ljudi slušaju. Očarani su. Jednostavno! Hodati ne koristeći nikakv metod. Svako, stoga ume da hoda.

I Krišnamurti je postao privlačan na Zapadu i to samo zbog toga. Ako obratite pažnju na hata jogu ili mantra jogu ili bhakti jogu ili rada jogu ili tantru, sve to izgleda tako dugačko, mukotrpno, tako teško. Potrebni su vekovi rada, rođenja i rođenja. Oni ne mogu da čekaju. Neka prečica, nešto na brzinu mora da postoji. Zato im je Krišnamurti privlačan. On kaže, "Samo hodajte. Ušetaćete u Boga. Nema metode." Međutim najmučnije je dostići ne-metod. Glumiti kao da ne glumiš, govoriti kao da ne govoriš, hodati nenaporno kao da ne hodaš, zasnovano je na dugotrajnom naporu.

Rad i napor su nužni; oni su potrebni. Ali, oni imaju granicu. Oni su potrebni do petog tela, ali su beskorisni na putu od petog do šestog. Nikud nećete stići; guska nikad neće izaći.

To je problem sa indijskim joginima. Njima je teško da prođu peto telo zato što su očarani metodama, hipnotisani metodama. Uvek su se služili metodama. Postoji jasna nauka sve do petog tela i oni su lako napredovali. Bio je to napor – ali su mogli to da ostvare! Nije važno koliki napor je bio potreban, to im nije bio problem. Nije važno koliki je trud, oni su mogli da ga ulože. Međutim u petom telu moraju da pređu iz carstva metoda u ne-metod. Sada su u nedoumici. Sednu, zaustave se. Za mnoge tragače peto telo označi kraj.

Zato se govori o pet tela, a ne o sedam. Oni koji su stigli samo do petog misle da je tu kraj. To nije kraj; to je novi početak. Sada se valja pokrenuti od individualnog ka ne-individualnom. Zen, ili metodi nalik zenu, ako se rade bez napora mogu biti od koristi.

Zazen znači samo sedeti, ne raditi ništa. Čovek koji je radio mnogo to ne može da shvati. Samo sedeti i ne raditi ništa! To je nepojmljivo. Gandhi nije mogao to da pojmi. On kaže, "Okreću moj točak. Nešto se mora raditi. To je moja molitva, moja meditacija." Ne-delanje njemu znači ne raditi ništa. Ne-delanje poseduje vlastito carstvo, vlastito blaženstvo, vlastito podešavanje, ali to je na putu od petog ka šestom telu. Pre toga se ne može razumeti.

Od šestog ka sedmom telu nema čak ni ne-metode. Metod je izgubljen u petom telu, a ne-metod u šestom. Jednog dana se jednostavno zateknete u sedmom telu. Čak je i kosmos nestao; samo

ništavilo jeste. Jednostavno se dogodi. To se dogodi na putu od šestog ka sedmom telu. Neuzrokovano, neznano.

Samo kad je neuzrokovano ono nije vezano za ono što prethodi. Da postoji uzrok postojao bi kontinuitet i biće ne bi moglo da se izgubi čak ni u sedmom telu. Sedmo telo je potpuno nebvstvovanje: nirvana, praznina, ne-postojanje.

Ne postoji mogućnost kontinuiteta u kretanju od postojanja ka ne-postojanju. To je samo neuzrokovani skok. Da postoji uzrok postojao bi kontinuitet i bilo bi isto kao šesto telo. Zato o kretanju od šestog ka sedmom telu ne može čak ni da se govori. To je prekid, jaz. Nešto je bilo i nešto sad jeste – ali ne postoji veza između toga dvoga.

Nešto je samo nestalo i nešto se pojavilo. Između toga nema veze. Kao da je na jedna vrata gost izašao a drugi gost ušao sa druge strane. Odlazak jednog nije ni u kakvoj vezi sa dolaskom drugog. Oni nisu povezani.

Sedmo telo je vrhunac, zato što ste sada prevazišli svet uzroka. Dosegli ste prvobitni izvor, ono što je postojalo pre postanka i što će biti posle uništenja. Stoga između šestog i sedmog tela nema čak ni ne-metode. Ništa nije od koristi; sve može da predstavlja smetnju. Između kosmičkog i ništavila samo je događaj: neuzrokovani, nepripremljeni, netražen.

To se događa trenutno. Potrebno je samo zapamtiti jedno: ne smete se vezivati za šesto telo. Vezivanje će vas sprečiti da odete u sedmo telo. Ne postoji pozitivan način da dospete do sedmog tela, ali može da postoji negativna smetnja. Možete se vezati za Brahma, kosmos. Možete reći, "Dosegao sam!" Ko kaže da je dosegao ne može da uđe u sedmo telo.

Ko kaže, "Znao sam", ostaje u šestom telu. Oni koji su napisali *Vede* ostali su u šestom telu. Samo je Buda prošao šesto telo zato što je rekao, "Ne znam." On odbija da odgovori na konačna pitanja. On kaže "Niko ne zna. Niko nikad nije znao." Budu nisu mogli da shvate. Oni koji su ga čuli rekli su, "Ne, naši učitelji su znali. Oni kažu Brahma jeste." Ali, Buda govori o sedmom telu. Nijedan učitelj ne može da kaže da je spoznao sedmo telo zato što tog trenutka kad to kažete gubite vezu sa njim. Kad spoznate, ne možete to da kažete. Do šestog tela simboli mogu da izraze, ali ne postoji simbol za sedmo telo. To je samo praznina.

U Kini postoji hram koji je potpuno prazan. U njemu nema ničeg: ni likova, ni svetih spisa, ničeg. To su samo prazni, goli zidovi. Čak i sveštenik obitava napolju. On kaže, "Sveštenik može da bude samo izvan hrama; on ne može da bude unutra." Ako upitate sveštenika gde je božanstvo hrama on će reći, "Vidi ga!" – a tamo praznina; nema nikog. On će reći, "Gledaj! Ovde! Sada!" a tamo samo ogoljen, prazan hram.

Ako tražite predmete ne možete iz šestog da predete u sedmo telo. Postoje negirajuće pripreme. Potreban je negirajući um, um koji ničemu ne teži – čak ni mokši, čak ni spasenju, čak ni nirvani, čak ni istini; um koji ništa ne čeka – čak ni Boga, Brahmū. Samo jeste, bez težnje, bez čežnje, bez želje. Samo jeste. Tada se dogodi... čak i kosmos nestane.

U sedmo telo možete da ulazite postepeno. Počnite od fizičkog i radite u eteričnom, potom astralnom, mentalnom i duhovnom telu. Sve do petog tela možete da radite, a posle, posle petog, samo budite svesni. Tada delanje nije važno; svest je važna. I konačno, na putu od šestog ka sedmom čak ni svest nije važna. Samo jeste, biti. To je potencijal našeg semena. To je naš potencijal.

8.

*POSTATI
I BITI*

*Molimo Te kaži nam nešto o napetosti i
opuštanju sedam tela.*

Postojanje je praizvor svekolike napetosti. Čovek se stalno upinje da postane nešto; niko ne može da uživa u sebi kakav jeste. Biće se ne prihvata, biće se poriče, a nešto drugo se uzima kao ideal čijem se ostvarenju teži. Osnovnu napetost stoga uvek proizvodi razlika između toga što jeste i onog što želite da postanete.

Želite da postanete nešto. Napetost znači da niste zadovoljni sa onim što jeste, i čeznete da budete ono što niste. Napetost stvara razlika između to dvoje. Ono što želite da postanete je pritom zanemarljivo. Nije važno da li želite da postanete imućni, slavni, moćni ili želite da budete slobodni, oslobođeni, da budete božanski, čak i kad čeznete za spasenjem, *mokšom*, napetost će se uvek pojaviti.

Napetost stvara svaka želja da se nešto ostvari u budućnosti što se pritom razlikuje od onog *kakvi jeste*. Što je ideal manje ostvarljiv, to je neminovno veća napetost. Čovek koji je materijalista obično nije toliko napet kao čovek koji je pobožan, zato što pobožan čovek čezne za nemogućim, za dalekim. Razdaljina je tako velika da samo velika napetost može da popuni jaz.

Napetost znači jaz između onog što jeste i što želite da budete. Ako je jaz veliki i napetost će biti velika. Ako je jaz mali, napetost će biti mala. A ako jaza uopšte nema, znači da ste zadovoljni onim što jeste. Drugim rečima, ne čeznete da budete ništa drugo do ono što jeste. Vaš um tada postoji *u trenutku*. Nema razloga za napetost:

ugodno vam je sa sobom. Vi ste u Taou. Po meni, ako nema jaza znači da ste pobožni, da ste u *dharmi*.

Jaz može imati više slojeva. Ako je čežnja fizička, napetost će biti fizička. Ako težite određenom telu, određenom obliku – ako čeznete za nečim drugim od onog što jeste na fizičkoj ravni – napetost je tada u vašem fizičkom telu. Neko želi da bude lepši. Telo tada postaje napeto. Ta napetost počinje u prvom telu, fiziološkom, ali je uporna, stalna, može da prodre dublje i raširi se na druge omotače bića.

Ako čeznete za psihičkim moćima, napetost počinje na psihičkoj ravni i širi se. To širenje nalikuje onom kad bacite kamen u jezero. On pada na određenom mestu u vodu, ali vibracije koje izazove širiće se u beskonačno. Napetost, stoga, može da počne u bilo kom od sedam tela, ali je prvobitni izvor uvek isti: jaz između stanja koje jeste i stanja za kojim se čezne.

Napetost se rada ako imate određenu vrstu uma i želite da ga promenite, preobrazite – ako želite da budete mudriji, pametniji. Napetosti nema jedino kad sebe prihvatimo u potpunosti. To potpuno prihvatanje je čudo, jedino čudo. Jedino što može da iznenadi jeste osoba koja je u potpunosti prihvatila sebe.

Samo postojanje je ne-napetost. Napetost se javlja uvek zbog pretpostavljenih, ne-postojećih mogućnosti. U sadašnjosti nema napetosti; napetost je uvek okrenuta budućnosti. Ona proističe iz mašte. Sebe možete da zamislite kao nešto drugo nego što jeste. Ta mogućnost koja je zamišljena stvorice napetost. Što je osoba maštovitija, to je veća napetost moguća. Mašta je postala rušilačka.

Mašta može da bude i konstruktivna, stvaralačka. Ako se vaša svekolika sposobnost zamišljanja usmeri na sadašnjost, na trenutak, a ne na budućnost, onda svoje postojanje možete da vidite kao poeziju. Vaša mašta ne stvara čežnju; ona se primenjuje u životu. Življenje u sadašnjosti je izvan napetosti.

Životinje nisu napete, drveće nije napeto, budući da nemaju sposobnost da maštaju. Oni su ispod napetosti, a ne izvan nje. Njihova napetost je samo mogućnost; nije se ostvarila. Oni se razvijaju. Doći će trenutak kada će napetost eksplodirati u njihovim bićima i oni će početi da čeznu za budućnošću. To će se nužno dogoditi. Mašta postaje aktivna.

Prva stvar zbog koje mašta postaje aktivna jeste budućnost. Stvarate slike i budući da one ne odgovaraju stvarnosti, nastavljate da stvarate nove i nove slike. Ali, kad je u pitanju sadašnjost, obično

niste u stanju da shvatite maštu vezanu za nju. Kako možete da budete maštoviti u sadašnjosti? Izgleda da nema potrebe. To mora da se shvati.

Ukoliko možete da budete *svesno prisutni* u sadašnjosti, onda nećete živeti u svojoj mašti. Tada će mašti biti dopušteno da stvara u sadašnjosti. Potrebna je samo prava usmerenost. Kad je mašta usmerena na stvarnost ona postaje stvaralačka. Stvaralaštvo može da se ispolji u bilo kom obliku. Ako ste pesnik, biće to eksplozija poezije. Poezija neće biti čežnja za budućnošću, već izraz sadašnjosti. Ili, ako ste slikar, eksplozija će biti slikarska. Slika neće biti nešto što ste vi zamislili, već nešto što ste spoznali i proživeli.

Sadašnjost vam je data kad ne živite u mašti. Možete da je izrazite, ili možete da se povučete u tišinu.

Ta tišina više neće biti uobičajena mrtva tišina. Ta tišina je izraz sadašnjeg trenutka. Trenutak je tako dubok da se može izraziti samo kroz tišinu. Čak ni poezija nije podesna, slika nije podesna. Nikakav izraz nije moguć. Tišina je jedini izraz. Ta tišina nije nešto negativno, već naprotiv pozitivni procvat. Nešto je procvalo u vama, cvet tišine, a kroz tu tišinu izraženo je sve ono što živite.

Još se nešto mora shvatiti. Ovaj izraz sadašnjosti putem mašte nije ni maštanje o budućnosti, ni odgovor na prošlost. Ono nije izraz nikakvog iskustva koje je bilo poznato. To je iskustvo iskustva – kako ga živite, kako vam se događa. Nije proživljeno iskustvo, već živi proces iskušavanja.

Iskustvo i iskušavanje nisu dve stvari. To je jedno te isto. Nema slikara. Samo iskušavanje postaje slikar; samo iskušavanje je izrazilo sebe. Niste vi tvorac. Vi ste stvaralaštvo, živuća energija. Niste pesnik; vi ste poezija. Iskustvo nije ni za budućnost ni za prošlost; nije ni iz budućnosti, niti iz prošlosti. Sam trenutak je postao večnost, i sve proističe iz njega. To je procvat.

To cvetanje će imati sedam slojeva, isto kao što napetost ima sedam slojeva. Postojeće u svakom telu. Na primer, Ako se dogodi na fiziološkoj ravni, postaće lepi u sasvim novom smislu. Ta lepota nije u obliku već u bezobličju, ne vidljiva već u nevidljivom. Ukoliko možete da osetite taj trenutak ne-napetosti u svom telu, spoznaćete ugodnost kakvu ranije niste poznavali, pozitivnu ugodnost.

Poznata su nam stanja ugodnosti koja su negativna: negativna u smislu da kad nismo bolesni mi kažemo da smo zdravi. To zdravlje je jednostavna negacija bolesti. U tome nema ničeg pozitivnog; samo

bolest nije prisutna. Medicinska odrednica zdravlja je da ste zdravi ukoliko niste bolesni. Međutim, zdravlje ima i pozitivnu dimenziju. To nije samo odsustvo bolesti; to je prisustvo zdravlja.

Vaše telo može da bude ne-napeto samo ako živite u postojanju od trenutka do trenutka. Ako jedete i taj trenutak postane večnost, nema ni prošlosti ni budućnosti. Sam proces jedenja je sve što jeste. Ne radite ništa; postali ste rad. Neće biti napetosti; vaše telo će se osećati ispunjeno. Ili, vodite ljubav a seks nije samo oslobađanje seksualne napetosti već pozitivan izraz ljubavi – ako taj trenutak postane potpun, celina, vi ste u potpunosti – tada ćete spoznati pozitivnu ugodnost u svom telu.

Ako trčite i trčanje postane potpunost vašeg postojanja; ako *ste* osećanja koja vam dolaze, ne nešto odvojeno od njih već jedno sa njima; ako nema budućnosti, ako se ne trči prema nekom cilju, kad je trčanje samo sebi cilj – tada ćete spoznati pozitivnu ugodnost. Tada je vaše telo ne-napeto. Na fiziološkom nivou ste spoznali trenutak ne-napetog življenja.

Sve ovo važi za svako od sedam tela. Razumeti trenutak ne-napetosti u prvom telu je lako zato što već znamo da su za telo moguće dve stvari: bolest, pozitivno oboljenje; negativno određeno kao neugodnost i odsustvo bolesti. To smo već naučili, pa možemo da shvatimo i treću mogućnost, pozitivnu ugodnost, zdravlje. Međutim, malo je teže shvatiti šta je ne-napetost u drugom telu, eteričnom, budući da o njemu još ništa ne znate. Ipak, izvesne stvari se mogu razumeti.

Snovi se u osnovi odnose na drugo telo, eterično. Obično kad razgovaramo o snovima onda govorimo o snovima eteričnog tela. Međutim, ako vaše fizičko telo živi u napetosti, onda će ono stvarati brojne snove. Na primer, ako ste gladni ili postite, stvara se određena vrsta snova. To je fiziološko snevanje. Ono se ne tiče eteričnog tela.

Eterično telo ima vlastitu napetost. Eterično telo nam je poznato samo u snovima, pa ako je eterično telo napeto, san prerasta u košmar. Sada ćete čak i u snu biti napeti; napetost vas prati.

Prva napetost u eteričnom telu odnosi se na ispunjenje vaših želja. Svi sanjamo o ljubavi. Seks je fiziološka pojava; ljubav nije. Ljubav nema nikakve veze sa fizičkim telom, ona je vezana za eterično telo; ali ako je neispunjena, onda čak i fizičko telo može zbog toga da pati. Nema samo vaše fizičko telo potrebe koje se

moraju zadovoljiti, potrebe ima i vaše eterično telo. Ono ima vlastitu glad; njemu je takođe potrebna hrana. Ta hrana je ljubav.

Svi sanjamo o ljubavi, ali nikad nismo zaljubljeni. Svako sanja o ljubavi – kako bi trebalo da bude, sa kim bi trebalo da se ostvari – i svi su razočarani. Ili sanjamo o budućnosti ili, nezadovoljni, o prošlosti; ali nikad ne volimo.

Postoje takođe i druge napetosti u eteričnom telu, ali ljubav je ona koju je najlakše razumeti. Ako možete da volite u trenutku, tada se u eteričnom telu rada ne-napetost. Međutim ne možete da volite u trenutku ako imate zahteve, očekivanja, uslove za ljubav, zato što se zahtevi, očekivanja i uslovi tiču budućnosti.

Sadašnjost je izvan naših odrednica. Takva je kakva je. Ali od budućnosti možete da očekujete; kako bi trebalo da bude. Ljubav takođe postaje "trebalo bi"; uvek je u pitanju šta "bi trebalo". Možete da volite u sadašnjosti samo ako vaša ljubav nije očekivanje, zahtev, samo ako je bez uslova.

Ako volite samo jednu osobu a ne i nekog drugog, onda nikad ne možete da volite u sadašnjosti. Ako je vaša ljubav odnos a ne stanje svesti, onda niste u stanju da volite u sadašnjosti jer je to, mada tanano, ipak postavljanje uslova. Ako kažem da mogu da volim samo tebe, znači da kad tebe nema ja ne volim. Dvadeset i tri sata biću u stanju ne-voljenja i samo jedan sat, kad sam sa tobom, ja ću voleti. To je nemoguće! Ne možete da budete u stanju ljubavi jednog trenutka i da ne volite idućeg trenutka.

Ako sam zdrav, zdrav sam dvadeset i četiri sata. Nemoguće je biti zdrav jedan sat i nezdrav ostalih dvadeset i tri sata. Zdravlje nije odnos; to je stanje bivstvovanja.

Ljubav nije odnos između dve osobe. To je stanje uma. Vi volite, volite svakog – ne samo ljude, već i stvari. Ljubav upućujete i predmetima takođe. Čak i kad ste sami, kad nikog nema, vi volite. To je kao disanje. Ako se zakunem da ću disati samo kad sam sa tobom, jedino smrt može da usledi. Disanje nije odnos; ono nije vezano za neki odnos. Za eterično telo ljubav je isto kao disanje. To je njen dah.

Ili volite ili ne volite. Vrsta ljubavi koju je čovečanstvo stvorilo je veoma opasna. Čak ni bolesti nisu stvorile toliko besmisla kao takozvana ljubav. Svekoliko čovečanstvo je bolesno zbog pogrešnog shvatanja ljubavi.

Ako možete da volite i budete voljeni, bez obzira na osobu, vaše drugo telo može da oseti ugodnost, pozitivnu lagodnost. Tada se ne javljaju košmari. Snovi postaju poezija. Nešto se dogodi u vašem drugom telu i njegov miris ne prožima samo vas već i druge. Ma gde bili miris vaše ljubavi se širi. A on svakako ima vlastiti odgovor, vlastitu jeku.

Prava ljubav nije funkcija ega. Ego uvek traži moć, pa čak i kad volite – zato što vaša ljubav nije prava, zato što je samo deo ega – nužno je nasilna. Uvek kad volimo to je nasilje, vrsta rata. Otac i sin, majka i kći, muž i žena – nisu oni koji vole; mi smo ih preveli u neprijatelje. Oni se stalno bore i samo kad se ne bore mi kažemo to je ljubav. Odrednica je negativna. Između dve bitke je jaz, vreme mira.

Međutim, između dva rata zapravo ne postoji mogućnost mira. Takozvani mir je samo priprema za predstojeći rat. Nema mira između muža i žene, nema ljubavi. Jaz koji nazivamo ljubav je samo priprema za predstojeću bitku. Mislimo da je to zdravlje kad smo između dve bolesti, i mislimo da postoji ljubav kad smo između dve bitke. To nije ljubav. To je samo jaz između bitaka. Ne možete da se borite dvadeset i četiri sata, pa onda u izvesnom trenutku počnete da volite svog neprijatelja.

Ljubav nije nikad moguća kao odnos već kao stanje uma. Ako vam se ljubav javi kao stanje uma, tada vaše drugo telo – eterično telo – oseća lagodnost, ne-napetost. Ono je opušteno. Postoje drugi razlozi za napetost u drugom telu, ali ja govorim o onom koje je najlakše razumeti. Budući da mislimo da poznajemo ljubav o njoj možemo da razgovaramo.

Treće telo je astralno telo. Ono ima vlastite napetosti. One se ne tiču samo ovog života već i vaših prethodnih života. Do napetosti u trećem dolazi zbog gomilanja svega onog što ste bili i svega onog za čim ste čeznuli. Vaša sveskolike čežnje tokom hiljada i hiljada života i njihovo ponovljanje sabrane su u astralnom telu. A uvek ste čeznuli! Nije važno za čim. Čežnje postoje.

Astralno telo je skladište vaših sveskolikih čežnji, sveskolikih želja. Zato je to najneprijatiji deo vašeg bića. Kad udete u meditaciju postajete svesni astralne napetosti zato što meditacija počinje od trećeg tela. Ljudi koji su postali svesni napetosti u meditaciji dolaze k meni i govore, "Od kada sam počeo da meditiram napetost se povećala."

Ona se nije povećala, već ste vi sada postali svesni nje. Sada ste saznali nešto čega ranije niste bili svesni.

To su astralne napetosti. Budući da su one suština tako velikog broja života, ne mogu se opisati nekom određenom rečju. Ništa se o njima ne može reći što bi moglo da se razume. One mogu samo da se žive i spoznaju.

Samo željenje je napetost. Nikad nismo bez želje za nečim ili nekim. Postoje čak ljudi koji žele da ne žele. To postaje potpuno besmisleno. U trećem telu, astralnom telu, možete da želite da ste bez želja. Želja da se bude bez želja je zapravo najjača želja. Ona može da stvori najveći jaz između onog što jeste i onog što želite da budete.

Prihvatite stoga svoje želje kakve jesu, i znajte da ste imali mnogo želja tokom brojnih života. Želeli ste tako mnogo i sve se to nagomilalo. Za treće telo – astralno telo važi – prihvatite želje kakve jesu. Ne borite se protiv njih; ne stvarajte želju protiv želja. Jednostavno ih prihvatite. Znajte da ste puni želja, i opustite se u vezi s tim. Tako ćete postati ne-napeti u astralnom telu.

Ako možete da prihvatite tu beskrajnu gomilu želja u sebi ne stvarajući želju protiv želja: ako možete da budete u gomili želja – one su sva vaša nagomilana prošlost – i prihvatite ih kakve jesu; ako je to prihvatanje potpuno, onda će u jednom trenutku nestati ta cela gomila. Neće ih više biti, zato što mogu da postoje samo ako imaju pozornicu želje, stalnu želju za onim što nije.

Nije važan predmet želje; on je nebitan. Želite da ste bez želja i pozornica je tu; gomila je tu. Ako prihvatite želju, stvoren je trenutak bez želje. Prihvatite želju kakva jeste. Više nema ničeg što se želi; želje više nema. Prihvatite sve kako jeste, čak i svoje želje. Želje će ispariti; ništa ne treba da se radi. Astralno telo je opušteno; ulazi u stanje pozitivne lagodnosti. Tek tada možete da nastavite ka četvrtom telu.

Četvrto telo je mentalno telo. Kao što postoje želje u astralnom telu, tako mentalnom telu postoje misli: protivurečne misli, velika masa njih, svaka misao se izdvaja kao celina, svaka misao vas opседа kao da je celina. Napetost u četvrtom telu stvaraju misli. Biti bez misli – ne u snu, ne u nesvesnom, već svestan bez misli – to je zdravlje, lagodnost četvrtog tela. Ali, kako biti svestan bez misli?

Svakog trenutka se rađaju nove misli. Svakog trenutka nešto iz vaše prošlosti dolazi u sukob sa nečim u vašoj sadašnjosti. Bili ste komunisti a sada ste katolik i verujete u nešto drugo, ali prošlost je još uvek tu. Možete da postanete katolik, ali ne možete da odbacite svoj komunizam. On ostaje u vama. Možete da promenite svoje misli, ali odbačene misli stalno čekaju. Ne možete ih izbrisati iz sećanja. One prodiru u vašu dubinu; odlaze u nesvesno. One vam se neće pojaviti zato što ste ih odbacili, ali će ostati tu vrebajući priliku. A prilika će se pojaviti. Tokom dvadeset i četiri sata naići će trenutak kad ćete ponovo biti komunisti a potom opet katolik. To će tako trajati, napred, nazad, a posledica svega će biti potpuna zbrka. Za mentalno telo napetost znači zbrka – protivurečne misli, protivurečna iskustva, protivurečna očekivanja – i konačna posledica će biti zbrkan um. A zbrkan um će postati još zbrkaniji ukoliko pokuša da prevaziđe zbrku, zato što se u stanju zbrke ne može postići ne-zbrka.

Zbunjeni ste. Duhovno traganje stvorice novu dimenziju za vašu zbunjenost. Sve ranije zbrke su još uvek tu a sada se pridodaje još jedna. Upoznate jednog gurua, pa drugog i svaki guru pridoda novu zbrku. Stara zbrka je tu, a nova se pridodaje. Bićete u ludnici. To se događa u četvrtom telu, mentalnom telu. Tu je zbrka napetost.

Kako prestati biti zbunjen? Možete prestati da budete zbunjeni samo ako ne poričete neku određenu misao u korist druge, ako ništa ne poričete – ako ne poričete komunizam u korist pobožnosti, ako ne poričete Boga u korist filosofije ateizma. Ako prihvatite sve što mislite, ako nema odluke koju treba doneti, napetost će nestati. Ako nastavite da donosite odluke samo ćete da pridonosite većoj napetosti.

Svesnost mora biti oslobođena odlučivanja. Morate da budete svesni svog svekolikog procesa razmišljanja, potpune zbrke. U trenutku kad toga postanete svesni, spoznaćete da je sve to zbrka. Nema izbora; cela kuća mora da se odbaci. Jednom kad spoznate da je to samo zbrka, kuća može da se odbaci svakog časa; neće biti teško da se odbaci.

Postajete svesni svekolikog uma. Ne odlučujte; budite bez odluke. Ne govorite, "Ateista sam," ili "Teista sam." Ne govorite, "Hrišćanin sam," ili "Hinduista sam". Ne odlučujte. Budite samo svesni da ste ponekad ateista i ponekad teista, ponekad hrišćanin a ponekad komunisti, ponekad svetac a ponekad grešnik. Ponekad vam je privlačna jedna ideologija ponekad druga, ali to su sve hirovi.

Budite u potpunosti svesni toga. Tog trenutka kad postanete svesni svekolikog procesa vašeg uma ulazite u trenutak bez identiteta. Tada se ne poistovećujete sa vašim umom. Po prvi put spoznajete sebe kao svest a ne kao um. Sam um postaje za vas objekat. Kao što ste svesni drugih ljudi, kao što ste svesni nameštaja u vašoj kući, tako postajete svesni svog uma, mentalnog procesa. Sada ste svesnost nepoistovećena sa umom.

Teškoća sa četvrtim telom, mentalim telom, je u tome što se poistovećujemo sa svojim umom. Ako se vaše telo razboli i neko kaže da ste bolesni, ne osećate se uvređeno; ali ako vaš um oboli i neko kaže, "Vaš um je bolestan; izgleda da ćete poludeti," vi ste uvređeni. Zašto?

Kad neko kaže, "Vaše telo je izgleda bolesno," osećate da saoseća sa vama. Ali ako neko kaže nešto o mentalnoj bolesti – da ste što se vašeg uma tiče, izgleda otkačili; neurotični – tada ste uvređeni zato što postoji dublje poistovećivanje sa umom nego sa telom.

Sebe možete da osetite kao nešto odvojeno od tela. Možete da kažete, "To je moja ruka". Međutim, ne možete da kažete, "To je moj um," zato što mislite: "Moj um označava mene." Ako hoću da operišem vaše telo vi ćete mi to dopustiti, ali mi nećete dozvoliti da operišem vaš um. Reći ćete, "Ne, to je previše! Izgubiću svoju slobodu!" Sa umom se mnogo dublje poistovećuje. On je mi. Nije nam poznato ništa izvan njega, pa se poistovećujemo sa njim.

Poznato nam je nešto izvan tela: um. Zato postoji mogućnost nepoistovećivanja sa telom. Međutim, nije nam poznato ništa izvan uma. Samo ako postanete svesni misli onda možete da doprete do spoznaje da um nije ništa drugo do proces, zbir: mehanizam, skladište, računar vaših prošlih iskustava, vaših prošlih učenja, vašeg prošlog znanja. On nije vi; možete bez njega. On se može operisati. On se može promeniti; može se izbaciti iz vas.

Postoje sada i nove mogućnosti. Jednog dana će čak i vaš um moći da se transplantira u nekog drugog. Kao što srce može da se transplantira, pre ili kasnije biće moguće transplantiranje i sećanja. Osoba koja umire neće na taj način umreti potpuno. Bar će njegovo sećanje moći da se spasi i transplantira u novorođenče. Dete će steći svekoliko sećanje te osobe. Govoriće o iskustvima kroz koja nije prošlo, ali će reći, "Znao sam." Sve što je umrli znao dete će znati, budući da mu je prenet um umrle osobe.

To deluje opasno i moguće je da nećemo dozvoliti da se to dogodi zato što će se izgubiti naš vlastiti identitet. Mi smo naš um! Po meni međutim, ta mogućnost ima velike izgleda. Novo čovečanstvo može na taj način da se začne. Možemo da budemo svesni uma zato što um nije mi; nije "ja". Moj um je isto toliko deo mog tela kao što je to moj bubreg. Kao što može da mi se prenese novi bubreg a ja da ostanem ista osoba, bez ikakvih promena, tako mogu da nastavim da živim i sa transplantiranim umom bez ikakvih promena. Mogu i dalje da budem onaj stari ja, samo sa novim pridodatim umom. Um je takođe mehanizam. Međutim, budući da se sa njim poistovećujemo rađa se napetost.

Za četvrto telo svesnost je zdravlje, a nesvesno je bolest; svesnost je ne-napetost a ne-svesnost je napetost. Zbog misli, zbog vašeg poistovećivanja sa njima, i daljeg življenja u svojim mislima stvara se prepreka između vas i živog bića.

Cvet vam je na dohvat, ali to nikad nećete doznati zato što razmišljate o njemu. Cvet će umreti a vi ćete nastaviti da razmišljate o njemu. Razmišljanje je stvorilo opnu između vas i iskustva – providnu, ali ne mnogo providnu; samo privid prozirnosti.

Na primer, vi me slušate. Ali, može biti da me ne slušate stvarno. Ako razmišljate o onom što govorim, prestali ste da me slušate. Tada ste ili otišli napred ili se vratili nazad; niste sa mnom. Ili ponavljate prošlost u svom umu ili se budućost projektuje kroz prošlost, ali nije ono što ja govorim.

Moguće je čak da doslovce ponovite ono što sam rekao. Vaš mehanizam to beleži. On može da ponovi šta sam rekao, da reprodukuje. Tada ćete tvrditi, "Ako nisam čuo kako mogu da ponovim?" Ali, magnetofon me ne čuje. Vaš um može da nastavi da radi kao mašina. Možete biti prisutni, a možete i da ne budete prisutni. Niste potrebni. Možete da nastavite da razmišljate pa ipak da slušate. Um, četvrto telo, mentalno telo – je postalo prepreka.

Između vas i onog što jeste postoji prepreka. Onog trenutka kad dosegnete vi se sklanjate od iskustva. U trenutku kad se približite da pogledate, vi se udaljavate. Uzimam vašu ruku u svoju. To je životna stvar. Međutim, može biti da vi niste tu. Onda ste propustili. Znali ste – dodirnuli ste i iskusili – ali ste bili u svojim mislima.

U četvrtom telu čovek stoga mora da bude svestan svog misaonog procesa kao celine. Ne da bira, ne da odlučuje, ne da prosuđuje; samo da bude svestan toga. Ako postanete svesni, onda

se nećete poistovetiti. Biti nepoistovećen sa mehanizmo uma znači ne-napetost.

Peto telo je duhovno telo. Što se duhovnog tela tiče jedinu napetost izaziva nepoznavanje sebe. Sve vreme *vam* je savršeno jasno da ne poznajete sebe. Proživete život, radićete ovo i ono, postići ćete to i to, ali će osećanje ne poznavanja sebe stalno da vas prati. Kriče se iza vas; biće stalni pratilac bez obzira koliko se trudili da ga zaboravite, koliko se trudili da mu umaknete. Ne možete pobeći od svog neznanja. *Znate* da ne znate. To je bolest petog nivoa.

Oni u Delfima koji su na hramu napisali Spoznaj Sebe, bavili su se petim telom. Oni su na njemu radili. Sokrat je stalno govorio Spoznaj Sebe. On se bavio petim telom. Za peto telo je *atma gjana*, samospoznaja, jedino znanje.

Mahavira je rekao, "Spoznajući sebe čovek je spoznao sve." Nije tako. Čovek ne može znati sve ako je spoznao sebe. Ali suprotna teza je tačna. Ako ne spozna sebe, čovek ne može da spozna ništa. Da bi uspostavili ravnotežu Mahavira je rekao, "Spoznajući sebe spoznaćete sve." Čak iako sve znam, ako nisam spoznao sebe, od kakve je to koristi? Kako da spoznam osnovno, temelje, ako nisam spoznao čak ni sebe? To je nemoguće.

U petom telu napetost se rađa između spoznaje i neznanja. Ali zapamtite, kažem spoznaje i neznanja; ne kažem znanja i neznanja. Znanje može da se sakupi iz spisa: spoznaja se ne nalazi nigde. Tako je veliki broj ljudi koji prave tu grešku, pogrešno razumeju znanje i spoznaju. Spoznaja je uvek vaša. Ne mogu svoju spoznaju da prenesem vama; mogu da prenesem samo svoje znanje. Spisi prenose znanje, ne spoznaju. Oni mogu da kažu da ste božanski, da ste *atman*, da ste Sopstvo, ali to nije spoznaja.

Ako se vežete za to znanje javiće se velika napetost. Neznanje će postojati uporedo sa stečenim znanjem i podacima – posuđenim znanjem. Bićete neznalica, ali ćete se osećati kao da znate. Tada se javlja velika napetost. Bolje je biti neznalica i znati savršeno da ste "Čovek koji ne zna." I tada će postojati napetost, ali nije tako velika. Ako ne zavaravate sebe znanjem stečenim od drugih, onda možete da tragate i tražite u sebi i spoznaja će biti moguća.

Budući da *jeste*, ovo je izvesno: ma gde da ste, vi *jeste*. To se ne može poreći. Još nešto: vi ste neko ko zna. Može biti da poznajete druge, može biti da poznajete samo privide, može biti da ono što

znate nije tačno, ali vi znate. Dve stvari se stoga mogu uzeti zdravo za gotovo: vaše postojanje i vaša svest.

Ali, nedostaje treće. Suštinska ličnost čoveka može da se shvati kroz tri dimenzije: postojanje, svest i blaženstvo – *sat – čit – anand*. Znamo da smo samo postojanje; znamo da smo neko ko zna – sama svest. Samo blaženstvo je izostalo. Ali ako tražite u sebi, spoznaćete i treće. Ono je tu. Blaženstvo, ushićenje postojanjem je tu. A kad to spoznate, spoznaćete sebe u potpunosti: svoje postojanje, svoju svest, svoje blaženstvo.

Ne možete da spoznate sebe u potpunosti dok ne spoznate blaženstvo, zato što će osoba koja nije blažena nastaviti da beži od sebe. Ceo život je bekstvo od sebe. Drugi su nam značajni zato što nam pomažu u bekstvu. Zato smo usmereni na druge. Čak i kad je neko pobožan on Boga stvara kao onog drugog. Opet se okreće prema drugom; ista greška se ponavlja.

Na petom stupnju stoga čovek mora da traga za sobom u nutrini. To nije traganje već "biti u potrazi".

Vi ste potrebni samo do petog tela. Posle petog stvari postaju lakše i spontanane.

Šesto telo je kosmičko. Napetost je između vas – vašeg osećanja individualnosti, omeđenosti – i neomeđenog kosmosa. Na petom stupnju ste utelovljeni u duhovnom telu. Bićete ličnost. Ta "ličnost" će biti napetost za šesto telo. Da bi se postiglo ne-napeto postojanje sa kosmosom, to biti jedno sa kosmosom, morate da prestanete da budete pojedinac.

Isus kaže, "Ko izgubi sebe naći će sebe." Ta izjava se tiče šestog tela. Do petog tela ne može da se razume, budući da je potpuno suprotna matematici. Međutim u šestom telu, to je jedina matematika, jedina razumna mogućnost: izgubiti sebe.

Uzdizemo sebe, kristalizujemo sebe. U petom telu moguća je kristalizacija, sopstvo, individualnost. Međutim, ako neko istrajava na individualnosti, ostaće u petom telu. Mnogi duhovni sistemi se zaustavljaju na petom telu. Svako ko kaže da duša ima vlastitu individualnost i da će se individualnost očuvati čak i u stanju oslobođenja – da ćete biti pojedinac utelovljen u sopstvu – svaki sistem koji to kaže, zaustavlja se kod petog tela. U takvom sistemu ne postoji pojam Boga. Nije potreban.

Pojam Boga javlja se samo u šestom telu. "Bog" znači kosmička individualnost ili, bolje reći, kosmička ne-individualnost. Ne postojim to "ja", to je sveukupnost u meni koja je učinila mogućim da postojim. Ja sam samo tačka, karika među bezbrojnim karikama postojanja. Ako Sunce sutra ne osvane, mene neće biti. Napustiću postojanje; plamen će se ugasiti. Tu sam zato što postoji Sunce. Ono je daleko, ali ipak povezano sa mnom. Ako Zemlja umre, kao što su tolike mnoge planete umrle, ja ne mogu da živim zato što je moj život jedno sa životom Zemlje. Sve postoji u lancu postojanja. Nismo mi ostrva. Mi smo okean.

U šestom telu osećanje individualnosti je jedina napetost nasuprot okeanu – osećanju bez granica, osećanju koje je bez početka i bez kraja, osećanje ne *mene već nas*. A to *nas* uključuje sve. Ne samo ljude, ne samo organska bića, već sve što postoji. "Nas" znači samo postojanje.

"Ja" je napetost u šestom telu. Kako možete da izgubite "ja", kako možete da izgubite svoj ego? Nećete biti u stanju da to sada razumete, ali ako dosegnete peto telo, biće vam lako. Isto kao što dete vezano za neku igračku ne može da pojmi kako može da je odbaci. Međutim, čim detinjstvo prođe, igračka se odbacuje. Dete joj se nikad ne vraća. Do petog tela ego je veoma značajan, međutim posle petog tela postaje nalik igrački sa kojom se dete igralo. Jednostavno ćete ga odbaciti; bez ikakvih teškoća.

Teškoća će se pojaviti samo ako ste dosegli peto telo kroz postupan proces a ne kao iznenadno prosvetljenje. Tada će potpuno odbacivanje "ja" u šestom telu biti teško. Posle petog tela stoga, svi procesi koji su iznenadni biće od koristi. Pre petog tela postupni procesi deluju lakše, ali posle petog, oni se pretvaraju u smetnje.

U šestom telu se napetost javlja između individualnosti i svesti okeana. Mora kap da se izgubi da bi postala okean. To zapravo nije gubljenje sebe, ali sa stanovišta kapi se čini da jeste. Međutim, tog trenutka kad se kap izgubi, dobija se okean. Nije se zapravo kap izgubila. Ona je sada postala okean.

Sedmo telo je nirvansko telo. Napetost u sedmom telu je između postojanja i ne-postojanja. U šestom telu tragač je izgubio *sebe*, ali ne i postojanje. On *jeste* – ne kao pojedinac, već kao kosmičko biće. Prisutno je postojanje. Postoje filosofije i sistemi koji se zaustavljaju kod šestog tela. On staju kod Boga ili *moške*: oslobođenja. Sedmo

telo znači utopiti postojanje u ne-postojanju. To nije gubljenje sebe. To je samo gubljenje. Postojeće postaje ne-postojeće. Tada stižete do prvobitog izvora odakle dolazi svekoliko postojanje i gde se vraća. Postojanje izvire iz toga; ne-postojanje se vraća.

Samo postojanje je jedna faza. Ono mora da se vrati. Kao što odlazi dan i stiže noć, kao što noć odlazi i sviće dan, tako postojanje odlazi i ne-postojanje dolazi; ne-postojanje odlazi a postojanje stiže. Ko u potpunosti spozna, ne sme da beži od ne-postojanja. Ako hoće da spozna potpuni krug, on mora da uđe u ne-postojanje.

Čak ni kosmičko telo nije potpuno, budući da je ne-postojanje izvan njega. Čak ni Bog nije potpun. Bog je samo deo Brahme. Bog nije Brahma. Brahma znači svekolika svetlost i tama uporedno, život i smrt uporedno, postojanje i ne-postojanje uporedno. Bog nije smrt; Bog je samo život. Bog nije ne-postojanje; Bog je samo postojanje. Bog nije tama; Bog je samo svetlost. On je samo deo potpunog bića, nije celina.

Da bise spoznala potpunost mora se postati ništa. Samo ništavilo može spoznati celinu. Za sedmo telo celina je ništavilo, a ništavilo je jedina celina.

To su napetosti koje se javljaju u sedam tela počevši od fiziološkog. Ako razumete svoju fiziološku napetost, oslobađanje od nje i lagodnost koja sledi, onda lako možete da krenete put svih sedam tela. Postizanje lagodnosti u prvom telu postaje odskočna daska za drugo telo. Ako to postignete i u drugom – ako osetite ne-napet eterični trenutak – onda ste učinili korak ka trećem telu.

U svakom telu, ako počnete sa lagodnošću, automatski otvarate vrata ka sledećem telu. Međutim, ako pretrpите poraz u prvom telu biće teško, čak nemoguće, da otvorite sledeća vrata.

Počnite stoga sa prvim telom i ne razmišljajte o ostalih šest uopšte. Živite potpuno u fizičkom telu, i odjednom ćete znati da su se otvorila neka nova vrata. Nastavite potom dalje. Ali, nikad ne razmišljajte o drugim telima jer će vas to ometati i stvarati napetost.

Stoga zaboravite sve što sam rekao!

9.

PRIVID
ZNAJKA

*Čemu poučavaš i
šta je Tvoje učenje?*

Ne poučavam učenju. Poučavati učenju je besmisleno. Nisam filosof; moj um je antifilosofski. Filosofija nikud nije odvela i ne može nikud da odvede. Um koji razmišlja postavlja pitanja, ne može da spozna.

Postoje mnoga učenja. Međutim učenje je maštarija, ljudsko maštanje. Ono nije otkriće već izum. Čovečiji um je u stanju da stvori beskrajne sisteme i učenja, ali je nemoguće spoznati istinu preko teorija. Um pretrpan znanjem je um osuđen da ostane u neznanju.

Otkrovenje dolazi onog trenutka kad znanje nestane. Postoje dve mogućnosti: o nečemu možemo ili da razmišljamo, ili možemo da prodremo u njegovu suštinu. Što čovek više razmišlja to se više udaljava od onog što je ovde i sada. Razmišljati o nečemu znači izgubiti vezu sa tim.

Ja poučavam iskustvu koje je antidoktrinarno, antifilosofsko, antiteoretsko. Kako biti, jednostavno *biti*. Kako biti u trenutku koji je ovde i sada. Otvoren, ranjiv, jedno sa njim. To nazivam meditacijom.

Znanje može samo da odvede u maštanje, projektovanje stvari. Ono ne može biti vozilo za dosezanje istine. Međutim, kad jednom spoznate istinu, znanje može da bude vozilo da je prenesete, podelite sa nekim ko ne zna. Tada jezik, učenja, teorije mogu da postanu oruđe. Ali, ipak ne odgovarajuće. Oni neminovno krivotvore.

Životna spoznaja se ne može u potpunosti izraziti. Može samo da se nagovesti. Tog trenutka kad izrazim ono što sam spoznao, reč

dopire do vas, ali značenje zaostaje. Mrtva reč dopire do vas. Ona je na neki način besmislena zato što je značenje samo iskustvo.

Znanje može da postane vozilo izražavanja, ali ne oruđe za postizanje ostvarenja. Um koji zna je smetnja, jer kad znate niste ponizni. Kad ste nabijeni znanjem u vama nema prostora da se primi nespoznato. Um mora da bude slobodan, prazan: materica, potpuna prijemljivost.

Znanje je vaša prošlost. To je ono što ste znali. To je vaše sećanje, ono što ste sakupili, vaše vlasništvo. Ta gomila postaje prepreka. Postavlja se između vas i novog, između vas i nespoznatog.

Prema nespoznatom možete da budete otvoreni jedino kad ste ponizni. Čovek mora da bude stalno svestan svog neznanja: da još uvek postoji nespoznato. Um koji se koreni u sećanjima, podacima, svetim spisima, teorijama, učenjima, pravilima – egocentričan je a ne ponizan. Znanje vam ne može pružiti poniznost. Samo ogromno polje nespoznatog vas može učiniti poniznim.

Sećanje stoga mora da nestane. To ne znači da treba da ste bez sećanja, ali u trenutku spoznaje, u trenutku iskustva, sećanje ne sme biti prisutno. U tom trenutku je potreban otvoren, ranjiv um. Taj trenutak ispražnjenosti, praznine jeste meditacija, dhjana.

Zar samo iskustvo neće postati učenje?

Iskustvo se drugima može preneti samo odrečnim načinom. Ne mogu da kažem šta jeste, već ono što nije. Jezik može biti vozilo da se izrazi ono što nije. Kad kažem da jezik to ne može da izrazi, ipak izražavam. Kad kažem da nikakvo učenje o tome nije moguće, to je moje učenje. Ali, ono je odrečno. Ne tvrdim nešto; ja poričem nešto. "Ne" se može reći, "da" ne može. Da se mora ostvariti.

Ako se očuva verovanje u znanje, ono će postati smetnja postizanju praznine, postizanju meditacije. Kao prvo čovek mora da shvati jalovost prošlosti, saznatog, znanja koje poseduje um. Sa stanovišta nespoznatog, što se tiče istine, takvo znanje je jalovo.

Vi se ili poistovećujete sa onim što se saznali, ili postajete svedok toga. Ako se poistovetite, onda vi i vaše sećanje postajete jedno. Međutim, ako ne dođe do poistovećivanja – ako ostanete po strani

od svog sećanja, odvojeni, ne poistovećeni sa njim – tada ste svesni sebe kao nečeg različitog od sećanja. Ta svesnost postaje staza ka nespoznatom.

Što ste više u stanju da budete svedok svog znanja, to se manje poistovećujete sa onim koji zna, i manja je mogućnost da vaš ego postane vlasnik tog znanja. Ako ste odvojeni od svog sećanja, sećanje će postati samo vrsta nataložene prašine. Ono je stečeno iskustvom i postalo je bitni deo vašeg uma, ali vaša svest je drugo. Onaj ko pamti razlikuje se od onog što je zapamćeno; onaj koji zna razlikuje se od onog što je saznato. Ako vam je ta podela jasna sve ste bliži praznini. Kad se ne-poistovetite onda možete da budete otvoreni; možete da budete bez sećanja koje se umeće između vas i nespoznatog.

Praznina se može postići, ali se ne može stvoriti. Ako je stvorite, nju je neminovno saznao vaš stari um, vaše znanje. To je razlog zašto ne postoji metod da se ona postigne. Metod može isključivo da proistekne iz nagomilanih podataka, stoga ako pokušate da koristite neki metod on će neminovno biti nastavak vašeg starog uma. Nespoznato, međutim, ne može da se ostvari kao nešto što se nadovezuje. Ono može da se ostvari isključivo u jazu izazvanom prekidom. Samo je tada izvan znanog, izvan vašeg znanja.

Ne može stoga postojati metod kao takav, ni metodologija; samo je moguće shvatanje da je "ja odvojeno od onog što sam nagomilao." Ako se to shvati, nema potrebe da se radi na praznini. To se događa! Vi ste praznina! Sada nema potrebe da se ona stvara.

Čovek ne može da stvori prazninu. Stvorena praznina nije praznina; samo je vaša tvorevina. Vaša tvorevina nikad ne može da bude ništavilo, praznina, zato što poseduje međe. Vi ste je stvorili, pa ne može da bude više od vas; ne može da bude više od uma koji je stvorio. Ne možete stvoriti prazninu; ona mora da uđe u vas. Možete biti samo njen primalac. I, možete da budete spremni da je primite samo na odrečan način. Pripremljeni u smislu da ne smete da budete poistovećeni sa svojim znanjem; pripremljeni u smislu da ste shvatili jalovost, besmislenost svega što ste saznali.

Samo ta svesnost o misaonom procesu može da vas gurne u jaz gde vas nadvladava "ono što jeste", gde je "ono što jeste" uvek prisutno. Tada više između toga i vas nema prepreke. Postali ste jedno sa trenutkom, jedno sa večnošću, sa beskrajnim.

Onog trenutka kad čovek to prevede u znanje, to ponovo postaje bitan deo sećanja. Tada je izgubljeno. Zato niko ne može da kaže,

"Spoznao sam". Nespoznato ostaje nespoznato. Ma koliko čovek iskusio, nespoznato i dalje čeka da bude spoznato. Draž toga, lepota toga, privlačnost toga ostaje nepromenjena.

Proces spoznaje je večan, pa niko nikad ne može da dosegne tačku kad može da kaže, "Dosegao sam." Ako neko to i kaže, opet se vraća na obrazac pamćenja, obrazac znanja. Onda je mrtav. Trenutak kad se znanje utvrdi jeste trenutak smrti. Život prestaje. Život izvire uvek iz nespoznatog, *ka* nespoznatom. Dolazi izvan i odlazi izvan. Za mene, verujuća osoba nije osoba koja tvrdi da zna. Čovek koji polaže pravo na znanje može biti teolog, filosof, ali nikad verujući čovek. Verujući um prihvata konačnu tajnu, konačno nespoznatljivo, konačno ushićenje neznanja, konačno blaženstvo neznanja.

Trenutak meditacije, praznine, ne može da se stvori; ne može se projektovati. Ne možete da *naterate* svoj um na tišinu. Ako u tome uspete onda ste ga ili omamili ili ste ga hipnotisali, ali to nije praznina. Praznina dolazi. Nikad ne može da se stvori; nikad ne može da se privede.

Zato ne poučavam nikakvom metodu. Posmatrano u smislu postojanja metoda, tehnika, učenja, ja nisam učitelj.

*Ubedio si me. Kako to ubeđenje mogu
da preobrazim u iskustvo?*

Ne postoji *kako*, zato što *kako* podrazumeva metod. Postoji samo buđenje. Ako me slušate i nešto se u vama probudi, onda ćete doživeti iskustvo; osetićete nešto. Ne pokušavam da vas ubedim. Intelektualno ubeđivanje nije uopšte ubeđivanje. Samo vam prenosim neku činjenicu.

Zašto vas je ono što sam rekao uverilo? Postoje dve mogućnosti: ili vas je uverio moj dokaz, ili shvatate istinu u onom što sam rekao kao u vama postojeću činjenicu. Ako je moj dokaz uverljiv, vi ćete pitati *kako*; ali ako ste ono što govorim iskusili, ako u sebi shvatite da je to istina, to je znanje odvojeno od mene. Ne prenosim vam nikakvo znanje. Samo se iskustvo događa dok ja govorim.

Kad je intelekt ubeden on pita: kako? Koji je način? On hoće da zna. Ali, ja vam ne predajem nikakvo učenje. Samo vam pričam svoje iskustvo. Kad kažem da je sećanje sakupljeno – da je mrtvo, samo mamurluk iz prošlosti – ono što mislim jeste da je to deo prošlosti koji se zakačio za vas, ali da ste vi odvojeni od toga. Ako osetite ono na šta mislim, a vi imate kratak uvid u razmak između sebe i svog sećanja – vaše svesti i vašeg sećanja – onda ne postoji *kako*. Nešto se dogodilo i to nešto može da nastavi da prodi u vas iz trenutka u trenutak – ne putem nekog metoda, već putem vaše svesnosti, trajnog sećanja.

Znate da je svest različita od sadržaja svesti. Ako to postane svesnost iz-trenutka-u-trenutak – dok hodate, razgovarate, jedete, spavate – tada se nešto događa. Ako ste stalno svesni da je um samo računarski um, ugrađeni proces za sakupljanje sećanja a ne deo vašeg bića, tada će upravo ta svesnost, upravo ne-metod pomoći da se to nešto dogodi u vama.

Niko ne može da kaže kada će se to dogoditi, kako će se dogoditi, gde će se dogoditi, ali ako svesnost traje, ona sama po sebi postaje sve dublja i dublja. To je automatski proces. Od intelekta se spušta na srce; od inteligencije se spušta na vaš intuitivni um; od svesti se polako kreće ka nesvesnom. I, jednog dana postaćete potpuno probudeni. Nešto se dogodilo. Ne odgajanjem, već kao nusproizvod pamćenja. Ne negovanjem nekog učenja, već zato što ste se probudili prema unutrašnjoj činjenici, unutrašnjem viđenju. Nešto je prodrlo duboko u vas.

Taj trenutak dolazi, on dolazi potpuno neočekivano, neznanu – kao eksplozija. U tom trenutku eksplozije vi ste potpuno prazni. Vi *niste*; prestali ste da budete. Nema intelekta, razuma, sećanja. Postoji samo svest: svest o ništavilu, praznini. U toj praznini je znanje. Ali, to je znanje u sasvim drugom smislu. Nema više spoznavaoaca i spoznatog. Postoji samo spoznaja. To je suština.

To šta postoji u praznini, šta je praznina, ne može se preneti. Da se prenese može samo prolaz, proces. Ali, proces ne može da se shvati kao metod; to nije nešto što može da se radi. Nema šta da se radi. Ili *zapamtite*, ili ne.

*Preporučuješ li neki određeni način života
kao pripremu?*

U trenutku kad postanete svesni promeniće se vaš celokupni život, celokupni način života. Međutim, te promene će doći k vama; to ne bi trebalo da se radi. Čim nešto radite to gubi svoj značaj. Ma kakve promene da se dogode one bi trebalo da dodu sponatno.

Nije u pitanju da se nešto radi. U pitanju je da se jednostavno shvati da se ne može žudeti za prazninom. To nisu samo protivurečni pojmovi, već je protivurečnost u suštini. Za tim ne možete da žudite već stoga što sama žudnja potiče iz vašeg starog uma, iz vašeg znanja. Sve što možete da učinite jeste da budete svesni onog što jeste. Tog trenutka kad postanete svesni sebe onakvim kakvi jeste, dolazi do odvajanja, podele, deobe. Jedan deo vas se više nepoistovećuje sa ostalim delom vas.

Postoji dvoje: ja i ličnost. "Ličnost" je sećanje, um; a "ja" je svest, *atman*.

Morate mene da slušate i istovremeno da slušate svoj unutrašnji um. Taj proces bi trebalo da traje neprekidno. Ono što govorim postalo je deo vaše "ličnosti", deo vašeg nagomilanog, deo vašeg znanja. To znanje će zahtevati veće znanje – postavljati pitanje *kako*, koji metod. I ako neki metod bude dostupan, on će takođe postati deo vašeg znanja. Vaša "ličnost" će ojačati, postaće obrazovanija.

Ne stavljam naglasak na vašu "ličnost", ne obraćam se vašoj "ličnosti". Ako se umeša vaša "ličnost", komunikacija neće postati zajedništvo. To je onda samo rasprava, a ne dijalog. Dijalog je samo kad nema "ličnosti". Kad ste vi prisutni a nije prisutna vaša "ličnost", tada se ne postavlja pitanje *kako*. Ono što govorim biće shvaćeno ili kao istina ili kao neistina, ili kao činjenica ili kao obmanjivačko učenje.

Moja briga je da stvorim okolnosti – bilo kazivanjem ili ćutanjem, ili zbunjivanjem vas. Moj je cilj da stvorim okolnost u kojoj će vaše "ja" da izađe iz vas, vaše "ja" da prevaziđe vašu "ličnost". Pokušavam da stvorim što više okolnosti.

I ovo je jedna vrsta okolnosti. Pričam vam besmislene stvari. Govorim vam o postizanju nečeg, a ipak poričem svaki metod. To je

besmisleno! Međutim, upravo je besmisao taj koji može da stvori okolnost. Ako vas ubedim, time se ne stvara okolnost. To će postati deo vaše "ličnosti", deo vašeg znanje. Vaša "ličnost" nastavlja da pita: Kako? Koji je put? Ja ću poricati način a ipak govoriti o preobražaju. Okolnost će do te mere postati besmislena da vaš um neće biti zadovoljan. Samo tada nešto s onu stranu može da vas preuzme.

Sve vreme ja stvaram okolnosti. Za ljude od intelekta besmisao mora biti okolnost. Svesnost se javlja samo kad je stvorena okolnost u kojoj se stalnost prekida. Sam besmisao i nerazumnost okolnosti mora da stvori jaz, rušeći i uznemiravajući pojedinca do tačke svesnosti.

Sećam se jednog događaja iz Budinog života...

Jednog jutra on je stigao u neko selo. Samo što je ušao u selo neko mu se obrati, "Verujem u Svevišnjeg. Molim te reci mi da li postoji Bog."

Buda ga je potpuno porekao. Rekao je, "Ne postoji Bog. Nikad nije postojao i nikad neće postojati. Kakvu glupost govoriš!" Čovek je bio smravljen, ali okolnost je stvorena.

Posle podne drugi čovek je došao kod Bude i rekao, "Ja sam ateista. Ne verujem u Boga. Postoji li Bog? Šta ti misliš o tome?"

Buda je rekao, "Samo Bog jeste. Ne postoji ništa izuzev njega." Čovek je bio skrhan.

Uveče je treći čovek došao kod Bude i rekao, "Ja sam agnostik. Niti verujem, niti ne verujem. Šta ti misliš? Postoji li Bog ili ne?"

Buda je ćutao. Čovek je bio slomljen.

Međutim, izvesni monah, Ananda, koji je uvek pratio Budu, bio je još više slomljen. Ujutro je Buda rekao, "Ne postoji Bog", posle podne je rekao, "Samo Bog jeste", a uveče je samo ćutao. Te noći je Ananda rekao Budi, "Pre nego odeš da spavaš molim te odgovori mi na pitanje. Srušio si moj mir! Izgubljen sam. Šta si podrazumevao pod ovim besmislenim, protivurečnim odgovorima?"

Buda odgovori, "Nijedan nije bio upućen tebi. Zašto si ih slušao? Ti odgovori su dati ljudima koji su pitali. Ako su te odgovori uznemirili, dobro. To je odgovor tebi."

Tako se mogu stvoriti okolnosti. Zen monah stvara okolnosti na svoj način. Može da vas istera iz svoje sobe, ili vas udari po licu. To deluje besmisleno. Vi pitate jedno, on odgovara nešto drugo. Neko pita, "Koji je Put?" on može reći, "Pogledaj reku!", ili "Vidi ovo drvo! Kako je visoko!" To je besmisleno.

Um teži stalnosti. On se plaši besmislenosti. Boji se ne-racionalnog, ne-spoznatog. Međutim, istina nije nusproizvod intelektualizacije. Ona nije ni dedukcija ni indukcija. Ona nije logična; ona nije zaključak.

Ništa vam ne prenosim. Samo stvaram okolnost. Ako je okolnost stvorena, onda se prenosi nešto što ne može da se prenese. Zato ne pitajte *kako*. Samo budite. Budite svesni ako možete, a ako ne možete, budite svesni svoje nesvesnosti. Obratite pažnju na ono što jeste. Ako ne možete, onda obratite pažnju na nepažnju. I dogodiće se. Dogodiće se.

Da li pod "stvaranjem besmislene okolnosti," podrazumevaš da čovek mora da bude uznemiren na neki način?

Kakva je posledica?

Ljudi su već dovoljno uznemireni. Međutim, budući da su već dovoljno uznemireni, oni su se poistovetili sa svojom uznemirenošću. Oni se osećaju ugodno sa tim. Uznemirenost je postala uobičajena. Mi smo već uznemireni! Nemoguće je ne spoznati istinu a biti neuznemiren.

Uznemirenost je naša normalna okolnost, pa kad vas ja uznemirim, *vaša uznemirenost je uznemirena*. Tada se uznemirenost poništava. Postajete po prvi put smireni. Kad govorim o stvaranju besmislenih okolnosti, to nije da bi se ostvarila posledica već je samo oruđe za prenošenje poruke koja je u suštini neprenosiva.

Pitate, "Kakva će biti posledica?" Nešto se može reći pod uslovom da ono što se kaže ne bude shvaćeno kao istina. To treba shvatiti samo u simboličnom, poetskom, mitskom smislu. Za mene su svi verski spisi mit, a svaka tvrdnja čoveka kome se zbio događaj je, u izvesnom smislu, netačna. To nije istina već samo nagoveštaj. Nagoveštaj se mora zaboraviti da bi istina mogla da se spozna.

Postoje tri reči koje nagoveštavaju granicu iza koje postoji samo tišina. Te reči su *sat-čit-anand*: postojanje, svest, blaženstvo. Iskustvo je jedno, ali kad ga pretvorimo u pojam delimo ga na tri faze. Uvek će se iskusiti kao jedna ali pojmiti kao tri faze.

U tom potpunom postojanju, *sat*, tom potpunom biti, vi ste sami. Niste ni ovo ni ono, ne poistovećujete se ni sa čim. Jednostavno postoji samo biti.

Druga reč je svest, *čit*. To ne znači svesni um. Svesni um je samo deo većeg nesvesnog. Obično kad smo svesni mi smo svesni nečeg. Ta svest je objektivna; tiče se nečeg. Ovde nema objekta. Svest nije usmerena ka nečemu; ona je neusmerena. Ona je beskrajna, čista.

Poslednja reč je *anand*, blaženstvo. Nije to sreća, radost, već blaženstvo. Sreća uključuje stanje nesreće – sećanje na nju, suprotnost njoj. Radost takođe nosi izvesnu napetost, nešto što treba da se oslobodi, nešto što treba da se ukloni. Blaženstvo je sreća bez ikakvog traga nesreće; ono je radost bez ikakvog ponora oko sebe. To je sreća bez ikakve napetosti.

Blaženstvo je sredina između radosti na jednom kraju i tuge na drugom. To je sredina, tačka transcendiranja. Posедуje dubine tuge i visine radosti, i jedno i drugo. Radost ima visinu ali ne i ponor, dok tuga ima ponor, ponor bez dna, ali ne i vrh. Blaženstvo ima oboje, i visinu radosti i ponor tuge, te transcendira i jedno i drugo. Samo sredina može da u potpunosti transcendira dve krajnosti.

Ova tri pojma, *sat-čit-anand*, su granica: najviše što može da se kaže i najmanje što može da se iskusi. To je poslednje što može da se izrazi i granica sa koje može da se skoči u neizrazivo. To nije kraj. To je tek početak.

Satčitanand je samo izraz, ne stvarnost. Ako se to zapamti neće biti nikakve štete. Ali um zaboravlja i tada izraz satčitanand postaje stvarnost. Oblikujemo teorije o tome, učenja i, um se zatvara. Tada nema skoka. To se dogodilo u Indiji. Svekolika tradicija se istkala oko te tri reči. Ali, stvarnost nije satčitanand; ona je izvan toga. To je njen deo samo u onoj meri u kojoj može da se smesti u reči. Treba je shvatiti kao metaforu. Sva verska literatura je parabola; ona je simbolična. Ona je slivanje u reči onog što je po sebi neizrecivo.

Ne volim čak ni da koristim pojam satčitanand zato što tog trenutka kad um zna šta treba da se dogodi on počinje da postavlja pitanja i da zahteva. Tada zahteva satčitanand i pojavljuju se učitelji koji na zahteve odgovaraju mantrama, tehnikama, metodama. Na svaki se zahtev može odgovoriti, pa se na budalast zahtev odgovara besmislicom. Sve su teologije i gurui ponikli na taj način.

Čovek mora da bude svestan sve vreme da ono najviše ne pretvori u cilj za kojim se žudi. Ne pretvarajte to u želju ili cilj koji

treba da se postigne, ili u cilj putovanja. To je upravo ovde sada! Ukoliko možemo da budemo svesni, do eksplozije može da dođe. Ona je već blizu, ona je naš najbliži sused, ali mi nastavljamo da žudimo za onim u daljini. To je pored nas, a mi polazimo na dugo hodočašće. Prati nas kao senka, ali mi nikad ne vidimo zato što su naše oči uprte u daljinu.

Život mora biti u biću. Postoji Lao Ceova izreka: "Tragaj i izgubićeš. Ne traži i nađi."

10.

*PROZORI
KA BOŽANSKOM*

*U indijskoj filosofiji priroda najviše istine se opisuje
kao istina, satjam, lepota, sundram i dobrota, šivam.
Da li su to osobine Boga?*

To nisu osobine Boga. To su naša iskustva Boga. One pripadaju božanskom kao takvom: to su naša opažanja. Samo božansko je nepoznatljivo. To je ili svaka osobina ili nijedna osobina. Međutim, na osnovu svoje gradje ljudski um može da iskusi božansko koristeći tri prozora: možete da steknete uvid kroz lepotu ili kroz istinu ili kroz dobrotu. Te tri dimenzije pripadaju ljudskom umu. One su naše ograničenje. Ram smo dali sami; božansko je bez rama. To je slično sledećem. Možemo da vidimo nebo kroz prozor. Prozor izgleda kao ram oko neba, ali samo nebo nema oko sebe ram. Ono je beskrajno. Samo mu prozor postavlja ram. Isto su tako lepota, istina i dobrota prozori kroz koje možemo da bacimo pogled na božansko.

Ljudska ličnost je podeljena na tri sloja. Ako prevladava intelekt, božansko će poprimiti oblik istine. Intelektualni pristup stvara prozor istine, ram istine. Ako je um osećajan, ako neko pristupa stvarnosti ne glavom već srcem – tada božansko postaje lepota. Poetsku osobinu dajete vi. To je samo ram. Intelekt mu daje ram istine; osećanje daje ram lepote. Ako ličnost nije ni osećajna ni intelektualna – ako prevladava akcija – onda ram postaje dobrota.

Zato ovde u Indiji mi koristimo ta tri pojma za božansko. *Bhakti* joga znači način obožavanja i namenjen je osećajnom tipu. Bog se vidi kao lepota. *Ānana* joga je način znanja. Bog se vidi kao istina. A *karma* joga je način akcije. Bog postaje dobrota.

Sama reč 'Bog' povezana je sa rečju 'dobar'. Ta reč je imala najjači uticaj zato što je većina čovečanstva pretežno aktivna, a ne intelektualna ili osećajna. To ne znači da ne postoji intelekt ili osećanja, međutim to nije odlučujući činilac. Veoma je mali broj intelektualan i veoma je mali broj osećajan. Većina čovečanstva je pretežno aktivna. Putem akcije Bog postaje 'dobar'.

Međutim, mora postojati i suprotni pol, pa ako se Bog shvata kao dobar onda se davo shvata kao zao. Aktivni um će shvatati đavola kao zlo, osećajni um će shvatati đavola kao ružnoću, a intelektualni um će shvatati đavola kao neistinu, privid, laž.

Te tri osobine istina, dobrota i lepota su ljudski pojmovi koji čine ram oko božanskog koje je, po sebi, bez rama. To nisu osobine božanskog kao takvog. Ako ljudski um uspe da shvati božansko kroz bilo koju četvrtu dimenziju, onda će i ta četvrta dimenzija postati osobina božanskog. Ne kažem da božansko nije dobro. Kažem samo da je ta dobrota osobina koju smo mi odabrali i mi vidimo. Da na svetu ne postoji čovek, božansko ne bi bilo dobro, božansko ne bi bilo lepo, božansko ne bi bilo istina. Božansko bi i dalje postojalo, ali te osobine koje smo mi odabrali ne bi postojale. To su samo ljudska zapažanja. Božanskom možemo da damo i druge osobine.

Ne znamo da li životinje primećuju božansko, ne znamo ni kako opazaju stvari uopšte, ali jedno je izvesno: oni ne opazaju božansko u ljudskim okvirima. Ukoliko uopšte opazaju božansko, onda ga osećaju i opazaju na potpuno drugačiji način od nas. Osobine koje oni opazaju neće biti iste kao naše. Kad je čovek pretežno intelektualan, on ne može da pojmi kako može da se kaže da je Bog lep. Sam pojam je potpuno stran njegovom umu. A pesnik ne može da pojmi da istina može da znači bilo šta drugo osim lepota. Za njega ne može da ima drugo značenje. Istina je lepota; sve drugo je jednostavno intelektualno. Za pesnika, slikara, čoveka koji opaža svet u okvirima srca, istina je ogoljena i bez lepote. Ona je samo intelektualni pojam.

Ako je stoga neki um pretežno intelektualan on ne može da shvati osećajni um i obrnuto. Zato dolazi do tako mnogo nesporazuma i tako velikog broja odrednica. Nijednu odrednicu ne može da prihvati celokupno čovečanstvo. Bog mora da vam dođe onako kako ga vi shvatate. Kad opisujete Boga vi ste deo odrednice. Odrednica potiče od vas; Bog kao takav se ne može odrediti. Zato svi koji ga posmatraju kroz ova tri prozora na neki način unose sebe, vlastite odrednice, u božansko.

Za onog ko je u svojoj ličnosti transcendirao ove tri dimenzije postoji mogućnost i četvrtog načina shvatanja božanskog. U Indiji nemamo reč za četvrti način. Mi ga jednostavno nazivamo *turiya*, četvrti. Postoji vrsta svesti kad niste ni intelektualni, ni osećajni, ni aktivni, već samo svesni. Tada nebo ne posmatrate ni kroz jedan prozor. Izašli ste iz kuće i spoznali ste nebo bez prozora. Nema obrazca, nema rama.

Samo ona vrsta svesti koja je ostvarila četvrti način može da shvati omeđenost druga tri. Ona može da razume teškoće na koje drugi nailaze u razumevanju, ali može da shvati i prisutnu sličnost između lepote, istine i dobrote. Samo četvrta vrsta može da razume i dopušta. Druge tri vrste će se uvek sporiti.

Sve vere pripadaju jednoj od ove tri kategorije. I one se stalno trvu. Buda ne može da učestvuje u tom sukobu. On pripada četvrtoj vrsti. On kaže, "Sve je to glupost. Ne sporite se oko osobina božanskog; sporite se oko vaših prozora. Nebo ostaje isto svejedno kroz koji prozor gledali."

To stoga nisu božanske osobine. To su božanske osobine *kako ih mi vidimo*. Kad bi mogli da srušimo naše prozore, mogli bi da spoznamo božansko bez osobina, *nirguna*. Tada prevazilazimo osobine. Samo tada čovek ne projektuje.

Međutim, tada postaje teško da se bilo šta kaže. Sve što može da se kaže o božanskom, može da se kaže samo kroz prozore, budući da se sve što može da se kaže odnosi na prozore a ne na samo nebo. Kad gledamo bez prozora, nebo je tako ogromno, tako bezgranično. Ne može se opisati. Nijedna reč nije primenljiva; nijedna teorija nije podesna.

Svako ko pripada četvrtoj vrsti zato uvek čuti o nebu, a božansko opisuje samo prve tri. Kad neko ko pripada četvrtoj vrsti uopšte progovori, on govori služeći se pojmovima koji deluju besmisleno, nelogično, iracionalno. On protivureći sebi. Protivrečnošću on pokušava da nešto pokaže. Ne da kaže nešto, već da pokaže nešto.

Vitgenštajn je povukao tu razliku. On je rekao da postoje istine koje se mogu izreći i da postoje istine koje se mogu pokazati, ali ne i kazati. Nešto se može odrediti zato što postoji među drugim stvarima. Može se povezati sa drugim stvarima, uporediti. Na primer, uvek možemo da kažemo da sto nije stolica. Možemo ga odrediti

pozivajući se na nešto drugo. Sto poseduje mede u okviru kojih postoji i posle kojih počinje nešto drugo. Jedino je zapravo meda određena. Odrednica znači granica posle koje počinje sve ostalo.

Međutim, o božanskom ne možemo da kažemo ništa. Božansko je potpunost, pa ne postoji meda; nema granice posle koje počinje nešto drugo. Ne postoji "nešto drugo". Božansko je bezgranično, pa se ne može odrediti.

Četvrta vrsta može samo da pokaže; može samo da nagovesti. Zato je četvrta vrsta ostala tajanstvena. A četvrta je najizvornija, budući da nije obojena ljudskim videnjem. Svi veliki sveci su nagoveštavali; ništa nisu rekli. Bio to Isus, Buda, Mahavira ili Krišna, nije važno. Oni nisu rekli ništa; oni su samo nešto nagoveštavali – samo prstom pokazivali Mesec.

Međutim, uvek je prisutna opasnost da vas prst obuzme. Prst je beznačajan; on ukazuje na nešto drugo. On ne sme da vam bude pred očima. Ako hoćete da vidite Mesec, prst morate u potpunosti da zaboravite.

U tome leži najveća opasnost kad je u pitanju božansko. Vidite nagoveštaj i osećate da je sam taj nagoveštaj istina. Uništena je namera. Prst nije Mesec; oni se u potpunosti razlikuju. Mesec se može pokazati prstom, ali se čovek ne sme vezivati za prst. Ako hrišćanin ne može da zaboravi *Bibliju*, ako hinduista ne može da zaboravi *Gitu*, onda je namera uništena. Sve postaje bez svrhe, beznačajno i na neki način ne-verski, anti-verski.

Svaki put kad se čovek svojim umom okrene božanskom, božansko poprima njegovu boju. Ako pristupite božanskom bez uma, bez sebe, bez unošenja ljudskog; ako pristupite božanskom kao čistac, praznina, ništavilo; bez ikakvih predubedenja, bez ikakve sklonosti da nešto vidite na određeni način – tada ćete spoznati da je božansko bez osobina, nema drugog načina. U suprotnom sve osobine koje dajemo božanskom pripadaju našim ljudskim prozorima. Mi ih namećemo božanskom.

*Hoćeš da kažeš da nam nisu potrebni
prozori da bi videli nebo?*

Da. Bolje gledati kroz prozora nego ne gledati uopšte, ali pogled kroz prozor se ne može porediti sa nebom bez prozora.

Ali, kako bez prozora doći iz sobe do neba?

Možete da dodete do prozora da bi dospeli do neba, ali ne smete da ostanete kod prozora. U suprotnom će prozor uvek postojati. Prozor se mora proći. On se mora proći i transcendirati.

*Kad čovek dosegne nebo ne postoje reči –
sve dok se ne vrati u sobu. Tada stiže priča...*

Da, čovek može da se vrati. Međutim, on tada ne može da bude isti kao što je bio pre toga. Spoznao je ono bez obrazca, beskrajno. Tada i gledajući kroz prozor on zna da nebo nema obrazca, nema prozora. Čak i iza prozora on se ne može prevariti. Čak iako je prozor zatvoren i u sobi je mrak, on zna da postoji beskrajno nebo. On više ne može da bude isti.

Jednom kad spoznate beskrajno, postali ste beskrajno. Ono smo što smo spoznali, što smo osetili. Jednom kad spoznate bezgranično, ne-omeđenost, vi ste na neki način postali beskrajni. Spoznati nešto znači biti to. Spoznati ljubav znači biti ljubav; spoznati molitvu znači biti molitva; spoznati božansko znači biti božansko. Spoznaja je ostvarenje; spoznaja je biti.

Da li sva tri prozora postaju jedan?

Ne. Svaki prozor ostaje kakav je bio. Prozor se ne menja; vi se menjate. Ako je čovek osećajan, on će izaći kroz prozor i vratiće se kroz taj prozor, ali više neće poricati druge prozore; neće biti neprijateljski nastrojen prema njima. On će sada razumeti druge. On će znati da drugi prozori vode takode ka istom nebu.

Kad stignete pod nebo, znaćete da su drugi prozori deo iste kuće. Sada ćete da idete do drugih prozora ili možda nećete. To zavisi od vas. Ne morate; jedan prozor je dovoljan. Ako je neko nalik Ramakrišni, on će možda otići do drugih prozora da vidi kako isto

nebo izgleda gledano kroz njih. Zavisí od osobe. Čovek može da pogleda kroz druge prozore ili ne.

Nema potrebe, zapravo. Spoznati nebo je dovoljno. Međutim, neko bi da istražuje, znatiželjan je. On će pogledati kroz druge prozore. Postoje ljudi koji su šetali i oni koji nisu. Međutim, kad čovek jednom spozna otvoreno nebo, on neće poricati druge prozore; neće poricati druge pristupe. On će potvrditi da su drugi prozori otvoreni prema istome. Stoga čovek koji je spoznao nebo postaje pobožan a ne sektaš. Sektaški um ostaje iza prozora; pobožni um je izvan njega.

Čovek koji je video nebo može da šeta; može da ode do drugih prozora. postoje bezbrojni prozori. Ovo su glavne vrste, ali nisu jedini prozori. Moguće su takođe i brojne kombinacije.

Postoje li prozori za svaku svest, za svakog čoveka?

Da. Na neki način svaki čovek dopre do božanskog sa svog prozora. Svaki prozor je u suštini drugačiji od svakog drugog. Beskrajan je broj prozora, beskrajna je broj sekti. Svaka osoba je vlastita sekta. Dva hrišćanina nisu ista. Jedan hrišćanin se razlikuje od drugog isto toliko kao što se hrišćanstvo razlikuje od hinduizma.

Kad doprete do neba spoznaćete da sve razlike pripadaju kući. One nikad ne pripadaju vama. One pripadaju kući u kojoj ste živeli, kroz koju ste posmatrali, kroz koju ste osećali, ali ne vama kao takvima.

Kad doprete do neba, spoznaćete da ste istovremeno bili i deo neba – samo što ste živeli među zidovima. Nebo izvan kuće se ne razlikuje od neba u kući. Jednom kad izađemo znamo da prepreke nisu bile stvarne. Čak ni zid nije prepreka nebu; on ne deli nebo uopšte. On stvara privid da je nebo podeljeno – da je ovo moja kuća a ono tvoja; da nebo u mojoj kući pripada meni a nebo u tvojoj kući pripada tebi – ali, kad spoznate samo nebo, razlike nema. Tada ne postoje pojedinci kao takvi. Tada su talasi nestali i samo je okean ostao. Ponovo ćete ući unutra, ali sada se više nećete razlikovati od neba.

Izgleda da je mali broj hrišćana koji su doprli do neba i vratili se sa takvim poimanjem.

Ima ih nekoliko – Sveti Franja, Ekart, Beme....

Oni nam nisu rekli da je nebo isto, zar ne?

Nisu mogli. Nebo je uvek isto, ali oni ne mogu o nebu da izveste na isti način. Priče o nebu nužno se razlikuju, ali ono što se govorilo se ne razlikuje. Za one koji nisu spoznali izveštaj, priča znači sve. Tada će se ispoljiti razlike. Međutim, sve što je rečeno samo je odabir; izbor. Celina se ne može ispričati. A kad se ispriča, ona postaje mrtva.

Sveti Franja može da izveštava samo kako Sveti Franja može da izveštava. On ne može da govori kao Muhamed, zato što izveštaj ne dolazi sa neba. Izveštaj potiče iz obrazca, pojedinca. Dolazi iz uma: pamćenja, obrazovanja, iskustva; reči, jezika, sekte; života. Izveštaj izvire iz svega toga. Nije moguće da priča dolazi samo od Svetog Franje, zato što izveštaj nikad ne može da bude pojedinačan. On mora da bude opšti ili će biti potpuni promašaj.

Ako izveštavam svojim pojedinačnim jezikom, niko ga neće razumeti. Kad sam iskusio nebo, iskusio sam ga bez zajednice. Bio sam potpuno sam u trenutku spoznaje. Nije bilo jezika; nije bilo reči. Ali, kad izveštavam, izveštavam drugima koji nisu spoznali. Moram da govorim njihovim jezikom. Moram da koristim jezik koji mi je poznat pre nego sam spoznao.

Sveti Franja je koristio hrišćanski jezik. Što se mene tiče, vere su samo različiti jezici. Po meni, hrišćanstvo je određeni jezik koji je potekao od Isusa Hrista. Hinduizam je drugi jezik; Budizam je drugi jezik. Razlika je uvek u jeziku. Međutim, kad neko zna jezik a ne i samo iskustvo, razlika je neminovno ogromna.

Isus je rekao "carstvo Božije" zato što je govorio služeći se pojmovima koje su slušaoci mogli da razumeju. Reč 'carstvo' su neki razumeli, a neki su pogrešno shvatili. Sledio je krst – sledilo je raspeće. Oni koji su razumeli Isusa shvatili su šta se podrazumeva

pod "carstvom Božijim", ali oni koji nisu mogli da razumeju mislili su da on govori o carstvu na zemlji.

Međutim, Isus nije mogao da koristi Budine reči. Buda nikad ne bi upotrebio reč 'carstvo'. Postoje mnogi razlozi za tu razliku. Isus potiče iz siromašne porodice; njegov je jezik jezik siromašnog čoveka. Za siromaha reč 'carstvo' je veoma značajna, ali za Budu nije bilo ničeg značajnog u toj reči zato što je sam Buda bio princ. Budi je ta reč bila beznačajna, ali je bila značajna za Isusa.

Buda je postao prosjak a Isus je postao kralj. To je bilo neminovno. Druga krajnost postaje značajna. Nepoznata krajnost postaje izraz nepoznatog. Za Budu je prosjačenje bilo nešto najnepoznatije, pa je uzeo oblik nepoznatog, obličje prosjaka. Za njega je *bhikhu*, prosjak, postao najznačajniji pojam.

Reč 'bhikhu' se u Indiji nikad ne koristi zato što tamo ima jako mnogo prosjaka. Umesto toga mi koristimo reč 'svami' gospodar. Kad neko postane sanjasin, kad se odrekne, on postaje svami, gospodar. Međutim, kad se Buda odrekao on je postao bhikhu, prosjak, za Budu je ta reč nosila nešto šta za Isusa nije mogla.

Isus je mogao da govori samo rečima koje su bile pozajmljene iz jevrejske kulture. On je tu i tamo nešto mogao da promeni, ali nije mogao da promeni celi jezik, jer niko ne bi bio u stanju da ga razume. Stoga on, u izvesnom smislu, nije bio hrišćanin. U vreme kad se pojavio Sveti Franja, hrišćanska kultura je razvila sopstveni jezik. Tako je Sveti Franja bio više hrišćanin nego sam Isus. Hrist je ostao Jevrej; njegov svekoliki život je bio jevrejski. Nije moglo biti drugačije.

Ako ste rođeni hrišćanin, onda hrišćanstvo vama možda ništa ne kazuje; možda vas se ne dotiče. Što ga više poznajete, to vam je sve beznačajnije. Tajna je izgubljena. Hrišćaninu može hinduistički pristup da bude smisleniji, značajniji. zato što je nepoznat, može da izrazi nepoznato.

Što se mene tiče, bolje je da se čovek ne zadrži u veri u kojoj je rođen. Pristupi i uverenja koja su mu data rođenjem moraju se povremeno poricati ili pustolovina nikad neće početi. Čovek ne sme da ostane tu gde je rođen. Čovek mora da zaviri u nepoznate uglave i oseti radost zbog toga.

Ponekad ne možemo da razumemo upravo ono što smo mislili da najbolje znamo. Hrišćanin misli da razume hrišćanstvo. To postaje prepreka. Budista misli da razume budizam zato što ga poznaje,

ali sama suština tog znanja postaje smetnja. Samo nepoznato može da postane privlačno, okultno, ezoterično.

Čovek mora da transcendirira prilike svog rođenja. Samo je okolnost što je neko hrišćanin po rođenju; samo je okolnost što je neko hinduista po rođenju. Čovek ne sme da bude okovan uslovima svog rođenja. Čovek se mora dva puta roditi kad je vera u pitanju. Čovek mora da ode u nepoznate čoškove. Onda se pojavi uzbuđenje. Istraživanje započinje.

Vere se, na neki način, nadopunjuju. One moraju da rade za druge, moraju da prihvate druge. Hrišćanin ili hinduista ili Jevrej in moraju saznati uzbuđenje preobraćaja. Uzbuđenje probraćenja stvara pozornicu za preobražaj. Svaki put kad neko sa Zapada dođe na Istok dogodi se nešto novo. Pristup Istoka se toliko razlikuje da ne može da ga smesti u poznate okvire. Celokupni pristup je toliko suprotan onom što je poznato da, ukoliko hožete da ga razumete, morate sebe da menjate.

Isto se događa i nekome sa Istoka kad stigne na Zapad. *Potrebno* je da se dogodi. Čovek treba da bude otvoren da bi to moglo da se dogodi. To nepoznato, neuobičajeno, to će izazvati promenu.

U Indiji ne bi mogli da stvorimo veru kao što je hrišćanstvo. Ne bi mogli da razvijemo teologiju. Ne bi mogli da stvorimo Vatikan, Crkvu. Postoje hramovi, ali nema Crkve. Istočnjački um je u suštini nelogičan pa je neminovno zbrkan u izvesnom smislu. On je neminovno individualistički; ne može da bude organizovan.

Katolički sveštenik je nešto sasvim različito. On je pripremljen da bude deo organizacije. On pripada negde u hijerarhiji. I to funkcioniše. Organizacija, hijerarhija je logična, pa je tako bilo moguće da se hrišćanstvo raširi na ceo svet.

Hinduizam se nikad nije trudio da preobrati bilo koga. Čak iako se neko sam preobrati, hinduizam ga ne prihvata lako. To je vera ne preobraćanja, ne-organizovana. Ne postoji sveštenstvo u smislu u kome postoji u katoličanstvu. Hinduistički monah je samo lutajući pojedinac – bez ikakve hijerarhije, ne pripada nikakvoj organizaciji. On je potpuno bez korena. Što se spoljašnjeg sveta tiče taj pristup je osuđen na neuspeh, ali što se tiče unutrašnjih dubina, on je osuđen na uspeh.

Vivekanandu je hrišćanstvo veoma privuklo. On je stvorio Ramakrišnin red zasnovan na obrascu katoličkog sveštenstva. To je veoma strano Istoku, veoma tuđe. To je potpuno zapadnjački. Vive-

kanandin um nije uopšte bio istočnjački. I kao što kažem da je Vivekananda bio Zapadnjak, tako kažem da su Ekart i Sveti Franja bili Istočnjaci. U suštini su pripadali Istoku.

Sam Isus je pripadao Istoku. Međutim, hrišćanstvo ne pripada Istoku; ono pripada Zapadu. Isus je u suštini pripadao Istoku; on je bio suprotan crkvi, suprotan organizaciji. U tome leži sukob.

Zapadni um razmišlja u okvirima logike, razuma, sistema, argumenta. On ne može da prodre veoma duboko; on ostaje na površini. Ići će u širinu, ali nikad u dubinu.

Organizovane vere su znači za nas zavesa.

Ona mora da se skloni da bi mogli da vidimo nebo.

Da. One pokrivaju prozor, one su prepreka.

*Da li zapadni um mora da se proširi
kao što je to slučaj sa istočnim?*

Zapadni um može da postigne uspeh na polju nauke, ali ne može da postigne uspeh na polju verske svesti. Uvek kad se rodi pobožni um, čak i na Zapadu, on je istočnjački. Kod Ekarta, Bemea, suštinska osobina uma je istočnjačka. Uvek kad se rodi naučni um na Istoku, on je neminovno zapadnjački. Istok i Zapad nisu geografski pojmovi. Zapad znači aristotelovski, a Istok znači ne-aristotelovski. Zapad znači ravnoteža, a Istok znači ne-ravnoteža. Zapad znači racionalan, a Istok ne-racionalan.

Tertulijan je bio jedan od najizrazitijih istočnjačkih umova na Zapadu. On je rekao, "Verujem u Boga zato što je nemoguće verovati. Verujem u Boga zato što je to besmisleno." To je u suštini istočnjački pristup: zato što je besmisleno. To na Zapadu niko ne može da kaže. Na Zapadu kažu da u nešto treba da veruješ samo kad je to racionalno. U suprotnom, to je samo uverenje, praznoverje.

I Ekart je istočnjački um. On kaže, "Ako veruješ u moguće, to nije vera. Ako veruješ u argument, to nije vera. To su delovi nauke. Samo ako veruješ u besmisleno, javiće ti se nešto što je izvan uma." Ta misao nije zapadnjačka. Ona pripada Istoku.

Konfučije, s druge strane, je zapadnjački um. Na Zapadu mogu da razumeju Konfučija, ali nikad ne mogu da razumeju Lao Cea. Lao Ce kaže, "Budala si samo zato što si isključivo racionalan. Nije dovoljno biti samo racionalan, razuman. Iracionalno mora imati vlastiti prostor postojanja. Čovek je razuman samo kad je i racionalan i iracionalan."

Potpuno racionalna osoba nikad ne može da bude razumna. Razum ima svoj vlastiti čošak iracionalnosti. Dete se rađa u mračnoj materici. Cvet se rađa u mraku, u podzemnim korenima. Mrak se ne sme poricati, to je temelj. On je najznačajniji, najveći davalac života.

Zapadni um ima šta da pruži svetu. To je nauka, nije vera. Istočnjački um može samo da pruži veru, a nikako ne tehnologiju ili nauku. Nauka i vera se dopunjuju. Ako možemo da ostvarimo njihove razlike i ono gde se dopunjuju, onda bi iz toga mogla da izroni bolja svetska kultura.

Ako je nekome potrebna nauka, neka ide na Zapad. Ali, ako Zapad razvije neku veru, to ne može da bude ništa više od teologije. Na Zapadu dajete sebi argumente da bi dokazali Boga. Argumenti da bi se dokazao Bog! To je nepojmljivo na Istoku. Boga ne možete da dokažete. Sam pokušaj je besmislen. To što može da se dokaže nikad neće biti Bog, to će biti naučni zaključak. Na Istoku kažemo da se božansko ne može dokazati. Kad vam dosade vaši dokazi, skočite u samo iskustvo; skočite u samo božansko.

Istočnjački um može da bude samo nadri-naučan, isto kao što zapadnjački um može da bude samo nadri-pobožan. Stvorili ste značajnu teologiju na Zapadu, ali ne i versku tradiciju. Na isti način, svaki pokušaj na Istoku da se krene put nauke završi se na stvaranju tehničara a ne naučnika, ljudi od tehnologije, ali ne i izumitelja, stvaraoca.

Ne dolazite stoga na Istok sa zapadnjačkim umom, jer nećete razumeti. Paradiraćete sa svojim nerazumevanjem kao da razumete. Pristup na Istoku je potpuno suprotan. Samo se suprotnosti dopunjuju – kao muško i žensko.

Istočnjački um je žensko; zapadnjački um je muško. Zapadnjački um je agresivan. Logika je neminovno agresivna, nasilna. Vera je prijemljiva, upravo kao žena. Bog se samo može primiti; on nikad ne može da bude otkriven ili izumljen. Čovek mora da postane kao žena: potpuno prijemljiv, otvoren i čekajući. Pod meditacijom se to podrazumeva: biti otvoren i čekajući.

Ramakrišna je rekao da je bhakti pristup najprigodniji za ovu epohu. Da li je to tačno?

Ne. Ramakrišna je rekao da je bhakti joga najprigodniji pristup zato što je bio najprigodniji za njega. To je osnovni prozor kroz koji je on dopro do neba. Ne postavlja se pitanje da li je pristup pogodan ili nepogodan za određenu epohu. Ne možemo da razmišljamo u okvirima epoha.

Vekovi žive istovremeno. Izgleda da smo savremenici; možda nismo. Možda ja živim pre dvadeset vekova. Ništa nije potpuno prošlost. Za nekoga je sadašnjost. Ništa nije potpuno budućnost. Za nekoga je sadašnjost. A ništa nije potpuno sadašnjost. Za nekoga je prošlost, a za nekoga nešto što će tek doći. Ne može ništa da se izričito tvrdi za epohu kao takvu.

Ramakrišna je bio poklonik. On je dopreo do Boga molitvama i ljubavlju, putem osećanja. On se ostvario na taj način, zato je mislio da taj način može da bude od koristi svima. Nije mogao da shvati kako njegov put može da bude težak za druge. Ma kako dobro-namerni bili, druge uvek vidimo u svetlu vlastitog iskustva. Za Ramakrišnu je stoga, put bio bhakti joga; put poklonstva. Ako hoćemo da razmišljamo u okvirima epoha, možemo da kažemo da je ova epoha u najvećoj meri intelektualna, naučna, tehnološka; u najmanjoj meri poklonička, u najmanjoj meri osećajna. Ono što je Ramakrišna rekao bilo je ispravno za njega, možda ispravno za ljude koji su bili sa njim, ali Ramakrišna nikad nije uticao na širi krug. On u suštini pripada selu – neobrazovan, neupućen u veliki svet – zato ono što je on rekao treba razumeti u skladu sa njegovim seoskim jezikom. On nije mogao da shvati vreme koje je nastupilo. On je u suštini bio deo seljačkog sveta gde intelekt ne predstavlja ništa a osećanje sve. On nije bio čovek ovog veka. Ono što je rekao je tačno za svet u kome se on kretao, ali ne za svet kakav danas postoji.

Uvek su postojale tri vrste: intelektualna, aktivna i osećajna. Uvek će postojati ravnoteža među njima, kao što uvek postoji ravnoteža između muškaraca i žena. Ravnoteža ne može da izostane dugo. Ako se izgubi, ubrzo se uspostavlja.

Vi na Zapadu ste izgubili ravnotežu. Intelekt je postao preovlađujući činilac. Može vam se dopasti to što je Ramakrišna go-

vorio, "Poklonstvo je put za ovaj vek", zato što ste izgubili ravnotežu. Međutim, Vivekananda kaže suprotno. Zato što je i Istok izgubio ravnotežu, on je pretežno intelektualan. To je samo zato da bi se uspostavila ravnoteža postojećih suprotnosti. To je u izvesnom smilu nadopunjavanje.

Ramakrišna je bio osećajan, a njegov glavni učenik intelektualan. Neminovno je to bio. To je spoj: muško i žensko. Ramakrišna je u potpunosti žensko: neagresivan, prijemljiv. Seks ne postoji samo u biologiji, on postoji svugde. Na svakom polju, uvek kad postoje suprotnosti postoji i seks i suprotnosti se privlače.

Vivekananda nikad ne bi mogao da privuče neki intelektualac. Ne bi mogao; on ne bi bio suprotan pol. Postojali su intelektualni divovi u Bengalu. Da ih je posetio vratio bi se praznih ruku. Ne bi ga privukli. Ramakrišna je bio najmanje moguće intelektualan. Bio je sve što Vivekananda nije bio, sve za čim je tragao.

Vivekananda je bio suprotnost Ramakrišni, pa ono što je on učio u Ramakrišnino ime nije bilo u istom duhu kao samo Ramakrišnino učenje. Svako ko dopre do Ramakrišne preko Vivekanande ne dospeva do Ramakrišne. Ko shvati Vivekanandino tumačenje Ramakrišne nikad neće razumeti samog Ramakrišnu. Tumačenje daje suprotni pol.

Kad ljudi kažu, "Bez Vivekanande nikad ne bi razumeli Ramakrišnu," to je u izvesnom smislu tačno. Širi krug ljudi nikad ne bi čuo za Ramakrišnu da nije bilo Vivekanande. Ali sve što se saznalo o Ramakrišni preko Vivekanande je u suštini pogrešno. To je pogrešno tumačenje. To je zato što je on potpuno suprotan Ramakrišni. Ramakrišna nikad nije polemisa; Vivekananda je bio sklon raspravama. Ramakrišna je bio neobrazovan, Vivekananda je bio čovek od znanja. Ono što je Vivekananda rekao o Ramakrišni rečeno je kroz Vivekanandino ogledalo. Nikad nije bilo istinito. Nije moglo biti.

To se stalno ponavlja. To će se i dalje događati. Buda privlači ljude koji su suprotni njemu, Mahavira i Isus privlače ljude koji su duhovno drugi pol. Te suprotnosti stvaraju organizaciju, red. Oni će tumačiti. Sami učenici će biće krivotvorci. Ali to je tako. Tu nema pomoći.

11.

**PRAVA
PITANJA**

Ne postavljajte teoretska pitanja. Teorije manje rešavaju a više zbunjuju. Da nema teorija, bilo bi manje problema. Teorije ne odgovarju na pitanja i ne rešavaju probleme. Naprotiv, teorije potstiču pitanja.

Ne postavljajte ni filofska pitanja. Filofska pitanja samo izgledaju da su pitanja, ali nisu. Zato nikakav odgovor nije moguć. Ako je pitanje zaista pitanje onda se na njega može odgovoriti, ali ako je lažno, samo jezička zbrka, onda na njega ne može da se odgovori. Filofsija daje odgovore već vekovima, ali pitanje uvek ostaje isto. Ma kako odgovorili na filofsko pitanje, nikad na njega niste odgovorili, zato što je pitanje kao takvo lažno. Ono i nije zamišljeno tako da se na njega odgovori. Pitanje je po sebi takvo da odgovor nije moguć.

Ne postavljajte ni metafizička pitanja. Na primer, ako pitate ko je stvorio svet, na to je nemoguće odgovoriti. To je besmisleno. Nije smisao u tome da metafizičko pitanje nije pravo pitanje, to je pitanje, ali se na njega ne može odgovoriti. Ono može da pruži rešenje, ali na njega ne može da se odgovori.

Postavljajte pitanja koja su lična, bliska, životna. Čovek mora da bude svestan šta ga stvarno pitaju. Da li je to nešto što vam stvarno nešto znači. Ako se na njega stvarno odgovori, da li vam se otvara neka nova dimenzija? Da li će vašem postojanju nešto biti dodato, da li će vaše biće na neki način da se preobrazi? Samo takva pitanja su pobožna.

Vera se bavi problemima a ne pitanjima. Pitanje može da izroni iz puke znatiželje, ali problem je poverljiv i ličan. Vi ste za njega vezani; to ste vi. Pitanje je odvojeno od vas; a problem ste vi. Zato pre nego nešto pitate, zakopajte duboko i upitajte nešto poverljivo i

lično, nešto što vas zbunjuje, nešto što vas se tiče. Samo tada može da vam se pomogne.

Da li su naši životi predodređeni ili ne?

To nije lični problem, to je filozofsko pitanje.

Naši životi su kako predodređeni tako i nisu. I jedno i drugo, da i ne. Oba odgovora su tačna za sva pitanja vezana za život.

Sve je predodređeno na neki način. Sve u vama što je fizičko, materijalno, sve što je mentalno, predodređeno je. Međutim, nešto u vama stalno ostaje nepredodređeno, nepredvidljivo. To nešto je vaša svest.

Ako se poistovećujete sa svojim telom i materijalnim postojanjem, onda ste u istoj meri predodređeni uzrokom i posledicom. Onda ste mašina. Međutim, ako se niste poistovetili sa svojim materijalnim postojanjem, niti telom niti umom – ako sebe možete da osetite kao nešto odvojeno, različito, iznad i transcendentno u odnosu na telo-um - onda ta transcendirajuća svest nije predodređena. Ona je spontana, slobodna. Svest znači sloboda; materija znači robovanje. Sve zavisi od toga kako odredite sebe. Ako kažete, "ja sam samo telo", onda je sve vezano za vas potpuno predodređeno.

Svako ko kaže da je čovek samo telo ne može da kaže da čovek nije predodređen. Obično ljudi koji ne veruju u takve stvari kao što je svest, ne veruju takođe ni u predodređenost. Ljudi koji su pobožni i veruju u svest obično veruju u predodređenost. Stoga ono što govorim može da deluje krajnje protivrečno. Pa ipak, tako je.

Čovek koji je spoznao svest spoznao je slobodu. Stoga samo duhovna osoba može da kaže da predodređenost uopšte ne postoji. To ostvarenje je moguće samo kad u potpunosti prestanete da se poistovećujete sa telom. Ako osećate da ste samo materijalno postojanje, onda sloboda nije moguća. Sa materijom sloboda nije moguća. Materija znači ono što ne može da bude slobodno. Ona mora da se ulije u lanac uzroka i posledice.

Kad neko dosegne svest, prosvetljenje, on u potpunosti izlazi iz carstva uzroka i posledice. On postaje potpuno nepredvidiv. O njemu ne možete ništa da kažete. On počinje da živi svaki trenutak; njegovo postojanje se svodi na atome.

Vaše postojanje je niska nalik reci u kojoj je na osnovu prošlosti svaki korak predvidljiv. Vaša budućnost zapravo nije budućnost; ona je samo nusproizvod prošlosti. Samo prošlost određuje, oblikuje, izražava i uzrokuje vašu budućnost. Zato je vaša budućnost predvidljiva.

Skiner tvrdi da je čovek predvidljiv kao i sve drugo. Jedina teškoća je u tome što još nismo napravili oruđe kojim bi otkrili njegovu celokupnu prošlost. Onog trenutka kad budemo mogli da saznamo njegovu prošlost, bićemo u stanju da predvidimo sve što je s njim u vezi. Na osnovu ljudi sa kojima je radio, Skiner je u pravu, budući da su svi oni u krajnjoj liniji predvidljivi. On je eksperimentisao sa nekoliko stotina ljudi i ustanovio da su svi oni mehanička bića, da u njima ne postoji ništa što bi se moglo nazvati sloboda.

Međutim, njegovo istraživanje je ograničeno. U njegovu laboratoriju nije ušao Buda na kome bi mogao da izvede opite. Skinnerova svekolika teorija bi se srušila da je makar jedna osoba slobodna, da samo jedna osoba nije mehanička, nije predvidljiva. Ako je jedna osoba u svekolikoj istoriji ljudske vrste slobodna i nepredvidiva, onda čovek poseduje mogućnost da bude slobodan i nepredvidljiv.

Svekolika mogućnost slobode zavisi od toga čemu pridajete veću važnost telu ili svesti. Ako ste samo spoljni tok života, onda je sve predodređeno. Ili, postoji li nešto i u nutrinu? Ne posežite za već ranije utvrđenim odgovorom. Ne recite, "ja sam duša". Ako osećate da u vama nema ničeg, budite iskreni. Ta iskrenost će biti prvi korak ka unutrašnjoj slobodi svesti.

Ako zadete duboko u nutrinu osetićete da je sve samo deo spoljašnjeg. Vaše telo je došlo spolja, vaše misli su došle spolja, čak vam je i vaše sopstvo dao drugi. Zato toliko strahujete od mišljenja drugih – jer oni u potpunosti vladaju vašim sopstvom. Oni mogu da promene svoje mišljenje o vama svakog trenutka. Vaše sopstvo, vaše telo, vaše misli dali su vam drugi, pa šta je unutra? Vi ste slojevi i slojevi spoljnog sakupljanja. Ako se poistovećujete sa tom svojom ličnošću koja je stečena od drugih, onda je sve predodređeno.

Postanite svesni svega što dolazi spolja i ne poistovećujte se s tim. Tada će doći trenutak kad će se spoljašnost srušiti. Zateći ćete se u vakuumu. Taj vakuum je prolaz između spolja i unutra, kapija. Bojimo se vakuuma, strahujemo od toga da budemo prazni pa se vezujemo za spolja sakupljeno. Čovek mora da bude dovoljno hrabar i prestane da se poistovećuje sa sakupljenim i da se zadrži u vakuumu.

Ako niste dovoljno hrabri, izletećete napolje i vezati se za nešto što će vas ispuniti. Trenutak postojanja u vakuumu je, pak, meditacija. Ako ste dovoljno hrabri, ako možete da se zadržite u tom trenutku, onda će se vaše celokupo biće okrenuti nutrimi.

Kad spolja nema ničeg sa čim bi se povezalo vaše biće se okreće nutrimi. Tada po prvi put spoznajete da ste biće koje transcendiraju sve ono što je o sebi mislilo da jeste. Sada se razlikujete od onog postati; sada ste bivstvovanje. To bivstvovanje je slobodno, ništa ga ne može odrediti. To je potpuna sloboda. Nije moguć lanac uzroka i posledice.

Vaše delanje je povezano sa prošlim delanjem. A je stvorilo okolnosti da B postane moguće; B stvara okolnosti u kojima C cveta. Vaše delanje je vezano za prethodno delanje i to ide unazad sve do početka bez početka i dalje do kraja bez kraja. Ne samo da vaše vlastito delanje određuje vas, već je i delanje vašeg oca i majke povezano sa vašim. Vaše društvo, vaša istorija, sve što se ranije dogodilo je na neki način vezano za vaše sadašnje delovanje. Cela istorija se sakupila da bi u vama cvetala.

Sve što se dogodilo povezano je sa vašim delanjem, stoga je vaša akcija očigledno odredna. Ona čini mali deo celokupne slike. Istorija je veoma žilava živa sila a vaša pojedinačna akcija je veoma mali njen deo.

Marks je rekao, "Ne određuje svest društvene okolnosti, već društvo i njegove okolnosti određuju svest. Ne stvaraju veliki ljudi velika društva, već velika društva stvaraju velike ljude." I on je u pravu na neki način, zato što vi niste izvor svog delanja. Svekolika istorija ih je odredila. Vi to samo izvršavate.

Svekoliki proces razvoja protekao je u razvijanju vaših bioloških ćelija. Te ćelije u vama mogu da postanu deo druge osobe. Možete sebe smatrati ocem, ali vi ste samo bili pozornica na kojoj je delala svekolika biološka evolucija i primorala vas da delate. Čin produžetka vrste je tako silovit zato što je izvan vas; to svekoliki evolutivni proces dela kroz vas.

To je jedan način koji proizvodi akciju koja se nadovezuje na druge prethodne akcije. Međutim, kad se čovek prosvetli, javlja se novi fenomen. Delanje više nije povezano sa bivšim akcijama. Svaka akcija sada je jedino povezana sa svešću. Ona izvire iz svesti a ne iz prošlosti. Zato je prosvetljena osoba nepredvidljiva.

Skinner kaže da možemo da odredimo šta ćete uraditi ukoliko su nam poznate vaše prethodne akcije. On kaže da je stara poslovice, "Možeš konja odvesti na vođu, ali ga ne možeš naterati da pije" netačna. Možeš da ga nateráš. Možeš da stвориš uslove da konj bude primoran da pije. Konj se može naterati, a vi možete biti primorani, zato što okolnosti, prilike utiču na vaše delovanje. Međutim, čak i kad ste u stanju da budu dovedete do reke, ne možete ga primorati da pije. Što ga više budete primoravali, to će manja mogućnost biti. Nikakva vrućina ga neće primorati. Neće pomoći čak i da ga na hiljade sunaca greje. Izvor budine akcije se razlikuje. On nije vezan za drugo delanje; on je povezan sa svešću.

To je razlog što ističem da je potrebno da delate svesno. Na taj način vaše delanje iz trenutka u trenutak više neće predstavljati nadovezivanja na prethodne akcije. Vi ste slobodni. Sada vi počinjete da delate i niko ne može da kaže kako ćete delati.

Navike su mehaničke; one se ponavljaju. Što češće nešto ponavljate, to veštiji postajete. Veština znači da svest više nije potrebna. Ako je neko vešt daktilograf to znači da napor nije potreban; kucanje može da se obavlja nesvesno. Čak i kad mislite o nečem drugom kucanje se nastavlja. Telo kuca; čovek nije potreban. Veština znači da je nešto tako izvesno da je napor nemoguć. Za svakog ko je slobodan, napor je uvek moguć. Mašina ne može da pravi greške. Čovek mora da bude svestan da bi mogao da greši.

To je razlog što je vaše delanje u lančanom odnosu sa vašim prethodnim delanjem. Ono je određeno. Vaše detinjstvo određuje vašu mladost; vaša mladost određuje vašu starost. Vaše rođenje određuje vašu smrt; sve je određeno. Buda je imao običaj da kaže, "Obezbedi uzrok i posledica će slediti." To je svet uzroka i posledice u kojem je sve određeno.

Kad delate u punoj svesti, okolnosti su potpuno drugačije. Tada se sve odvija iz trenutka u trenutak. Svest je tok; ona ne stoji. Ona je sam život, stoga se menja. Ona je živa. Ona nastavlja da se širi; ona postaje nova, sveža, mlada. Tada će vaše delovanje postati spontano.

Setio sam se jedne zen priče...

Zen učitelj postavio je svom učeniku određeno pitanje. Na pitanje je odgovoreno tačno onako kako je trebalo da se odgovori. Sledećeg dana učitelj je postavio potpuno isto pitanje. Učenik je rekao, "Ali na to pitanje sam odgovorio juče."

Učitelj je rekao, "Sada te pitam ponovo." Učenik je ponovio isti odgovor. Učitelj je rekao, "Ne znaš!"

Učenik je rekao, "Ali juče sam odgovorio na isti način i ti si klimnuo glavom. Shvatio sam da je odgovor bio ispravan. Zašto si sada promenio mišljenje?"

Učitelj je rekao, "Sve što može da se ponovi ne potiče od tebe. Odgovor je došao iz tvog sećanja, ne iz tvoje svesti. Da si stvarno znao, odgovor bi bio drugačiji jer se toliko toga promenilo. Ja nisam isti čovek koji ti je juče postavio to pitanje. Okolnosti su se promenile. Ti si takođe drugačiji, a odgovor je isti. Morao sam ponovo da postavim pitanje samo da bi utvrdio da li ćeš da ponoviš odgovor. Ništa se ne može ponoviti."

Što ste više živi, to ste manje u stanju da se ponavljate. Samo mrtav čovek može da bude dosledan. Živeti znači nedoslednost; život je sloboda. Sloboda ne može da bude dosledna. Dosledna čemu? Možete da budete samo dosledni prošlosti.

Prosvetljena osoba je dosledna samo svojoj svesti; ona nikad nije dosledna prošlosti. Ona je potpuno u delanju. Ništa ne zaostaje; ništa se ne izostavlja. Sledećeg trenutka delanje je završeno i njena svest je ponovo sveža. Svest će uvek biti tu kad se pojave okolnosti, ali svaki čin biće obavljen u potpunoj slobodi, kao da je taj čovek po prvi put u takvim određenim prilikama.

Zato sam na vaše pitanje odgovorio i sa da i sa ne. Zavisi od vas da li ste svesni ili ste sakupljeno, telesno postojanje.

Vera pruža slobodu zato što vera pruža svest. Što nauka više zna o materiji to će svet biti više porobljen. Svekoliki pojam materije je uzrok i posledica; ako znate da pod datim uslovom dobijate to i to – tada sve može da se odredi.

Do kraja stoleća će svekoliki put čovečanstva biti određen na mnogo načina. Najveća moguća nesreća nije nuklearni rat. On može samo da uništi. Pravu nesreću će izazvati nauke vezane za psihologiju. One će nas podučiti kako se nad ljudskim bićima može potpuno zavladatai. Budući da nismo svesni nas će moći da nateraju da se ponašamo na predodređen način.

Prilike su takve da je sve oko nas određeno. Neko je hinduista; neko je muhamedanac. To je predodređenost, a ne sloboda. Roditelji su odlučili; društvo odlučuje. Neko je lekar, a neko inženjer. Njegovo ponašanje je određeno.

Naše metode su još uvek primitivne, a mi smo pod stalnim nadzorom. Novije tehnike biće u stanju da odrede naše ponašanje do te mere da više niko neće biti u stanju da kaže da postoji duša. Ako je svaki odgovor određen, šta je onda smisao duše?

Na vaše odgovore se može uticati hemijom tela. Ako vam se daje alkohol vi se ponašate drugačije. Hemija vašeg tela je drugačija pa se i vi ponašate drugačije. U jednom periodu, najviša tantra tehnika se ogledala u uzimanju opijata i očuvanju svesnosti pod njihovim dejstvom. Tantra je tvrdila da je samo ukoliko čovek ostane svestan kad sve okolnosti ukazuju da bi trebalo da je nesvestan, on prosvetljen i nikako pre.

Ako hemija tela može da izmeni vašu svest, u čemu je onda smisao svesti? Ako jedna injekcija može da vas učini nesvesnim, šta to znači. Sintetička droga u injekciji je tada moćnija od vaše svesti. Tantra tvrdi da je moguće transcendirati svaki opijati i ostati svestan. Ostvaren je nadražaj, ali odgovora nema.

Seks je hemijska pojava. Određena količina određenih hormona rada seksualnu želju. Vi postajete želja. Možete se pokajati kad se hemija vašeg tela vrati na normalan nivo, ali kajanje je besmisleno. Kad se hormoni opet pojave, vi ćete delati na isti način. Stoga je tantra eksperimentisala i sa seksom. Ako ne osećate seksualnu želju u okolnostima koje su krajnje senzualne, onda ste slobodni. Odbacili ste hemiju svog tela. Telo je tu, ali vi niste u telu.

Gnev je takode hemija. Biohemičari će uskoro biti u stanju da vas učine otpornim na gnev ili otpornim na seks. Ali vi nećete biti buda. Budi nije nedostajala sposobnost za gnev. On je na to bio sposoban, ali posledica osećanja gneva je izostala.

Kad je hemija vašeg tela pod nadzorom, vi nećete biti sposobni da budete ljuti. Nema hemijskog uslova koji izaziva osećanje ljutnje, pa nema ni posledica ljutnje. Ili, ako se iz vašeg tela uklone hormoni seksa, vi nećete biti seksualni. Međutim, pravo pitanje nije da li ste seksualni ili ne, ili ljuti ili ne. Pravo pitanje je kako biti svestan u okolnostima koje zahtevaju nesvesnost, kako biti svestan u okolnostima koje se događaju samo u stanju nesvesnosti.

Svaki put kad se takve prilike jave, meditirajte na njih. Data vam je velika mogućnost. Ako osećate ljubomoru, meditirajte na nju. To je pravi trenutak. Hemija vašeg tela radi u vama. Ona će vas učiniti nesvesnim; ona će učiniti da se ponašate kao da ste ludi. Budite svesni. Neka se javi ljubomora, ne potiskujte je, ali budite svesni; budite svedok.

Ako je prisutna ljutnja, budite svedok; ako je prisutan seks, budite svedok. Pustite da se sve što se događa u vama dogodi i počnite da meditirate na postojeće okolnosti. Vremenom, kako se vaša svesnost bude produbljavala, to će manja biti mogućnost da vam se određuje ponašanje. Oslobodićete se. *Mokša*, sloboda nema drugo značenje. Ona znači svest koja je tako slobodna da ništa više ne može da je odredi.

Šta je božanska ljubav?

Kako prosvetljena osoba iskušava ljubav?

Razmotrimo prvo samo pitanje. Mora biti da ste čekali da postavite to pitanje. Nemoguće je da vam se tek sad nametnulo; mora da ste unapred doneli odluku o tome. Ono je čekalo da bude postavljeno; primoralo vas je da ga postavite. Vaše sećanje je odredilo da postavite pitanje, ne vaša svest. Da ste sada svesni, da ste u ovom trenutku, to pitanje se ne bi pojavilo. Da ste slušali šta sam pričao, to pitanje bi bilo nemoguće.

Ako je pitanje bilo prisutno u vama, onda je nemoguće da ste čuli bilo šta od onog što sam govorio. Pitanje koje je stalno prisutno u umu stvara napetost i zbog te napetosti vi ne možete da budete ovde. Zato vaša svest ne može da dela slobodno. Ako to shvatite, onda možemo da predemo na vaše pitanje.

Samo pitanje je dobro, ali um koji je o njemu razmišljao je bolestan. Svesnost mora da bude tu iz trenutka u trenutak, ne samo u delanju već i u postavljanju pitanja, u svakom pokretu. Ako podignem prst to može biti samo navika. Tada nisam gospodar svoga tela. Međutim, ako je to sponatani izraz nečeg što je upravo prisutno u mojoj svesti, onda je to drugačije.

Svaki pokret hrišćanskog propovednika je predodređen. On je tome naučen. Jednom sam posetio hrišćansku teološku školu. Posle pet godina u toj školi postaje se doktor bogoslovlja. Besmislica! Doktor bogoslovlja je čist idiotluk! Učili su ih svemu; kako da stoje za propovedaonicom, kako da započnu službu, kako da pevaju himnu, kako da gledaju na prisutne, gde da stanu i gde da ubace prazninu ili interval. Sve! Takve glupe pripreme ne bi smele da postoje. To je velika nevolja.

Budite stoga u trenutku. Ništa ne odlučujte unapred. Budite svesni da je pitanje prisutno u vama, da stalno kuca na vrata uma. Niste me čuli – samo zbog tog pitanja! I kad počnem da govorim o vašem pitanju, vaš um će stvoriti drugo pitanje. Opet ćete propustiti. Ono što govorim ne odnosi se lično na tebe. To važi za sve.

Sada o pitanju.

Čim postoji ljubav ona je božanska, zato je govoriti o "božanskoj ljubavi" besmisleno. Ljubav je uvek božanska. Ali, um je prepreden. On kaže, "Znamo šta je ljubav. Samo ne znamo šta je božanska ljubav." Ali, mi čak i ne znamo šta je ljubav. To je nešto što nam je najmanje poznato. Mnogo se o tome govori; ali nikad se ne živi. To je obmana uma. Govorimo o onome što nismo u stanju da živimo.

Literatura, muzika, pesništvo, ples – sve se okreće oko ljubavi. Da ljubav zaista postoji ne bi o njoj toliko mnogo govorili. Opširne rasprave o ljubavi pokazuju da ljubav ne postoji. Govoriti o nečemu čega nema je zamena. Razgovorima, jezikom, simbolima, umetnošću stvaramo privid da je to nešto prisutno. Neko ko nikad nije spoznao ljubav može da napiše lepšu pesmu o njoj nego neko ko je spoznao ljubav, zato što je vakuum mnogo dublji. On mora da se ispuni. Nešto mora da zameni ljubav.

Bolje prvo postaviti pitanje o ljubavi, jer ako prvo pitate šta je božanska ljubav to podrazumeva da je ljubav spoznata. Ali, ljubav nije spoznata. Ono što je spoznato kao ljubav je nešto drugo. Ono pogrešno se mora spoznati pre nego se učine koraci ka pravom, istinitom.

Ono što je poznato kao ljubav je samo zaludenost. Zaljubili ste se u nekog. Ako tog nekog ubrzo potpuno osvojite, ljubav će brzo umreti; ali ako postoje prepreke, ako ne možete da imate osobu koju volite, ljubav će jačati. Što više prepreka, to jača ljubav. Ako je voljenog ili ljubavnika nemoguće osvojiti, ljubav postaje večna; ali ako lako možete da osvojite svog ljubljenog, ljubav će umreti lako.

Kad pokušavate da dobijete nešto i ne možete to da ostvarite, sve više to hoćete. Što je više smetnji, to više vaš ego oseća potrebu da nešto učini. To postaje problem ega. Što veća odbojnost prema vama to ste napetiji – i više zaludeni. Tu napetost vi nazivate ljubav. Zato je posle medenog meseca, ljubav stara. To je bila samo zaludenost ega, napetost ega: borba, sukob.

Drevna ljudska društva bila su veoma lukava. Oni su razvili metode da ljubav učine trajnom. Kad muž dugo vremena ne može

da vidi svoju ženu, stvoriće se zaludenost; stvoriće se napetost. Čovek tako može da ostane sa jednom ženom celog života.

Na Zapadu danas, pak, brak više ne može da opstane. To nije zato što je zapadnjački um seksualniji. To je zato što zaludenost ne može više da sakuplja. Seks je postao tako dostupan da brak ne može više da opstane. Ljubav takode ne može da opstane uz tu vrstu slobode. Ako je neko društvo seksualno potpuno slobodno, onda samo seks može da postoji.

Dosada je druga strana zaludenosti. Ako nekog volite i ne osvojite voljenog, zaludenost će da prodre duboko, ali ako njega ili nju osvojite, počinjete da osećate dosadu, zasićenost. Postoje mnoge dvojnosti: zaludenost/dosada, ljubav/mržnja, privlačnost/odbojnost. Kod zaludenosti osećate privlačnost, ljubav, a kod dosade odbojnost, mržnju.

Privlačnost nikad ne može da bude ljubav zato što neminovno sledi odbojnost. U samoj je prirodi stvari da se pojavi druga strana. Ako ne želite da se pojavi suprotno, morate da postavite prepreke tako da zaludenost nikad ne prestane; morate svakodnevno da stvarate napetost. Tada zaljubljenost traje. To je razlog drevnog sistema postavljanja prepreka ljubavi.

Međutim, to uskoro više neće biti moguće. Brak će umreti i ljubav će takode umreti. Ona će potonuti duboko u pozadinu. Samo će seks ostati. Ali, seks ne može da opstane sam; postaće suviše mehanički. Niče je tvrdio da je Bog mrtav. Prava stvar koja će umreti u ovom veku je seks. Ne tvrdim da će ljudi biti aseksualni. Oni će biti seksualni, ali će otpasti izričit naglasak na seksu. Seks će postati običan čin kao bilo koji drugi – kao mokrenje ili obedovanje ili bilo šta drugo. Neće biti smislen. On je imao smisao samo zbog prepreka koje su mu postavljane.

Ono što vi nazivate ljubavlju nije ljubav. To je samo odloženi seks. Šta je onda ljubav? Ljubav nije uopšte povezana sa seksom. Seks može u to da se uključi ili ne, ali ona nije uopšte povezana sa seksom. Ona je nešto potpuno drugo.

Po meni, ljubav je nusproizvod meditativnog uma. Nije povezana sa seksom; ona je povezana sa *dhjanom*, meditacijom. Što ste tiši, to će vam biti lagodnije, to ćete se ispunjenije osećati, i utoliko će izraženiji biti nov izraz vašeg bića. Počećete da volite. Nikog posebno, ali to je nešto drugo. Počećete da *volite*. Ta ljubav će postati vaš

način postojanja. Ona nikad ne može da se pretvori u odbojnost zato što ne postoji privlačnost.

Razliku morate jasno da uočite. Kad se u nekog zaljubite pravo osećanje obično je šta uraditi da vas ta osoba zavoli. Nije stvar u tome da se ljubav izliva od vas ka toj osobi. To je očekivanje da se ljubav od nje izliva ka vama. Zato ljubav postaje posesivna. Posedujete nekog da bi mogli nešto od njega da dobijete. Međutim, ljubav o kojoj ja govorim nije ni posesivna niti gaji neka očekivanja. Samo se vi tako ponašate. Postali ste tako tihi, toliko volite, da sad vaša tišina prelazi na druge.

Kad ste ljuti, vaša ljutnja prelazi na druge. Kad mrzite, vaša mržnja prelazi na druge. Kad ste zaljubljeni, osećate da vaša ljubav ide ka drugima, ali na vas se ne može osloniti. U jednom trenutku tu je ljubav, u sledećem će biti mržnja. Mržnja nije suprotna ljubavi; ona je njen bitni deo, nastavak.

Ako ste nekog voleli, onda ćete ga mrzeti. Možda nećete biti dovoljno hrabri da to priznate, ali mržećete ga. Ljubavnici su uvek u sukobu kad su zajedno. Kad nisu zajedno oni mogu da jedan drugom pevaju ljubavne pesme, ali kad su zajedno oni uvek vode borbu. Ne mogu da žive sami i ne mogu da žive zajedno. Kad drugi nije prisutan, rada se zaljubljenost; njih dvoje opet osećaju ljubav jedan prema drugome. Međutim, kad je onaj drugi prisutan, zaljubljenost odlazi i opet se javlja osećanje mržnje.

Ljubav o kojoj govorim znači da ste postali tako tihi da nema ni ljutnje ni privlačnosti ni odbojnosti. Nema zapravo ni ljubavi ni mržnje. Niste okrenuti prema drugom uopšte. Drugi je nestao; sami ste sa sobom. U tom osećanju samoće, ljubav vam stiže kao miris.

Tražiti ljubav od drugih uvek je ružno. Zavisnost od drugog, moliti nekog za nešto, uvek stvara vezu, patnju, sukob. Čovek mora da bude dovoljan sam sebi. Ono što podrazumevam pod meditacijom jeste stanje bića kad je čovek dovoljan sam sebi. Postali ste krug, sami. Mandala je potpuna.

Vi pokušavate da mandalu učinite potpunom pomoću drugih; muškarac sa ženom, žena sa muškarcem. U izvesnom trenutku linije se dodirnu, ali odvajanje počinje gotovo neposredno pre nego se dodirnu. Samo ako postanete savršeni krug – celi krug dovoljan sam sebi – ljubav u vama počinje da cveta. Tada volite sve što vam se približi. To nije delanje; nije nešto što vi radite. Samo vaše biće, samo vaše prisustvo je ljubav. Ljubav teče kroz vas.

Ako neku osobu koja je dosegla to stanje upitate, "Da li me voliš?" biće mu teško da odgovori. Ne može da kaže, "Volim te", zato što to nije njegovo delo; to nije delanje. A ne može da kaže, "Ne volim te", zato što voli. On je zapravo *ljubav*.

Ta ljubav dolazi samo sa slobodom o kojoj govorim. Sloboda je osećanje koje imate, a ljubav je osećanje koji drugi imaju prema vama. Kad u nutrini dođe do meditacije, osetićete potpunu slobodu. Ta sloboda je unutrašnje osećanje; drugi ga ne mogu osetiti.

Ponekad vaše ponašanje može drugima da stvara teškoće, zato što ne mogu da shvate šta se u vama događa. Vi ćete za njih na neki način predstavljati nevolju, nelagodu, zato što ne mogu da vas predvide. Ništa o vama neće znati. Šta ćete učiniti sledeće? Šta ćete reći? Niko ne može to da zna. Svi oko vas osećaju izvesnu nelagodu. Nikad sa vama ne mogu da budu opušteni zato što sad postoji verovatnoća da uradite bilo šta; niste mrtvi.

Ne mogu da osete vašu slobodu zato što nisu spoznali ništa slično tome. Nisu tragali za tim; nisu tražili. Tako su okovani da ne mogu čak ni da pojme šta je sloboda. Oni su u kavezima, nisu spoznali otvoreno nebo, pa čak i kad im govorite o otvorenom nebu neće biti moguće da im se to prenese. Ali, mogu da osete vašu ljubav, zato što mole za ljubav. Čak i u svojim kavezima, u svojim okovima, oni tragaju za ljubavlju. Stvorili su okove – okove od ljudi, stvari – samim traganjem za ljubavlju.

Stoga uvek kad je neko slobodan, njegova se ljubav oseća. Međutim, tu ljubav ćete osetiti kao saosećanje, a ne kao ljubav, zato što u njoj nema uzbuđenja. Biće veoma nejasna – bez vatre, čak bez žara. U njoj nema uzbuđenja. Postoji, to je sve. Uzbuđenje dolazi i odlazi, ne može da bude stalno, tako da ako u Budinoj ljubavi postoji uzbuđenje, Buda će opet morati da se pokrene u pravcu mržnje. Stoga nema uzbuđenja. Nema vrhova ni dolina. Samo ljubav postoji. Osetićete je kao *karunu*, saosećanje.

Sloboda se ne može osetiti spolja; samo ljubav može. A i to samo kao saosećanje. To je jedan od najčudnijih fenomena u ljudskoj istoriji. Sloboda prosvetljenog stvara nelagodu, a njihova ljubav je saosećanje. Zato su duhovi uvek podeljeni kad su u pitanju takvi ljudi.

Hrist je kod nekih ljudi izazivao isključivo osećanje nelagode. To su ljudi koji su stekli dobre pozicije. Njima nije potrebno saosećanje. Oni misle da imaju ljubav, zdravlje, bogatstvo, ugled, sve. Hrist se

dogodio i "imajući" su protiv njega zato što on kod njih stvara nelagodnost, dok su "nemajući" za njega zato što osećaju njegovo saosećanje. Njima je potrebna ljubav. Niko ih ne voli, ali taj čovek ih voli. Oni neće osećati nelagodu uz Hrista zato što nemaju čega da se plaše, nemaju šta da izgube.

Kad neki Hrist umre svi će osetiti njegovo saosećanje, zato što tada više nema nelagode. Opustiće se čak i oni na dobrom položaju; obožavaće ga. Ali dok je živ, on je buntovnik. A buntovnik je zato što je slobodan.

On nije buntovnik zato što nešto nije u redu u društvu. Takva pobuna može biti jedino politička. Ako se društvo promeni upravo će pobunjenik biti taj koji postaje tvrdokoran. To se dogodilo 1917. Upravo su revolucionari postali najveći anti-revolucionari u svetu. U trenutku kad ljudi kao što je Staljin ili Mao Ce Dung dođu na vlast oni postaju najveće antirevolucionarne vođe, zato što zapravo nisu buntovnici. Oni se samo bune protiv određenih okolnosti. Kad se okolnosti promene, oni postaju isti kao oni protiv kojih su se borili da bi ih zbacili sa vlasti.

Međutim, jedan Hrist je uvek buntovnik. Nikakve okolnosti neće ugušiti njegovu pobunu, zato što njegova pobuna nije usmerena ni protiv koga. To je zato što je njegova svest slobodna. Svugde gde oseti prepreku, on će se pobuniti. Pobuna je njegov duh. Kad bi se Isus danas pojavio hrišćanstvu ne bi bilo lagodno sa njim. Oni su sada deo ustanovljenog, oni su se sredili. Kad bi Isus ponovo došao na tržnicu on bi uništio sve što poseduju. Vatikan, Crkva nije moguća sa Isusom. Moguća je samo bez Isusa.

Svaki učitelj koji je postigao prosvetljenje je buntovnik, ali tradicija koja je vezana za njega nikad nije buntovna. Ona nikad nije vezana za njegovu buntovnost, njegovu slobodu, samo za njegovo saosećanje, njegovu ljubav. Ali, tada postaje nemoćna. Ljubav ne može da postoji bez slobode, bez buntovnosti.

Ne možete da volite kao Buda sve dok ne budete slobodni kao on. Budistički monah samo *pokušava* da bude saosećajan. Saosećanje je nemoćno zato što nema slobode. Sloboda je izvor. Mahavira je saosećajan, ali dainski monah nije uopšte saosećajan. On samo dela nenasilno i saosećajno; on zapravo nije saosećajan. On se pretvara. Čak i u svom saosećanju, i njegovom iskazivanju, on se pretvara. Nema saosećanja, zato što nema slobode.

Uvek kad se u ljudskoj svesti javi sloboda, sloboda se oseća iznutra a ljubav se oseća spolja. Ta ljubav, to saosećanje znači odsustvo ljubavi i mržnje. Dvojnost je potpuno odsutan; nema ni privlačnosti ni odbojnosti.

Kad ste pored osobe koja je slobodna i voli od vas zavisi da li ste u stanju da primite njenu ljubav ili ne. Ne zavisi od mene koliko ću ljubavi moći da vam pružim; zavisi od vas koliko ljubavi možete da primite. Ljubav obično zavisi od osobe koja daje. Ona može da pruži ljubav ili ne. Međutim, ljubav o kojoj ja govorim ne zavisi od davaoca. On je potpuno otvoren i pruža je svakog trenutka. Čak i kad niko nije prisutan ljubav teče.

To ja nalik cvetu u pustinji. Niko ne mora da zna da je procvetao i da širi svoj miris, ali on će mirisati. Ne daje se nikome; jednostavno se daje. Cvet je procvetao i miris je tu. Hoće li neko proći ili ne svejedno je. Ako neko prođe i osjetljiv je on može da primi. Ali, ako je potpuno mrtav, neosjetljiv, može potpuno da bude nesvesan da cvet postoji.

Kad postoji ljubav, od vas zavisi da li možete da je primite ili ne. Samo kad ljubavi nema neko može da vam je pruži ili uskrati. Kod ljubavi, kod saosećanja, nema podele na božansko i ne-božansko. Ljubav je božanska. Bog je ljubav.

12.

URAVNOTEŽAVANJE RACIONALNOG I IRACIONALNOG

Koji su razlozi pobune omladine na Zapadu i zašto se tako veliki broj mladih ljudi na Zapadu sada zanima za Istočnjačku religiju i filozofiju?

Um je nešto veoma protivurečno. On se služi krajnjim suprotnostima. Međutim, naš logični način razmišljanja uvek se oslanja na jedan deo i poriče onaj drugi. Logično razmišljanje nije protivurečno, a um radi na protivurečan način. Um radi služeći se suprotnostima, a logika se kreće linearno.

Na primer, um ima dve mogućnosti: da se ljuti ili da bude tih. Ako ste ljuti to ne znači da ne postoji i druga krajnost da budete ne-naljućeni. Ako ste uznemireni, to ne znači da ne možete da budete tihi. Um nastavlja da radi na oba koloseka. Ako možete da volite to ne znači da ne možete da budete i ispunjeni mržnjom. Jedno ne isključuje drugo.

Međutim, kad volite vi mislite da niste sposobni za mržnju. Tada mržnja počinje da se sakuplja unutra i kad dostignete vrh ljubavi, sve se ruši. Tonete u mržnju. Ne ponaša se samo racionalni um na taj način; tako se ponaša i društvo.

Zapad je dosegao vrh racionalnog razmišljanja. Sledi osveta iracionalnog dela uma. Tokom poslednjih pedeset godina iracionalnom delu je bio uskraćen izraz i on se sveti na brojne načine: kroz umetnost, poeziju, dramu, literaturu, filozofiju, a sada, čak i kroz život. Stoga je pobuna mladih u stvari pobuna iracionalnog dela uma protiv preterane racionalnosti.

Istok može da pomogne ljudima na Zapadu budući da je živio oslanjajući se na drugi deo uma: iracionalni. On je takode dosegao

vrh: vrh iracionalnosti. Sada se mladi ljudi na Istoku više zanimaju za komunizam nego za veru, više se zanimaju za racionalno razmišljanje nego za iracionalno življenje. Kako ja vidim stvari, klatno će se sada okrenuti. Istok će postati kao Zapad, a Zapad će postati kao Istok.

Svaki put kad jedan deo uma dosegne vrh, klatno krene ka suprotnom kraju. To se stalno ponavlja tokom istorije. Sada će na Zapadu meditacija dobiti na značaju. Poezija će steći novo uporište a nauka će biti u opadanju. Savremena omladina Zapada biće anti-tehnološka, anti-naučna. Automatsko uravnotežavanje suprotnosti je prirodni proces.

Dosad nismo bili u stanju da razvijemo ličnost koja bi obuhvatila obe suprotnosti, ni na Istoku ni na Zapadu. Uvek smo birali samo jedan deo uma, a suprotni deo je ostajao gladan, izgledniji je. Neminovno je da dođe do pobune. Sve što smo se trudili da razvijemo srušiće se, a um će krenuti ka drugoj suprotnosti. To se događalo kroz istoriju; to je dijalektika.

Za Zapad će sada meditacija postati značajnija od razmišljanja zato što meditacija znači ne-razmišljanje. Zen će postati privlačniji, Budizam će postati privlačniji, joga će postati privlačnija. To su iracionalni pristupi životu. Oni ne stavljaju naglasak na pojmovno razmišljanje, teorije, teologiju. One stavljaju naglasak na slast prodiranja u dubine postojanja, a ne razmišljanja. Kako je shvatam, što tehnologija čvršće steže um, to je veća verovatnoća da će se ispoljiti suprotni pol.

Pobuna mladih na Zapadu je veoma značajna, vrlo važna. To je istorijska prekretnica, sveobuhvatna promena svesti. Zapad ne može više da bude kakav je bio. Dospeo je do tačke duboke krize. Zapad sada mora da krene drugim smerom.

Svekolika zajednica Zapada je sada bogata. Pojedinci su i ranije bili bogati, ali nikad i celo društvo. Kad društvo postane bogato, imetak gubi značaj. On ima značaja samo u siromašnom društvu. Međutim, čak i u siromašnom društvu svako ko stvarno postane bogat počne da oseća dosadu. Što je čovek osetljiviji, to će mu pre postati dosadno. Budu je savladala dosada. On je napustio sve.

Shvatanja savremene omladine boji zasićenost ispraznim bogatstvom. Mladi napuštaju društvo i dalje će ga napuštati ukoliko celo društvo ne postane siromašno. Tada neće biti u stanju da odu. To napuštanje, to odricanje, može da postoji samo u bogatom društvu.

Kad društvo postane siromašno, počće da stagnira. Tehnologija se neće razvijati, a ukoliko to potraje Zapad će izgledati isto onako kao što Istok izgleda danas.

Na Istoku se okreću drugoj suprotnosti. Njihova društva će postati ista kao zapadna. Istok se okreće Zapadu, a Zapad Istoku, ali bolest ostaje ista. Po mom shvatanju, bolest je neravnoteža, prihvatanje jednog i poricanje drugog.

Ljudskom umu nikad nije bilo dopušteno da procveta u potpunosti. Uvek smo se odlučivali za jedan deo a protiv drugog, na račun drugog. To je nesreća. Zato nisam ni za istočnjački način ni za zapadnjački način. Protiv sam i jednog i drugog zato što su to parcijalni pristupi. Čovek ne sme da se odlučuje ni za Istok ni za Zapad; i jedan i drugi su pretrpeli neuspeh. Istok je pretrpeo neuspeh birajući veru, a Zapad greši zato što bira nauku. Sve dok se ne odabere i jedno i drugo nema izlaza iz začaranog kruga.

Možemo da prelazimo – iz jedne krajnosti u drugu. Ako govorite o budizmu u Japanu, niko od mladih vas neće slušati. Njih zanima tehnologija a vas zanima zen budizam. U Indiji se mladi ni najmanje ne zanimaju za veru. Njih zanima ekonomija, politika, tehnologija, građevinarstvo, nauka – sve izuzev vere. Mladi na Zapadu se zanimaju za veru dok se mladi na Istoku zanimaju za nauku. To je samo prenošenje bremena sa jedne suprotnosti na drugu. Ista greška je i dalje prisutna.

Mene zanima potpuni um, um koji nije ni istočnjački ni zapadnjački, što će reći samo ljudski – globalni um. Lako je živeti sa jednim delom uma, ali ako želite da živite sa oba dela, moraćete da živite krajnje nedosledno – nedosledno, površno gledano, naravno. Na dubljem nivou postojaće doslednost, duhovni sklad.

Čovek ostaje duhovno siromašan sve dok i suprotni pol ne postane deo njega. Tada postaje bogat. Ako ste samo umetnik i nemate naučni um, neminovno ste siromašni. Bogatstvo postoji samo kad postoji i suprotnost. Kad su u sobi samo muškarci, u njoj nešto nedostaje. U trenutku kad u nju uđe žena soba postaje duhovno bogata. Sada su oba suprotna pola tu. Celina postaje veća.

Um ne sme da bude usmeren. Matematičar će biti bogatiji ako može da uđe u svet umetnosti. Ako njegov um ima slobodu da odvrati pažnju sa svoje osnovne usmerenosti i potom joj se opet vrati, on će biti bogat matematičar. Suprotnost je kalem. Svet ćete početi da posmatrate na drugačiji način. Vaše viđenje će se obogatiti.

Čovek bi trebalo da uporedo sa naučnim obrazovanjem očuva i pobožni um, naučni um uporedo sa verskim učenjem. Ne vidim nikakvu prirodnu prepreku tome. Naprotiv, smatram da će um postati življi kad je u stanju da se kreće od jednog ka drugom. Po meni, meditacija znači sposobnost dubljeg prodiranja u svim smerovima, oslobađanje od usmerenosti.

Na primer, ukoliko postanem suviše logičan neću biti u stanju da razumem poeziju. Logika postaje usmerenost. Kad slušam poeziju isprečava se moja usmerenost. Poezija deluje besmisleno. Ne zato što to jeste, već zato što sam usmeren logikom. Sa stanovišta logike poezija je besmislena. S druge strane, ako se usmerim na poeziju onda logiku počinjem da shvatam kao neko sredstvo bez ikakve dubine. Zatvaram se prema tome.

Jedan deo poriče drugi, to se stalno ponavljalo tokom istorije. Svaki period, svaki narod, svaki deo sveta, svaka kultura je uvek birala jedan deo i na toj osnovi stvarala ličnost. Ličnost je bila siromašna, puno toga joj je nedostajalo. Ni Istok nije bio duhovno bogat, ni Zapad. Nisu mogli da budu. Bogatstvo stvaraju suprotnosti, unutrašnja dijalektika. Po meni, ni Istok ni Zapad nisu vredni izbora. Mora se odabarati druga vrsta uma. Pod tom vrstom podrazumevam da čovek bude na miru sa sobom bez prinude biranja.

Drvo raste. Možemo da porežemo sve grane izuzev jedne i dopustimo drvetu da raste samo u jednom smeru. Biće to veoma siromašno drvo, veoma ružno, i na kraju će zapasti u nevolje zato što jedna grana ne može sama da raste, ona može da raste samo u porodici grana. Neminovan je trenutak kad će grana osetiti da je dospela u ćorsokak. Više ne može da raste. Da bi drvo stvarno moglo da raste mora mu se dozvoliti da raste u svim smerovima. Samo će tada drvo biti bogato, jako.

Ljudski duh mora rasti kao drvo: u svim smerovima. Shvatanje da ne možemo da rastemo u suprotnim smerovima mora se odbaciti. Da rastemo možemo zapravo *samo* ako rastemo u suprotnim smerovima. Sve dosad se govorilo da čovek mora da se specijalizuje, da čovek mora da ide samo u jednom određenom smeru. Tada se dogodilo nešto ružno. Čovek raste u jednom smeru i sve mu nedostaje. Postaje grana, a ne drvo. Pa čak je i ta grana neminovno siromašna.

Nismo samo kresali grane uma, već smo sekli i korenje. Dopuštali smo samo jedan koren i jednu granu, pa se širom sveta

razvilo izglednelo ljudsko biće: na Istoku, na Zapadu, svugde. One na Istoku privlači Zapad, a one na Zapadu Istok zato što svakog privlači ono što nema.

Za Istok je privlačan Zapad zbog potreba tela. Istok je počeo da privlači Zapad zbog potreba duha. Međutim, čak i da zamenimo mesta, promenimo pristup, bolest će ostati ista. nije stvar u promeni mesta; stvar je u promeni celokupog viđenja.

Nikad nismo prihvatili celokupno ljudsko biće. Negde se seks ne prihvata. Negde se ne prihvata svet. Negde se ne prihvata osećanje. Nikad nismo bili dovoljno jaki da bez osuda prihvatimo sve što je ljudsko i dopustimo ljudskom biću da se razvija u svim smerovima. Što više rastete u suprotnim smerovima, to će rast biti veći. veće bogatstvo, veće unutrašnje izobilje. Naše celokupno viđenje mora da se menja. Moramo da se iz prošlosti pokrenemo ka budućnosti – ali ne sa Istoka na Zapad, ne iz jedne sadašnjosti u drugu sadašnjost.

Problem je tako mučan zato što je naša rascepanost prodrila tako duboko; ne mogu da prihvatim svoju ljutnju, ne mogu da prihvatim svoj pol, ne mogu da prihvatim svoje telo, ne mogu da prihvatim svoju celokupnost... Nešto mora da se porekne i odbaci. To je zlo, to je loše, to je greh... Moram da nastavim da sečem grane. Uskoro neću više biti drvo, živ. A uvek je prisutan strah da će grane koje sam sasekao ponovo da niknu, da izrastu. Počinjem svega da se bojim. Nastupa bolest: tuga, smrt.

Nastavljamo da živimo delimičnim životom koji je bliži smrti nego životu. Mora da se prihvati celokupni potencijal čovekov, čovek sve u sebi mora da dovede do vrhunca ne osećajući pritom nedoslednost, protivurečnost. Ako ne možete da budete stvarno ljuti, ne možete da volite. Međutim, takav pristup do sada nije postojao. Smatrali smo da je čovek u stanju da više voli ako nije sposoban da se ljuti.

*Pretpostavimo, međutim, da drvo raste pored zida.
Grane ne mogu da rastu zato što je tu zid. Zid
može biti društvo, njegove postojeće prilike.
Kako drvo može da raste kad je zid pored njega?*

Postoje mnogi zidovi. Međutim, te zidove je stvorilo drveće, a ne neko drugi. Drveće podržava zidove. Zahvaljujući njihovoj saradnji zidovi postoje. Tog trenutka kad drveće ne bude više spremno da podržava zidove, oni će pasti, srušiće se.

Zidovi koji su oko nas su naša tvorevina. Zahvaljujući shvatanjima ljudskog uma mi smo podigli te zidove. Na primer, učite dete da se ne ljuti govoreći mu da ako se naljuti neće moći da voli. Potom oko njega podignete zidove koji mu govore da mora da potisne svoju ljutnju ne shvatajući da će ako potisne ljutnju istovremeno uništiti i sposobnost da voli. Ljutnja i ljubav se međusobno ne isključuju. One su dve grane iste stvari. Ako odsečete jednu, druga će da osiromaši, budući da isti sok teče kroz sve grane.

Ako zaista želite da pripremite dete za bolji život, učite ga da bude iskreno ljuto. Ne govorite mu, "Ne ljuti se." Kažite, "Ako se ljutiš, iskreno se ljuti, potpuno se ljuti. Ne osećaj krivicu zbog ljutnje." Bolje je da mu kažete da se iskreno ljuti nego da se ne ljuti. U pravom trenutku ono treba da bude iskreno ljuto, a ne da se ljuti u pogrešnom trenutku. Isto važi i za pravu ljubav. Kad dođe pravi trenutak, dete treba iskreno da voli; a ako je pogrešan trenutak za njega, ne treba da voli.

Nije stvar u biranju između ljutnje i ljubavi. Stvar je u ispravnom i pogrešnom, iskrenom i neiskrenom. Ljutnja se mora izraziti. Dete koje se stvarno naljuti je divno – iznenađan izliv energije i života. Ako ubijete ljutnju, ubijate život. Dete će postati nemoćno. Tokom celog svog života neće biti u stanju da bude živ; kretaće se kao mrtvo telo.

I dalje stičemo shvatanja koja podižu zidove. Razvijamo pristupe i ideologije koje podižu zidove. Te zidove ne postavlja neko nama; oni su naša tvorevina. Tog trenutka kad postanemo svesni, zidovi nestaju. Oni postoje zarad nas.

*Pretpostavimo, međutim, da je drvo, čovek,
u osnovi sputan? Tada ne može da menja.
Ne zato što ne želi već zato što ne može.*

Sputani nisu problem. Ako je celo društvo živo, možemo da ih lečimo. Možemo da ih proučimo, da im pomognemo. Njima se mora pomoći; oni ne mogu da učine ništa sami. Međutim, društvo učestvuje čak i u njihovoj bespomoćnosti.

Na primer, sin prostitutke je sputan zbog naših moralnih shvatanja. On oseća duboku krivicu zbog nečeg za šta on ne snosi nikakvu odgovornost. Šta on može da učini što je njegova majka bila prostitutka? Šta on može da uradi? Međutim, društvo se prema dečaku ophodi drugačije. Sve dok ne izmenimo stav prema seksu, opstajće krivica zbog toga što je neko sin prostitutke.

Prostitucija se neminovno smatra grehom zato što smo od braka napravili svetinju. Međutim, prostitucija postoji zbog braka. Ona je deo celokupnog sistema braka.

Za ljudski um kakav jeste, stalni odnos je neprirodan. Ljudi će nastaviti da žive zajedno u beskraj samo zato što to zakon zahteva. To ne sme da bude zakon. Ne sme niko da me primorava da ako danas nekog volim, istu osobu moram da volim i sutra. To nije zahtev prirode. Ne postoji prirodna nužnost da sutra ta ljubav još uvek traje. Može da bude; ali i ne mora. I što više primoravate ljubav, to je sve manje moguća. Tada prostitucija ulazi na zadnja vrata. Sve dok ne uspostavimo društvo koje dopušta slobodne odnose, nećemo moći da ukinemo prostituciju.

Ako odnos traje, vi se zbog toga osećate dobro; vaš ego se oseća dobro. Da bi ispunili svoj ego – da ste veran suprug ili dobra žena – prostitucija mora da bude osuđena. Tada i sin prostitutke mora da bude osuđen i to postaje bolest. Bolest se rađa u njemu.

Ali, to su izuzetni slučajevi. Ako je neko fiziološki ili psihički bolestan moramo da ga lečimo i da mu pomognemo. Međutim, celo društvo nije takvo. Devedeset i devet odsto je naša tvorevina; jedan procenat je izuzetak. Jedan procenat nije nikakav problem. Ako se promeni devedeset i devet odsto društva to će uticati i na taj jedan procenat.

Još uvek ne možemo da ocenimo u kojoj meri um određuje vašu fiziologiju. Što više znamo, to smo manje sigurni. Možda do mnogih oboljenja tela dolazi samo zbog uma. Sve dok čovekov um nije slobodan, on ne može sa sigurnošću znati da li bolest potiče od tela.

Veliki broj bolesti je samo ljudska pojava. One se ne javljaju kod životinja. Životinje su zdravije, manje sklone bolestima, manje ružne. Nema razloga zašto čovek ne bi postao živiji, lepši, zdraviji. Obuka kroz koju smo prošli tokom deset hiljada godina, ta duga obuka uma, možda je koren svega. Međutim, kad ste sami deo tog istog obrazca, to ne možete da shvatite.

Mnoge fizičke bolesti postoje zbog osakaćenog uma. A mi osakaćujemo svačiji um! Prvih sedam godina u životu deteta su najznačajnije. Ako osakatite um, posle ga je mnogo teže promeniti. Ali, mi i dalje sakatimo i to činimo mirne savesti. Što dublje psihologija prodire u korene uma, to više roditelji, mada neznajući, liče na kriminalce, to više učitelji i obrazovni sistem, mada neznajući, liči na kriminalce. I oni su bili izloženi pritisku starijih generacija. Oni samo predaju dalje bolest.

Međutim, sad se otvorila nova mogućnost. Po prvi put, naročito na Zapadu, čovek je oslobođen svakodnevnih potreba. Sada možemo da eksperimentišemo sa novim mogućnostima uma. To je u prošlosti bilo nemoguće, zato što su potrebe tela bile tako veliko breme, bile nezadovoljene. Međutim, sad se mogućnost pojavila. Živimo na pragu korenite revolucije, revolucije sa kakvom se u ljudskoj istoriji još nismo sreli. Revolucija svesti sada je moguća. Imamo više mogućnosti da saznamo i razumemo, pa možemo da se promenimo. Biće potrebno mnogo vremena, ali nam se otvorila mogućnost. Ako se usudimo, ako imamo hrabrosti, to može da postane stvarnost.

Celo čovečanstvo je na kocki. Ili ćemo se vratiti nazad u prošlost ili ćemo zakoračiti u novu budućnost. Nije stvar u trećem svetskom ratu, nije stvar u komunizmu ili kapitalizmu. Ti problemi su sada prevaziđeni. Nova kriza se približava. Ili ćemo se odlučiti da hoćemo novu svest i raditi na tome, ili ćemo pasti nazad i vratiti se starim obrazcima.

Nazadovanje je takode moguće. Uvek kad dođe do krize, um teži nazadovanju. Svaki put kad se suočite sa nečim s čim ne možete da se suočite, vi nazadujete. Na primer, ako se ova kuća iznenada zapali, počecete da se ponašate kao deca. Kad se kuća zapali potrebna vam

je veća zrelost, više razumevanja, morate da delate na višem stepenu svesnosti, ali umesto toga vi nazadujete na nivo deteta od pet godina i počnete tako da trčite naokolo da sebe dovodite u još veću opasnost.

U okolnostima kad pokušavamo da stvorimo novo ljudsko biće iskrsava i neprijatna mogućnost suočavanja sa potpuno novim prilikama na koje možemo da odgovorimo nazadovanjem. Postoje čak i proroci koji propovedaju nazadovanje. Oni žele da se prošlost vrati: "Zlatno doba je postojalo u prošlosti. Vratite se!" Po meni, to bi bio samobilački čin. Moramo da idemo u budućnost, ma kako opasno i teško bilo.

Taktika budućnosti. Moramo iznaći novi način postojanja. Nadam se da to može da se dogodi. A Zapad mora biti teren na kojem će se to odigrati, zato što Istok nije ništa drugo do Zapad od pre tri stotine godina. Problemi održavanja života i opstanka imaju veliku težinu na Istoku, ali Zapad se toga oslobodio.

Kad mladi sa Zapada dođu k meni, uvek sam svestan da oni ne mogu ni da napreduju ni da nazaduju. Oni su na neki način nazadovali, ponašaju se kao deca, kao primitivni ljudi. To nije dobro. Njihova pobuna je dobra, ali oni moraju da se ponašaju kao nova vrsta ljudi a ne kao primitivan čovek. Oni u sebi moraju da stvore mogućnosti za novu svest.

Umesto toga oni se samo drogiraju. Primitivni um je uvek bio očaran drogama, hipnotisan njima. Ako oni koji napuste društvo na Zapadu počnu da se ponašaju kao primitivni ljudi, to nije pobuna već reakcija i nazadovanje. Oni moraju da se ponašaju kao novo čovečanstvo. Moraju da se razvijaju ka novoj svesti koja je potpuna, globalna i prijemljiva za sve nedosledne mogućnosti u ljudskom biću.

Razlika između životinje i čoveka je u tome što životinje imaju utvrđene mogućnosti dok čovek ima beskrajne mogućnosti. Ali, to su same mogućnosti. Čovek može da raste, ali taj se rast mora potpomognuti. Moramo da otvorimo centre širom sveta gde to može da se postigne.

Um se mora obučiti da bude logičan, racionalan, ali istovremeno mora da nauči da bude iracionalan, ne-racionalno meditativan. Razum se mora obučiti, a istovremeno i osećanja. Razum se ne sme izgrađivati na račun osećanja. Sumnja mora postojati ali isto tako i poverenje.

Lako je imati poverenja bez trunke sumnje, lako je biti sumnjičav bez imalo poverenja. Međutim, te jednostavne formule sada ne važe.

Sada moramo da izgradimo zdravu sumnju, stalnu sumnju, sumnjičav um koji postoji uporedo sa umom poverenja. Unutrašnje biće mora da bude sposobno da se kreće od jednog ka drugom: od sumnje do poverenja i ponovo nazad. Prema objektivnom istraživanju čovek mora da bude sumnjičav, nepoverljiv, oprezan. Međutim, postoji i bliska dimenzija u kojoj su ključevi u rukama poverenja a ne sumnje. Zato je potrebno i jedno i drugo.

Problem je kako uporedo izgraditi suprotne polove. Na primer, vi na Zapadu ste razvili akciju. Ali, ne možete dobro da spavate. Kad krenete na spavanje i um mora iz aktivnosti da pređe na neaktivnost, on to nije u stanju. Okrećete se u svom krevetu a um nastavlja da bude aktivan. Da bi zaspali morate da uzmete sredstvo za umirenje. Međutim, iznuden san ne pruža mnogo odmora; on je samo veštački. U dubini se komešanje nastavlja. San postaje noćna mora.

Na Istoku se dogodilo suprotno. Istok može dobro da spava, ali ne može da bude aktivan. Čak i ujutro istočnjački um je letargičan, pospan. Vekovima su dobro spavali i nisu radili ništa drugo, dok ste vi radili mnogo, ali ste stvorili nelagodu, bolest. Zbog te nelagode je sve što ste uradili beskorisno. Ne možete čak ni da spavate!

Zato naglasak stavljam na učenje uma da bude aktivan, da bude neaktivan i, najvažnije od svega, da bude pokretan – da može da se kreće između toga dvoga. Um se može naučiti da ide od jednog do drugog. U stanju sam da se u trenutku od aktivnosti pokrenem ka neaktivnosti. Mogu satima sa vama da razgovaram i u jednom trenutku da odem u duboku unutrašnju tišinu gde se ne odvija razgovor. Sve dok se ta mogućnost u vama ne razvije, vaš rast će biti zakočen.

Budućnost mora da dopusti dublji sklad između unutrašnjih suprotnosti. Ako se ne omogući kretanje između dve suprotnosti, ljudsko istraživanje će se završiti. Ne možete da idete napred. Istok je iscrpljen i Zapad je iznuren. Možete da promenite budućnost jednog i drugog, ali će se posle dva veka isti problem ponovo pojaviti. Kad samo jedan pristup zamenite drugim, onda počinjete da se krećete u krug.

Kako čovek može da zna koji su pravi ciljevi kojima u životu treba da teži ukoliko to mora da prihvati?

Sama potraga za ciljevima je deo racionalnog procesa. Budućnost postoji zbog razuma. Zato za životinje ne postoji budućnost i ne postoji cilj. One žive, ali cilja nema. Razum stvara ideale; stvara ciljeve; stvara budućnost. Pravi problem nije šta je pravi cilj. Pravo pitanje je da li imati cilj ili ne.

Nova generacija postavlja pitanje da li joj je potreban cilj ili ne. Čim imate cilj vi počinjete da zanemarujete život. Počinjete da oblikujete život u skladu sa svojim ciljem. Sadašnjost postaje manje značajna. Ona mora da se oblikuje, prilagodi budućnosti.

Um usmeren ka cilju je razum, a um usmeren ka životu je iracionalan. Stvar stoga nije u tome kako steći prave ciljeve. Stvar je u tome šta učiniti da razum ne bude jedina pojava u umu.

Razum mora da ima ciljeve; on ne može da postoji bez njih. Ali, to ne sme da se pretvori u diktaturu; to ne sme da bude jedina grana koja raste. Razum mora da postoji, to je nužnost, ali mora da postoji i prazni deo ljudskog uma koji ne može da ima ciljeve, koji može da postoji kao životinja, kao dete. On može da postoji samo ovde i sada. Taj prazan deo, taj iracionalni deo, ima iskustvo dubljih carstava života, ljubavi, umetnosti. Razum se mora izgrađivati, ali se uporedno mora izgrađivati i ovaj deo.

Postojali su naučnici koji su bili krajnje pobožne ličnosti. To je moguće na dva načina. Ili će postojati dubok sklad, ili će to biti jednostavno zatvaranje jednog okna i otvaranje drugog, lišeno svakog sklada. Mogu da budem naučnik i da izađem iz svog naučnog sveta i odem u crkvu da se pomolim. Tada se ne moli naučnik. To nije zapravo sklad; to je duboko račvanje. Ne postoji unutrašnji dijalog između naučnika i poklonika. U crkvu nije došao naučnik. Kad se taj čovek vrati u laboratoriju, poklonika više neće biti. Postoji duboka podela između njih dvoje; oni se ne prožimaju. U takvoj ličnosti ćete pronaći račvanje a ne sklad. Govoriće stvari zbog kojih će sam osećati krivicu. Kao naučnik će davati izjave koje su suprotne njegovom umu kao pokloniku.

Stoga mnogi naučnici vode šizofren život. Jedan njihov deo je jedno, a drugi njihov deo je nešto drugo. Pod tim ne podrazumevam sklad. Pod skladom podrazumevam da ste sposobni da se krećete od jednog ka drugom a da se pritom ne zatvarate ni prema jednom ni prema drugom. Kao kad bi naučnik otišao na molitvu a pobožni u laboratoriju. Tu nema podele, jaza.

U sprotom postaćete dve osobe. Obično smo više ljudi, imamo višestruku ličnost. Poistovećujemo se sa jednom, a onda promenimo opremu i postanemo neko drugi. Menjanje opreme nije sklad. To stvara duboku napetost u vašem biću. Ne može vam biti lagodno sa tolikim brojem likova. Nepodeljena svest, sposobna da se kreće ka krajnjim suprotnostima, moguća je samo ako ljudsko biće shvatamo kao prirodno jedinstvo – kad ne dolazi do poricanja suprotnosti.

Sumnja je deo naučnog rada. Poverenje je takođe njen deo. To su dva vida koja se bave različitim dimenzijama iste stvari. Stoga naučnik može da se moli u svojoj laboratoriji; nema tu ničeg lošeg. Sumnja je deo njegovog rada, oruđe njegovog rada, a to je i poverenje. Tu nema prirodnog račvanja. Ako čovek može lako, glatko da se kreće od jednog ka drugom, ne oseća se čak ni pokret. Krećete se, ali se kretanje ne oseća. Kretanje se oseća samo kad postoji prepreka. Kretanje se ne oseća kad postoji dubok sklad.

Još nešto: kad kažem "Istok" i "Zapad" ne mislim da na Zapadu nema istočnjačkih umova a na Istoku zapadnjačkih. Govorim o glavnoj struji. Trebalo bi da napišem istoriju sveta u kojoj svet neće biti podeljen geografski već psihološki. U njoj će Istok imati mnoga obeležja Zapada a Zapad mnoga lica Istoka.

Ne smatram stoga da na Zapadu nisu prisutne obe težnje. Mislim samo da je glavna struja na Zapadu tekla ka rastu racionalnog, čak i u oblasti vere. Zato je crkva postala tako dominantna.

Isus je bio iracionalan čovek, ali Sveti Pavle je posedovao krajnje naučni um, veoma racionalni um. Hrišćanstvo pripada Svetom Pavlu, ne Isusu. Tako anarhični čovek ne otvara mogućnosti za tako veliku organizaciju. To je nemoguće. Isus je bio Istočnjak, ali Sveti Pavle nije.

Postoji sukob između nauke i crkve. Obe su racionalne. Obe su pokušale da verske fenomene svedu na racionalno. Crkva je bila osuđena na poraz zato što su verski fenomeni po sebi iracionalni. Razum greši kad je vera u pitanju. Zato je crkva morala da bude poražena a nauka da odnese pobeđu.

Na Istoku nije bilo borbe između nauke i vere zato što vera nikad nije polagala pravo na nešto što je u carstvu razuma. To dvoje ne pripada istoj kategoriji, pa nema ni borbe između njih.

Kako je vera postala racionalna?

To se ne događa zbog same vere, ali čim se javi potreba da se vera sistematizuje, to je posledica. Buda i Isus ne jure za nekim idealom. Oni žive spontane živote; oni rastu na svoj način. Oni rastu nalik divljem drvetu, ali divlje drvo postaje ideal za njihove sledbenike. Sledbenici dobijaju obrazce, prednosti, istine, osude.

Vera ima dva dela. S jedne strane su duboko pobožne ličnosti koje su spontane, i s druge, sledbenici koji stvaraju religiju, dogmu, disciplinu u skladu sa idealom. Tako za budiste postoji ideal – "Mora se biti kao Buda" – i javlja se potiskivanje. Sebe ste prinuđeni da uništavate na razne načine, jer samo tako možete da postanete ideal. Morate da postanete imitacija.

Po meni, to je razbojništvo. Pobožna osoba je divna, ali versko načelo je samo nešto racionalno. To je samo razum koji se sreće sa iracionalnom pojavom.

Zar Buda nije imao racionalan um?

On je bio veoma racionalan, ali sa krajnje iracionalnim jazovima. Ugodno se osećao i sa iracionalnim. Pojam koji mi imamo o Budi ne odnosi se zapravo na Budu, već na tradiciju koja je usledila. Buda je bio nešto sasvim drugo.

Budući da ne možemo drugačije, moramo da proniknemo u budiste da bi doprli do Bude. Oni su izgradivši tradiciju dugu dve hiljade godina učinili Budu veoma racionalnim. On nije bio takav. Niko to ne može da bude ko je duboko zaronio u postojanju. Morate često da budete iracionalni – a Buda jeste! Ali da bi to spoznali moramo da zaboravimo celu tradiciju i neposredno se susretnemo sa Budom. To je veoma teško ali se može dogoditi.

Ako se obraćam racionalnoj osobi, ona nesvesno odbacuje sve što nije racionalno. Ali ako se obraćam pesniku ista rečenica i iste

reči značice nešto drugo. Racionalan čovek ne može da se bavi poetikom reči. On može da se bavi samo logikom, argumentom. Pesnik vidi reči na drugi način. Reči imaju nijansu boje, poeziju koja nema nikakve veze sa argumentom.

Lica Bude se stoga razlikuju u skladu sa osobom koja ga posmatra. Buda je postojao u Indiji u vreme kada je cela zemlja prolazila kroz krizu svega iracionalnog: *Veda*, *Upanišada*, svekolikog mističizma. Pokret protiv svega toga bio je veoma snažan, posebno u Bihar u gde je bio Buda.

Buda je bio harizmatičan, hipnotisao je. Ljudi su bili opčinjeni njim. Međutim tumačenje Bude neminovno je bilo racionalno. Da je Buda živeo u neko drugo istorijsko vreme, u delu sveta koji nije bio protiv mističizma, on bi bio shvaćen kao veliki mistik, a ne kao intelektualac. Lice koje je poznato pripada istoriji određenog vremena.

Po mom shvatanju Buda nije prvenstveno bio racionalan. Pojam nirvane je mističan. On je bio veći mistik čak i od *Upanišada*, zato što *Upanišade* ma kako mistično delovale, poseduju vlastitu racionalnost. One govore o seljenju duše. Buda govori o seljenju *bez* duše. To je još mističnije. *Upanišade* govore o oslobođenju, ali *vi* ćete postojati. U suprotnom cela stvar postaje besmislena. Ako *ja* ne mogu da budem u vrhovnom stanju postojanja, onda je celi napor beskorisan, nelogičan. Buda kaže da se napor mora učiniti – a *vi* nećete postojati. Biće samo ništavilo. To shvatanje je još mističnije.

Kad govoriš o nazadovanju ljudi, da li misliš na nazadovanje u odnosu na neku sliku koju je društvo stvorilo ili u odnosu na ono što je društveno prihvatljivo?

Ne na sliku. Na nešto drugo. Kad kažem da se ljudi ponašaju kao deca, mislim da ne rastu, nazaduju, kreću se unazad. Nemam sliku u koju treba da se uklope. Rukovodim se shvatanjem rasta, a ne slikom koju treba slediti. Ne želim da se ljudi prilagođavaju bilo kojoj određenoj slici. Samo kažem da nazaduju ka prošlosti i da ne rastu ka budućnosti. Nemam sliku kako drvo treba da raste – ali ono mora da raste; ne sme da nazaduje. Stvar je u rastu ili nazadovanju, a ne u nekoj slici.

Drugo, kad kažem da nazaduju mislim da je to njihov odgovor na suviše racionalno društvo. Njihov odgovor ide u drugu krajnost. Sadrži istu grešku. Razum mora de se upije, a ne da se isključi. Ako ga isključite činite istu grešku kao kad isključujete iracionalno.

Viktorijansko doba stvorilo je čoveka koji je puka fasada, maska. On iznutra nije bio ljudsko biće. On je bio obrazac ponašanja, obrazac ugladenosti – više lice a manje biće. To je bilo moguće jer je razum odabran da bude jedino merilo svega. Ono iracionalno, haotično je odgurnuto, potisnuto. Sada se anarhična strana sveti, može da se iskaže na dva načina: može da bude rušilačka i stvaralačka.

Ako je rušilačka onda je nazadovanje. Onda će se osvetiti na isti način – poricanjem. Poreći će racionalni deo. Tada postajete ravni deci: nezreli. Idete unazad.

Ako je anarhična strana stvaralačka, ne sme da počini istu grešku. Ona mora da upije razum zajedno sa iracionalnim. Tada će celo biće rasti. Ne raste ni onaj ko poriče iracionalno, ni onaj ko poriče racionalno.

Ne možete da rastete ako ne rastete potpuno. Govorim o rastu. Nemam sliku u šta neko treba da izraste.

Zar na Zapadu nije veliki broj problema una posledica greha–i–krivice u hrišćanstvu?

Da, to je neminovno. Pojam greha izgrađuje drugačiju svest. To shvatanje nedostaje umu Istoka. On je zamena za pojam neznanja. U svesti Istoka koren svesg zla je neznanje a ne greh. Zlo postoji zato što neznate. Problem stoga nije u krivici već u uzgoju. Morate da budete svesniji, da budete upućeniji. Na Istoku je znanje preobražaj – a meditacija oruđe za taj preobražaj.

U hrišćanstvu je greh u središtu. I to ne samo vaš greh. To je prvobitni greh čovečanstva. Opterećeni ste shvatanjem greha. To stvara krivicu, napetost. Zato hrišćanstvo nije bilo u stanju da razvije tehnike meditacije. Ono je razvilo samo molitvu. Šta možete da učinite u borbi protiv greha? Možete da budete moralni i da se molite!

Na Istoku ne postoje Deset Zapovesti. Ne postoji opšte shvatanje morala. Problemi Istoka se stoga razlikuju od problema

Zapada. Kod ljudi sa Zapada problem je krivica. Osećaju krivicu u svojoj dubini. Čak i oni koji su se pobunili osećaju krivicu. To je psihološki problem, koji se više tiče uma a manje bića.

Kao prvo treba ih osloboditi krivice. Zato je Zapad razvio psihoanalizu i ispovedanje. Na Istoku se to nije razvilo zato što nije bilo potrebe. Na Zapadu morate da se ispovedate. Samo tako možete da se oslobodite krivice koja je duboko unutra. Ili, morate da se podvrgnete psihoanalizi da bi se rešili osećanja krivice. Međutim, nje nikad ne možete da se rešite zauvek, budući da se održava shvatanje greha. Krivica će se opet sakupiti. Stoga psihoanaliza i ispovedanje mogu samo da pruže privremenu pomoć. Stalno ste prinuđeni da se ispovedate. To je samo privremena pomoć u slučaju nečeg što je prihvaćeno. Koren bolesti – shvatanje greha je prihvaćen.

Na Istoku to nije pitanje psihologije, to je pitanje bivstvovanja. To nije pitanje mentalnog zdravlja. To je više pitanje duhovnog rasta. Morate duhovno da rastete da bi bili svesniji. Ne morate da menjate svoje ponašanje, već svoju svest. Tu svest će ponašanje da prati.

Hrišćanstvo se više bavi vašim ponašanjem. Međutim, ponašanje je sporedno. Stvar nije u tome šta radite; stvar je u tome šta ste. Ako menjate ono što radite, vi zapravo ne menjate ništa. Ostajete isti. Spolja možete da budete svetac, a unutra da ostanete isto biće.

Problem onih sa Zapada postoji zbog krivice koju osećaju za svoje ponašanje. Sa njima vodim bitku ne bi li postali svesni svojih dubljih problema – problema koji se dotiču bića a ne psihe. Budizam i dainizam takođe su stvorili krivicu. Ne istu vrstu krivice; ali krivice na drugi način. Naročito su đaini usadili veoma duboko osećanje podređenosti. Krivica u hrišćanskom smislu ne postoji zato što se ne postavlja pitanje greha, ali postoji duboko osećanje da ukoliko neko ne prevaziđe neke stvari, on ostaje podređen. To osećanje duboke podređenosti utiče na isti način kao krivica.

Đaini nisu razvili ni tehnike meditacije. Oni su samo razvili različite formule: Uradi to. Uradi to. Ne čini to... Svekoliko poimanje se okreće oko ponašanja. Monah kod daina je savršen što se tiče njegovog ponašanja, ali kad je u pitaju njegovo unutrašnje biće on je veoma siromašan. On se ponaša kao marioneta. Zato je dainizam postao mrtav.

Budizam nije mrtav u tom smislu zato što je naglasak na nečem drugom. Etički deo je samo posledica meditativnog dela. Ako ponašanje mora da se promeni to je samo da bi se potpomogla

meditacija. Samo po sebi, ono je beznačajno. U hrišćanstvu i dainizmu ono je važno samo po sebi. Ako dobro radiš, onda si dobar. U budizmu to nije slučaj. Moraš da se preobraziš iznutra. Dobra dela mogu da pomognu, mogu da postanu deo, ali središte je meditacija.

Od ove tri vere, samo je budizam razvio meditaciju. Sve ostalo u budizmu je samo pomagalo – nema značaja. Možete to čak i da odbacite. Ako možete da meditirate bez pomagala, možete sve da ih odbacite.

Međutim, hinduizam ide čak i dublje. To je razlog što se hinduizam mogao da razvije u toliko različitih pravaca, uključujući i tantru. Čak i ono što vi nazivate grehom u tantri može da se upotrebi. Hinduizam je, na neki način, veoma zdrav – ali naravno haotičan. Sve što je zdravo neminovno je haotično; ne može se sistematizovati.

OSHO

O OSHU

Osho je rođen u Kučevadi, Madija Pradeš, Indija, 11. decembra 1931. Od njegovog najranijeg detinjstva bio je buntovni i nezavisni duh, insistirajući na ličnom iskustvu istine više od slepog prihvatanja znanja i verovanja primljenih od drugih.

Posle prosvetljenja u svojoj dvadeset i prvoj godini, Osho je završio svoje akademske studije i proveo nekoliko godina predavajući filozofiju na Univerzitetu u Đabalpuru. Istovremeno je putovao Indijom i držao predavanja, izazivajući ortodoksne religiozne vođe na javne polemike, ispitivao tradicionalna verovanja, i sretao ljude svih životnih pravaca. Intenzivno je čitao sve što je mogao da pronađe, neprekidno težeći da usavrši svoje znanje o verovanjima i psihologiji savremenog čoveka.

Krajem šezdesetih godina ovoga veka, Osho je počeo da razvija svoju jedinstvenu Dinamičku Meditaciju. Moderni čovek, govorio je, previše je opterećen zastarelim tradicijama prošlosti, kao i teskobama modernog života, tako da mora da prođe kroz duboki proces pročišćenja pre no što se može ponadati da će otkriti bezmisaonost - opušteno stanje meditacije.

U skladu sa svojim radom, Osho je govorio o skoro svakom aspektu razvoja ljudske svesti. Pročistio je suštinu onoga što je značajno za spiritualnu potragu savremenog čoveka, zasnovanu ne na intelektualnom razumevanju, već isprobanu svojim ličnim egzistencijalnim iskustvom.

On ne pripada nijednoj tradiciji – "Ja sam početak potpuno nove religiozne svesnosti", rekao je. "Molim vas, ne povežite me sa prošlošću – ona čak nije ni vredna pamćenja."

Njegovi govori učenicima i tragaocima širom sveta su objavljeni u više od šest stotina tomova, i prevedeni na preko trideset jezika. Kao što Osho kaže, "Moja poruka nije doktrina, niti filozofija. Moja poruka je zapravo alhemija, nauka transformacije, tako da jedino oni koji su spremni da umru takvi kakvi jesu i budu rođeni ponovo u nečemu tako novom da ga sada ne mogu čak ni zamisliti... jedino takva nekolicina hrabrih ljudi će biti spremna da sluša, jer slušanje postaje riskantno."

"Slušajući preduzimate prvi korak ka tome da budete preporodeni. Tako, to nije filozofija od koje jednostavno možete napraviti ogrtač i hvalisati se s njom. To nije doktrina u kojoj možete naći utehu za uznemiravajuća pitanja. Ne, moja poruka nije neka verbalna komunikacija. Ona je mnogo riskantnija. Ona nije ništa manje od umiranja i ponovnog rođenja."

Osho je napustio svoje telo 19. januara 1990. Njegova prostrana Komuna u Puni, Indija, nastavlja da bude najveći centar za spiritualni rast na svetu, privlačeći hiljade međunarodnih posetilaca, koji dolaze da učestvuju u njenim meditacijama, terapijama, radu na telu i kreativnim programima, ili da jednostavno iskuse prisustvo u polju Bude (buddhafield – engleska kovanica kojom se opisuje Komuna u Puni).

ZA DALJE INFORMACIJE:

Mnoge Oshove knjige su prevedene i objavljene na različitim jezicima širom sveta. Za informacije o Oshu, njegovim meditacijama, knjigama, kasetama i o adresama Oshovih centara najbližih vama (najpoznatiji Osho centri u Jugoslaviji se nalaze u Novom Sadu i Sutomotoru, a postoje i u Hrvatskoj i Sloveniji), kontaktirajte:

Osho Commune International
17 Koregaon Park
Pune 411 011 (MS)
India
Tel: +91 (0) 212 628 561
Fax: +91 (0) 212 624 181
E-mail: osho-commune@osho.org
(Elektronska pošta preko Interneta)

Osho International
24 St James s Street
London SW1A 1HA
UK
Tel: +44 (0) 171 925 1900
Fax: +44 (0) 171 925 1901
E-mail: osho_int@osho.org
(Elektronska pošta preko Interneta)

Osho America
PO Box 12517
Scottsdale, AZ 85260
USA
Tel: + 1 602 905 2612
Orders: 800 777 7743
Fax: + 1 602 905 2618
E-mail: osho_america@osho.org
(Elektronska pošta preko Interneta)

<http://www.osho.org>

Ovo je sveobuhvatan web prostor na Internetu, koji predstavlja kompletan katalog Oshovih knjiga i kasete, jednu turu kroz Oshovu Komunu u Puni, Indija, listu Oshovih centara za informisanje širom sveta, kao i izbor iz Oshovih govora.

MEĐUNARODNA OSHO KOMUNA

Međunarodna Osho Komuna u Puni, Indija, koja je vođena vizijom prosvetljenog učitelja Osha, može se opisati kao laboratorija, eksperiment u stvaranju "Novog Čoveka" – ljudskog bića koje živi u harmoniji sa samim sobom i svojim okruženjem, i koji je slobodan od svih ideologija i sistema verovanja koje danas dele čovečanstvo.

Multiverzitet (kovanica koja označava skup više univerziteta) Oshove Komune nudi stotine seminara, grupa i treninga, koga predstavljaju devet različitih fakulteta:

OSHO ŠKOLA ZA USREDIŠTENJE I ZEN BORILAČKE VEŠTINE

OSHO ŠKOLA ZA KREATIVNE UMETNOSTI

OSHO MEĐUNARODNA AKADEMIJA ZA ISCELITELJSKE VEŠTINE

OSHO AKADEMIJA ZA MEDITACIJU

OSHOV INSTITUT ZA LJUBAV I SVESNOST

OSHO ŠKOLA MISTICIZMA

OSHOV INSTITUT ZA TIBETANSKO PULSIRAJUĆE LEČENJE

OSHO CENTAR ZA TRANSFORMACIJU

OSHO KLUB ZA MEDITACIJU: KREATIVNA DOKOLICA

Svi ovi programi su uobličeni da pomognu ljudima da pronađu suštinu meditacije: pasivno svedočenje misli, emocija i akcija, bez prosuđivanja ili poistovećenja. Kao nijedna druga od mnogih tradicionalnih istočnih disciplina, meditacija u Međunarodnoj Osho Komuni je nerazdvojni deo svakodnevnog života – rad, druženje ili jednostavno prisutnost. Rezultat toga je da se ljudi ne odriču sveta, već uvode u njega duh svesnosti i slavlja, kroz duboko obožavanje života.

Vrhunac svakog dana u Komuni je okupljanje Oshovog Bratstva Belih Odora. Ovo dvosatno slavlje kroz muziku, ples i tišinu, sa Oshovim predavanjem sa videa, je jedinstveno – potpuna meditacija u sebi, kada se hiljade tragača, po Oshovim rečima, "rastapaju u moru svesnosti."